ADRIAAN BROUWER

DOOR

J. G. KRAMER

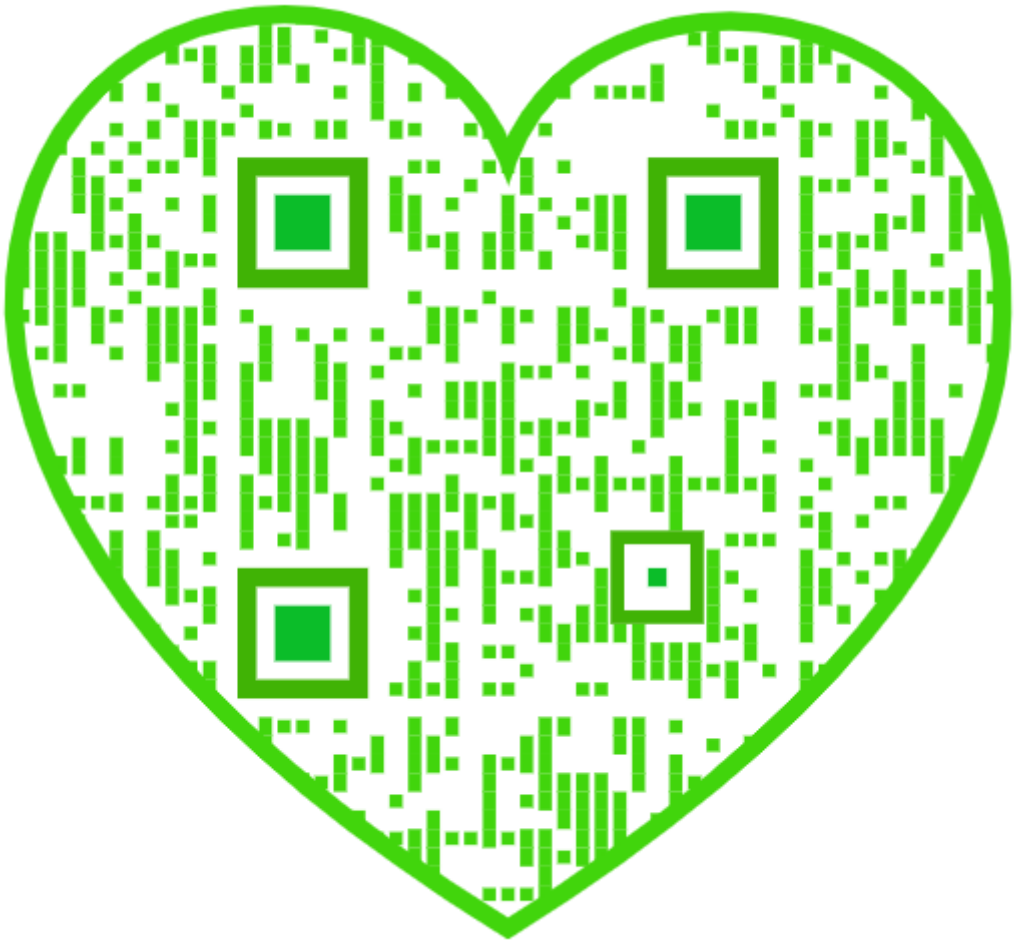

„Zie hier, van dien ballast ben ik ontslagen!"
(Bladz. 83.)

In de Vacantie

Bibliotheek voor Jongens en Meisjes.

Serie A Jongensboeken. Deel 7.

Adriaan Brouwer

Een Verhaal uit het 17de eeuwsche Schildersleven

door J. G. Kramer.

Geïllustreerd door

W. F. A. J. Vaarzon Morel.

Tweede druk.

ALKMAAR — GEBR. KLUITMAN.

Gebr. Kluitman's Boek- en Kunstdrukkerij, Alkmaar.

Eerste Hoofdstuk.

Op de Stoepbank.

„Adriaan!"

Geen antwoord.

„Adriaan!!"

Nog geen antwoord.

„Waar zit toch die dekselsche kwajongen? — Adriaan!!!" — en de schreeuwster, een vrouw van ruim veertig jaar, in eenvoudig karsaai gekleed, met een linnen huif op het hoofd, zette de hand voor den mond en herhaalde nogmaals den naam van den jongen.

Eindelijk hoorde men een dof gestommel, toen een snel loopen langs de zoldertrap en onmiddellijk daarop werd om de deur het hoofd van een knaap zichtbaar. Vroolijk riep de eigenaar: „Hier ben ik al moeder, wat moet ik doen?"

Moeder was echter in 't geheel niet vroolijk gestemd en norsch klonk het:

„Al! al! — Ik heb mijn keel schor geschreeuwd; waar ben je geweest?"

„Nergens, moeder!"

„Nergens! nergens! — Raaskal je nu, jongen. Vertel op,

waar heb je gezeten en niet mallen, of ik zal je een warmen rug bezorgen," maar eer de spreekster haar bedreiging kon waar maken, had Adriaan reeds schichtig het hoofd teruggetrokken.

Het volgende oogenblik echter sprong hij de kamer in. Hij had een groot stuk papier in de hand.

„Ik zie het al; je heb zeker je tijd weer zitten verknoeien en allerlei poppetjes geteekend, niet waar?"

„Och ja, moeder, je zit zoo lekker op zolder. Voor het dakvenster kan ik al de voorbijgangers zien, terwijl ze mij dan niet opmerken, zoodat ik ze makkelijk kan uitteekenen."

„Laat zien, wat heb je nu weer gekrabbeld."

Moeder stak de hand uit, maar Adriaan had blijkbaar niet veel zin, om het papier te geven; althans, hij drukte het als een kostbaar kleinood tegen de borst; doch bevelend klonk het:

„Geef hier!"

Adriaan reikte het stuk over.

Moeder ontrolde het — en op het strenge gelaat kwam voor een wijle een glimlach. Het was ook geen wonder, want met eenige ruwe trekken was daar buurman Govertz afgebeeld, een pijp in den mond, alles zeer overdreven: de neus te groot, de buik te dik, de beenen te mager, het hoofd te zwaar en toch sprekend gelijkend.

Weldra kwam de stroeve uitdrukking op moeders gezicht terug en hard en onwelluidend heette het:

„Hoe durf je het te wagen, een eerzamen poorter zoo bespottelijk te maken; laat hij het niet bemerken: je lot ware niet te overzien. Voor zulk werk vind je wel tijd, maar wil ik wat van je gedaan hebben, dan ben je zoek. Rep je nu en teeken een figuur voor een mutsversiering. De kap moet van avond nog af en het is nu reeds drie uur na den noen."

„Ik kan hier niets zien, moeder."

„Dan ga je maar op de stoepbank, of zou je willen, dat ik nu al de kaars opstak?"

„Ik heb zoo'n honger, moeder!"

„Straks krijg je brood; eerst werken, dan eten."

„Brood, altijd brood! Wij krijgen bijna nooit kool of erwten met een schapenbout!"

„Wil je nu aan je werk gaan, jongen, of er schiet zelfs geen brood over; begrijp je!"

Mopperend nam Adriaan inkt, veder en perkament en zette zich op de stoepbank voor de huisdeur neer.

Moeder oogde hem na. Haar gelaat stond minder barsch, dan we van haar verwacht zouden hebben en bijna fluisterend kwam het over haar lippen: „Hij krijgt niet te veel."

Het was ook een zware taak voor weduwe Brouwer, voor drie kinderen en zichzelf den kost te verdienen. Haar man, eenige jaren geleden gestorven, had haar in zorgvolle omstandigheden achtergelaten. De kinderen waren nog te jong, om haar de zorg voor het bestaan een weinig te verlichten; alleen de oudste, Adriaan, teekende af en toe een roos, een lelie of een andere bloem, die ze dan als voorbeeld kon gebruiken bij haar borduurwerk.

Het kleine vertrek, half in het duister gehuld — dank zij de kleine, verweerde ruitjes — hoewel buiten vroolijk het zonlicht scheen, bevatte slechts het meest noodige; geen enkel spoor van weelde was te ontdekken.

Vrouw Brouwer had echter geen tijd, om lang te mijmeren. Ze nam haastig een stuk linnen, naald en draad, zette zich bij haar zoon neer en spoedig was het tweetal ijverig bezig.

Toch kon moeder beter haar aandacht bij haar taak bepalen dan Adriaan, want nu en dan keek hij op, om nieuwsgierige blikken om zich heen te werpen.

Het tooneel in de straat was dan ook vol leven en beweging.

Op den hoek zat Harm, de schoenlapper, in zijn pothuis en zong vroolijke liedjes, dat het door de geheele buurt weergalmde; overal, voor elke woning, zaten ijverige vrouwkens, lustig aan het wiel; het rad snorde, het draadje spon. Op een enkele plaats waren de kleine kindertjes om moeder heengeschaard en luisterden met open mond naar de sprookjens, die tegelijkertijd

werden opgedischt, hetzij van „'t Roodt kousjen", van „'t Smeerbolletje", van „De singende springende loovertjens" of dergelijke. Weer andere huismoedertjes spanden koorden langs den muur, soms over de straat, en hingen de wasch te drogen — overal rumoer, overal gezelligheid! Wij schrijven 1621 en zullen ons dus zeker niet verwonderen, wanneer de stad er toenmaals anders uitzag, dan tegenwoordig.

Adriaan ontwierp sierlijke krullen en teekende flinke lijnen, maar toch trok elke voorbijganger zijn opmerkzaamheid.

Plotseling stiet hij zijn moeder aan en wees haar op een jonge deerne, die met een schoon gesteven kraag en wijde bouwen deftig heenstapte, het hoofd in den nek, en luid, zoodat ieder het hooren kon, ook zeker ons juffertje, zong hij:

„Anne Jans heeft heur Kap eset
Tusschen tien en elven,
Voor met een Boogjen,
Achter met een Hoogjen,
Aan ieder Zij
Een strik daarbij.
Is dat geen hoovaardij!"

Hoewel moeder hem herhaaldelijk het zwijgen wilde opleggen, zong Adriaan het geheele rijmpje uit.

Het pronkepinkje kreeg een kleur als bloed en haastte zich voort te komen.

„Je bent toch een ongehoorzame jongen, Adriaan; waarom doe je den menschen nu zoo'n overlast aan?"

„Een ondeugende rakker is hij zeker, buurvrouw; de jongen verdient met den stok kennis te maken!"

Het was de baas uit „Het Gevulde Rosijnenvat", die de woorden van moeder verstaan had.

Nauwelijks bemerkte Adriaan den man, of hij sprong op en liet in zijn haast het hoorntje met inkt vallen, zoodat het zwarte vocht als een klein riviertje over de straat vloeide.

„Blijf maar zitten, jongen. Ik bemerk, dat je nog een geweten heb. Ik zal je niets doen, maar ik moet toch je moeder eens vertellen, wat een lief sujet je bent!"

„Spreek er niet van, buurman, ik heb reeds verdriet genoeg van hem!"

„Ik geloof het graag, buurvrouw; verbeeld je, gisteren kom ik de deur uit, om uit het vat, dat onder de luifel staat, wat krenten af te wegen en daar vind ik, met wit en rood krijt, mij en mijn geheele gezin uitgeteekend, allen zoo bespottelijk mogelijk, met dunne beenen en lange ooren en daaronder met groote letters: „In het gekroonde Konijnengat!"

Adriaan was weder over zijn werk gebogen en arbeidde vol ijver, maar nu kon hij zijn lachen niet bedwingen en proestte het uit.

„Nu ziet u het, buurvrouw, wat een verdorven schepsel hij is: hij lacht zoo de eerzame burgers in hun gezicht uit!"

„Ja, buurman, het is God geklaagd. Ik weet niet, wat er van hem worden moet!"

„Niet veel goeds, vrouw Brouwer. Als hij zoo voortgaat, groeit hij stellig op voor galg of rad."

„Och God, buurman, spreek zoo niet; hij is mijn oudste."

„Ik begrijp, mensch, het is hard, om het te hooren, maar wat waar is, moet gezegd worden. — Wat wil je van hem maken?"

„Ik weet het niet. Zijn vader was een flinke wever; we woonden toen nog in ons heerlijk Brabant, maar de oorlog heeft ons daaruit verdreven. Ik had altijd gehoopt, dat hij bij mijn man in de leer zou komen, maar helaas — mijn man is reeds jaren dood — God hebbe zijn ziel — en de jongen wil niets; hij krabbelt maar en kost me meer, dan ik verdienen kan."

Enkele buurvrouwtjes, nieuwsgierig om te weten, waarover de baas uit „het Rosijnenvat" en de weduwe toch wel zoo druk babbelden, hadden inmiddels haar wiel in den steek gelaten en stonden nu, met de armen in de zij, te luisteren naar de jammerklachten van vrouw Brouwer.

Vol medelijden schudden ze soms het hoofd, of zuchtten: „Ja mensch, het is een bezoeking," terwijl het onderwerp van het gesprek weder doodbedaard op zijn bankje zat en zich van al de redeneeringen der moedertjes niets aantrok.

Hij had een nieuw stuk papier uit zijn buis te voorschijn gehaald en werkte lustig door. Af en toe wierp hij steelsche blikken op de buurvrouwtjes en eer zij het vermoedden, waren er reeds eenigen van haar door hem in schets gebracht.

Vrouw Brouwer was langzamerhand het middenpunt van een kring van geburen geworden en aan Adriaan werd telkens minder aandacht geschonken.

Niemand bespeurde dan ook, dat een vreemdeling, die het straatje doorwandelde, was blijven stilstaan en over den schouder van Adriaan naar diens werk gluurde. Hij had een grooten hoed met slappen rand op, welke het geheele gelaat overschaduwde, terwijl zijn gestalte schuil ging in een wijden mantel, dien hij om zich heen had geslagen.

Mocht eerst bloote nieuwsgierigheid de reden geweest zijn voor zijn belangstelling in het werk van den knaap; al ras, naarmate de teekening onder de hand van Adriaan meer en meer volmaakt werd, veranderde dit in verbaasdheid en eensklaps riep hij uit:

„Waar heb je dat geleerd, jongen?"

Adriaan schrikte op en staarde in het verwonderde gelaat van den vreemdeling. Eenvoudig antwoordde hij echter:

„Van niemand, sinjeur."

„Van niemand? Te droes, dat noem ik een wonder! Wat wil je worden?"

„Dat weet ik niet, sinjeur."

Deze laatste woorden kwamen heel langzaam, ja een weinig bedremmeld over Adriaans lippen.

De vrouwtjes, die het juist zeer druk hadden over de verdorvenheid der jeugd en er op wezen, dat het in haar jongen tijd toch veel beter was geweest, werden nu ook opmerkzaam en de een wees de ander op den nieuw aangekomene. Ook

vrouw Brouwer lichtte het hoofd van haar borduurwerk op — want babbelen mocht ze wel, als ze maar niet haar arbeid vergat — en stak in vergissing haar naald op een verkeerde plaats.

De vreemdeling nam Adriaan het papier uit de hand, strekte het voor zich uit en bekeek het nauwkeurig. Hoe langer hij er op zag, hoe vergenoegder hij er begon uit te zien.

Alle omstanders gaapten hem aan.

Eindelijk gaf hij den jongen de teekening terug, knikte goedkeurend en zei:

„Zou je wel schilder willen worden?"

Adriaan werd vuurrood, zijn oogen begonnen te schitteren en verheugd riep hij uit:

„Alsjeblieft, sinjeur, als ik van moeder mag!"

„Wie is je moeder, jongen?"

„Ik, sinjeur."

Vrouw Brouwer legde haar werk neer en trad nader.

„Weet je wel, vrouwtje, dat je zoon heel aardig kan teekenen?"

„Helaas, ja, sinjeur! — Ik heb er al verdriet genoeg van gehad!"

„Helaas, mensch? Durf je zoo over die heerlijke kunst spreken?"

„Wat zal ik je zeggen, sinjeur, veel verstand hebben wij daar niet van; wij denken maar, wat heb je aan al dat gekrabbel: het geeft je niets in den zak!"

„Fij, vrouw! Spreek niet zoo minachtend van de gaven, die God den menschen heeft geschonken. Je zoon teekent flink, hij wil graag schilder worden en als je er niets tegen heb, kan hij bij mij in de leer."

Het gelaat der weduwe verhelderde: zij zag uitkomst voor haar jongen; doch oogenblikkelijk voelde ze weer de praktische zijde van het leven en ze antwoordde:

„Maar sinjeur, ik bezit niets, om het leergeld te betalen, en —"

Ze kon echter niet uitspreken, want bijna norsch klonk het:

„Dat hoeft ook niet, vrouwtje. Geld vraag ik niet. Geef mij den jongen mee en ik zal een goed schilder van hem maken."

„De jongen kost zoo veel, sinjeur: hij is nog juist in den groei; hij eet als een wolf."

„Heb daarover geen zorg, hij zal het goed hebben bij mij."

„En mag ik hem dan nooit weer zien?"

„Een enkelen keer kan hij wel eens komen, maar veel tijd heeft hij daar niet voor. Nu sta je het toe, vrouwtje, of niet? — Ik heb haast!"

Vrouw Brouwer keek Adriaan eens aan. Deze stond onder het geheele gesprek als op heete kolen. Hij draaide links en rechts. Nu de schilder op antwoord wachtte voegde hij echter zijn smeekbeden bij diens verzoek en vleiend sprak hij;

„Ach, moeder, toe —!"

De weduwe voelde, dat ze een gewichtig besluit moest nemen. Ze had nooit geweten, dat ze zooveel van haar kwajongen hield. Ook de buurtjes verkeerden in spanning.

Eindelijk zei de dikke koomenijsbaas:

„Ik weet niet, waarom je zoo talmt, buurvrouw; het zou een verlichting voor de geheele buurt wezen, als hij vertrok en zoo'n aanbod zal je zeker nooit meer gedaan worden."

Dit laatste voelde ook vrouw Brouwer. Ze was besloten en antwoordde:

„Ik neem je aanbod aan, sinjeur, maar zal je goed voor hem wezen?"

„Als voor mijn eigen jongens."

Adriaan sprong op, pakte zijn moeder om het middel en zoende haar, dat het klapte.

„Schei toch uit, malle jongen. Ben je zoo blij, dat je van mij van daan gaat?"

„Neen, moeder, dat niet; maar — —!"

De vreemdeling had echter weinig tijd meer, want Adriaan in de rede vallend, ging hij voort:

„Dat is dus afgesproken, vrouwtje; stuur morgen den

jongen maar bij mij, geef hem zijn kleeren mee. Ik ben Frans Hals en woon —"

„Frans Hals, de beroemde schilder!" schreeuwde eensklaps Adriaan. „O! van dien heb ik al heel veel keer gehoord," en zich naar den schilder wendend, „ik zal mijn best doen, meester. Ik weet wel, waar je woont: in de Peuzelaarssteeg; ik heb al wat dikwijls voor je huis gestaan!"

„Dat is goed, knaap, dan tot morgen!"

Zonder zich verder om de omstanders te bekommeren, vertrok de schilder, doch nauwelijks had hij zich verwijderd of de mondjes der buurvrouwtjes kwamen in beweging.

„Wel, wel, je mot maar gelukkig wezen, daar komt me zoo'n galgenaas bij een beroemd man in de leer; nou vrouw Brouwer, je mag wel op je bloote knieën danken voor zoo'n buitenkansje!"

„Ja, buurtjes, het is een voorrecht, maar het wil toch ook heel wat zeggen, van je kind afstand te moeten doen."

„Och, kom, mensch, je zult er niet veel leed van hebben!"—

Het was de dikke kruidenier, die graag een hoog woord voerde.

„Je heb het straks nog zelvers gezegd, dat hij nergens voor deugde."

Vrouw Brouwer begreep, dat ze het haar geburen niet duidelijk kon maken, wat ze voelde; ze nam haar werk op, vatte Adriaan bij de hand en na een „goê middag samen," trad ze haar woning binnen.

Nog lang bleef echter het straatje in opschudding en werd het geval van alle kanten bekeken. Ieder had wat te zeggen; in de oogen van den een was de weduwe een hardvochtig mensch, om zoo haar kind de deur uit te sturen; een ander vond, dat ze een huichelaarster was, die nu veel last zei te hebben om van dien bengel te scheiden, terwijl ze hem anders den heelen dag schold en sloeg, doch allen waren het er over eens: de buurt zou van een groote plaag bevrijd worden.

Onderwijl dit op straat voorviel, waren moeder en zoon bij tafel gezeten. Het schijnsel van de kleine kaars verlichtte slechts flauw de donkere meubels en wierp breede slagschaduwen tegen de wanden. „Moeder was nog nooit zoo „raar" geweest," zei Adriaan later; altijd was ze hem ruw en norsch toegeschenen en nu — ze drukte hem hartstochtelijk in de armen en kuste hem keer op keer.

„Zal je dikwijls komen, jongen?"

„Ja, moeder, telkens als 't mooglijk is!"

Nog lang zaten ze daar; de beide broertjes werden reeds vroeg naar bed gebracht, maar moeder was bijna niet te bewegen, zich ter ruste te begeven. Het was, alsof ze voelde, dat het de laatste avond was, dien ze zoo met haar kind zou doorbrengen.

Tweede Hoofdstuk.

Bij Frans Hals.

Zeer vroeg was Adriaan den volgenden morgen uit de veeren. Hij had bijna den heelen nacht niet kunnen slapen en droomde steeds van schilderen en teekenen. Zijn beide broertjes hield hij ook al wakker door zijn gedurig woelen, zoodat ze begonnen te huilen. Gelukkig brak eindelijk het daglicht door en haastte Adriaan zich, om het bed uit te springen en zijn kleeren aan te schieten. Den vorigen avond had moeder nog zijn ondergoed klaar gelegd. Het groffe brood, dat hem werd voorgezet en waarin hij anders begeerig had gebeten, kon hij nu niet door de keel krijgen: hij was een en al opgewondenheid.

Eindelijk sloeg de klok van de St. Bavo, de groote kerk van Haarlem, negen uur.

Het was tijd. De muts werd opgezet, moeder nog eens hartelijk omhelsd en weg ging hij, een onzekere toekomst tegemoet.

Vrouw Brouwer stond in de deur en oogde hem na.

Herhaaldelijk draaide Adriaan zich nog eens om en wuifde zijn moeder vaarwel.

„Dikwijls komen, hoor!" schreeuwde zij hem nog achterna.

„Ja, moeder!" klonk het terug.

Ook enkele buurtjes kwamen op de stoep of keken over de onderdeur; de dikke koomenijsbaas waggelde zelfs naar buiten.

„Goddank, daar gaat de schelm, vrouw; de buurt zal er door opknappen!"

„Dag baas, het beste met de konijntjes!" en spottend nam Adriaan zijn kap af.

„Loop naar den satan, kwajongen!"

„Ik weet den weg niet, baas, maar als ik hem vind, gaan we samen!"

De baas uit het „Rosijnenvat" draaide zich om; hij was bang, dat hij zich aan den jongen zou vergrijpen en gaf zijn gemoed lucht in een waren stortvloed van scheldnamen.

Met zijn pakje onder den arm liep Adriaan vroolijk verder en bereikte weldra de woning van Frans Hals. Het was een groot huis, in 't midden der stad, aan alle kanten door andere gebouwen omgeven.

Vrijmoedig stapte Adriaan het voorhuis binnen, waar een paar kleine jongens aan het vechten waren.

„Waar is de meester, jongen?" vroeg Adriaan, terwijl hij zich tot den oudste wendde.

Deze keek onzen vriend met groote oogen aan, gaf echter geen antwoord, maar begon wederom met zijn broertje aan het ravotten. Onder luid geschater rolden beiden over den grond.

In de gang zag Adriaan een trap, die naar boven leidde en vanwaar een luid gedruisch van joelende stemmen vernomen werd.

Toen hij op zijn herhaald roepen geen antwoord kreeg, besloot hij de stoute schoenen aan te trekken en ongevraagd, ongeweigerd, naar boven te klauteren.

Bij elken voetstap kraakten de vermolmde treden en werd het rumoer op de bovenverdieping sterker. Nauwelijks had Adriaan deze bereikt, of een zware prop papier vloog hem langs

het hoofd. Hij stond voor een ruim vertrek, waar tal van schildersezels waren geplaatst. Verscheidene jongens van allerlei leeftijd, tusschen tien en achttien jaar, bevonden zich daar te zamen en hadden een soort van belegeringsspel georganiseerd. In den hoek van de kamer waren de krukjes op elkaar gestapeld en daarachter lagen een zestal knapen, met bergen papieren ballen naast zich. Daarvoor bevond zich de aanvallende partij, die een overweldigend vuur op de stelling opende.

„Stormloopen, jongens!" schreeuwde er een, doch de aangevallenen overstelpten den belegeraar met een regen van kogels.

Op dit oogenblik verscheen Adriaan.

Eensklaps veranderde het tooneel. Vriend en vijand drongen bijeen en vormden een kring om hem. En nu volgde vraag op vraag.

„Wie ben je? — Wat kom je hier doen? — Ben je een nieuwe leerling? — Hoe heet je?" —

Het duizelde Adriaan een wijle. Toen hij in staat was te antwoorden, deelde hij in 't kort het doel van zijn komst mee.

„Hoera, jongens! Een groene! Een nieuw lid van de bent! De jongstgeborene van het St. Lucasgild!" klonk het verward dooreen en allen begonnen een rondedansje, met Adriaan in 't midden.

„Is dat vlijtig werken, jongens? Het is een heidensch leven, zoodat de geburen voor de deur blijven stilstaan. Gauw aan den arbeid en laat ik jelui niet meer hooren!"

Het was Frans Hals, die in de deur stond. Dadelijk nam het spel een eind, de krukken werden opgezet en ieder sloop naar zijn plaats en ging aan zijn werk.

„En jij bent onze nieuwe leerling, he? — Hoe heet je?"

„Adriaan Brouwer, meester."

„En hoe oud ben je?"

„Dertien jaar, meester."

„Hm, nog jong, je heb dus nog tijd om te leeren. Ga mee, dan zal ik je je verblijf wijzen."

Hals ging hem voor, een tweede trap op, die nog meer kraakte dan de vorige.

Men kwam op den zolder, waar een klein vertrekje was afgeschoten.

Aanlokkelijk zag het er niet uit: links en rechts dakpannen, daartusschen een klein raam, dat uitzicht had op het Noorden, vervolgens een paar gebrekkige stoelen, een schildersezel en in den hoek een bedstede; alles even oud, maar met zekeren trots zei de schilder:

„Hier is je kamer, hier werk je; met de andere leerlingen heb je je niet te bemoeien."

„Ja, meester!"

„Je moet hard werken, ik zal je daarom elken dag je taak opgeven. We beginnen met verf wrijven, kleuren mengen en zoo nu en dan wat teekenen. Als mijn vrouw je roept, kom je dadelijk en doe alles, wat ze je zegt!"

„Ja, meester."

De eerste dag ging voor Adriaan niet zoo prettig voorbij, als hij zich 's morgens had voorgesteld en de volgende weken nog minder.

Hals was wel een uitstekend schilder, evenals zijn broeder,

„Hoe wakker schildert Frans de luyden naar het leven?
Wat suyvre beeldekens weet Dirk ons niet te geeven!"

maar anders was hij geen man, die tot voorbeeld aan Adriaan kon strekken.

Den meesten tijd, dien Hals vrij had, bracht hij in de herberg door. Zijn leerlingen deden vaak het werk, alleen de laatste hand werd door hem eraan gelegd, „want," zei Frans, „nu moet er iets gebeuren om den meester te doen spreken."

Adriaan begreep dan ook heel spoedig, dat hij voor alles gebruikt zou worden.

De kost, die hem gegeven werd, moest hij zelf verdienen.

Ras voelde hij het onderscheid tusschen zich en de overige leerlingen: de laatsten betaalden geld en gingen elken dag geregeld naar huis; hij leefde van de brokken, die zijn meester hem geliefde te geven en moest steeds binnen blijven.

's Morgens had hij dienst in de keuken; dan klonk het onophoudelijk:

„Adriaan, pas eens op de kleine! Adriaan, maak vuur aan! Adriaan, doe dit! Adriaan, doe dat!"

Vrouw Hals, een mager menschje, die liever lui dan moe was, zat op haar stoel het tooneel te overzien of stond aan de deur met haar buurvrouwtjes te kallen. Kon Adriaan echter ontsnappen, dan ging hij naar boven en was bij de lessen, die Hals somwijlen aan zijn leerlingen gaf; dan bespiedde hij de handelingen zijns meesters, dan volgde hij de meesterlijke toetsen, de onnavolgbare schilderingen, welke Hals eens zouden stempelen tot een der vorsten, niet alleen van Nederlands schildersbent, maar van die der geheele wereld.

Zoodra hij met palet en penseel kon omgaan, mocht hij zich in zijn kamertje voor den ezel plaatsen en zelf schilderen. Dat waren de meest genotvolle uren, dan gevoelde hij zich weder gelukkig, dan had hij geen berouw, dat hij de ouderlijke woning voor die van Hals had geruild. Maar pas waren de leerlingen verdwenen, of Adriaan moest weder paletten schoonmaken, penseelen uitwasschen, de werkplaats aanvegen en meer van die aangename bezigheden.

Maanden gingen op die wijze voorbij. De overige leerlingen zag hij heel weinig, want was hij aan 't werk, dan werd de deur van zijn kamertje door Hals gesloten.

Hij vorderde flink; met den dag werd zijn schets nauwkeuriger, zijn streek vaster.

Slechts twee dingen hinderden hem geducht: vrouw Hals vergat meestal met het eten op hem te rekenen, zoodat hij nauwelijks genoeg kreeg, om zijn eersten honger te stillen en dan mocht hij nooit de deur uit.

Eenmaal was het hem gelukt, verlof te krijgen, ten einde

zijn moeder te bezoeken, maar met het uitdrukkelijk bevel binnen een uur terug te wezen.

Vrouw Brouwer was erg blij, haar zoon te zien en vroeg hem naar allerlei.

Adriaan was voornemens geweest, alles te vertellen en zijn moeder mee te deelen, dat hij meer straf dan eten kreeg, maar op het beslissende oogenblik durfde hij niet, vooral toen moeder zei, dat hij stipt zijn meester moest gehoorzamen, die zoo goed voor hem was.

Ook daar vond hij dus geen troost en verdrietig ging hij naar zijn zolderkamertje terug. Hier, uit het kleine venster, had hij uitzicht op de daken der naburige woningen, een aanblik, welke hem niet erg kon opbeuren. Toch stond hij dikwijls op die plek te staren, naar een klein, klein streepje lucht en hoopte dan een levend wezen te ontdekken.

En werkelijk! Eens bespeurde hij een rat, een groote, die behendig uit de goot van buurmans huis een ontdekkingstocht begon. Ademloos volgde Adriaan elk harer bewegingen; hij zag het spitse neusje langzaam voortschuifelen, de kleine oogjes schitteren bij de gedachte aan al het heerlijke, dat ons ratje meende te zullen vinden. Het droomde reeds van gebraden spek of lekkere kaas. Het kwam op onzen toeschouwer toe; nu klom het langs de pannen, dan gleed het bij een paaltje naar omlaag, ten slotte was het op geen meter afstand van hem af. En nog had het dier hem niet bemerkt.

Adriaan stond in beraad. — Een oogenblik kwam de bloeddorstige jongensaard bij hem boven en wou hij het met een stuk steen dood gooien, maar ras verwierp hij dit denkbeeld.

Neen, hij moest het lokken, bij zich in het kamertje; dat zou hem gezelligheid geven.

Op de teenen sloop hij van het raam naar de tafel en haalde een stuk brood, het eenigste, dat hij dien dag had gekregen en keerde toen terug. Voorzichtig bereikte hij wederom het venster, rekte den hals uit en wierp een blik naar buiten.

Gelukkig, de rat was er nog!

Behendig wierp Adriaan een stukje brood omlaag. Het kwam dicht bij het dier terecht.

Nauwelijks was het echter gevallen, of de rat, verschrikt door het gedruisch, keek angstig naar alle zijden heen en maakte toen, dat zij weg kwam.

Adriaan kon wel huilen van spijt. Hij wachtte een kwartier, — een halfuur —, hij floot, hij riep, maar alles vruchteloos: ons diertje kwam niet terug.

Ontmoedigd keerde Adriaan zich af, greep daarop een penseel en zette met een paar trekken een snoeperig ratje op de deur van zijn kamertje.

Het was niet den eersten keer, dat hij de wanden als een stuk doek had beschouwd, want overal, waar slechts plaats was, had hij de muren met karikaturen bekrabbeld.

Op vaste uren kwam Hals zien, wat hij had uitgevoerd. Hoewel steeds spaarzaam in zijn loftuitingen, gaf hij voortdurend meer werk op. Had Brouwer een paneeltje afgeschilderd, dan nam Hals het mee en nimmer zag Adriaan het terug. Soms vroeg hij zich wel af, waar het bleef, maar over het algemeen stoorde hij er zich weinig aan. — Als hij maar niet immer opgesloten was geweest! Onder zich hoorde hij vaak het rumoer, dat de andere leerlingen maakten, jongens van zijn leeftijd. Kon hij maar bij hen komen, met hen mee spelen, met hen mee leven!

Eens leek hem de kans schoon. Hals was bij hem geweest, maar had tegen zijn gewoonte veel haast. Nadat hij hem zijn taak had opgedragen, verliet de meester hem en vergat, o, geluk! den sleutel om te draaien. Nauwelijks was Frans de trap af, of Adriaan had den sleutel uit het slot getrokken en hem onder zijn goed verborgen.

Daar vernam hij gerucht. Gauw weer aan het werk!

Het geluid kwam nader; aan het stommelen begreep hij wel, dat het de meester zelf was. De deur werd geopend en het booze gezicht van den schilder vertoonde zich in de opening. Met zware stem vroeg hij:

„Heb je den sleutel ook gezien, jongen?"

„Welken sleutel, meester?"

„Welken? Natuurlijk van het kamertje!"

„Neen, meester, maar ik wil hem wel zoeken."

Haastig stond hij op, want hij voelde, dat hij een kleur kreeg. Met bedrijvige drukte ging hij aan het snuffelen, gooide de stoelen onderst boven, wierp de deur open en dicht, liep de trap op en af, maar vond, zooals te begrijpen is, het verlangde niet.

„Ik kan hem niet vinden, meester!" loog hij, nadat hij hijgende weer de trap opstormde.

Hals had al dien tijd voor zijn werk gestaan en was het geheele voorval bijna vergeten.

Hij mompelde in zichzelf: „Te droes! dat is goed, de knaap belooft wat!"

Door den uitroep van Adriaan schrok hij op.

„Zoo, kan je hem niet vinden, dan zal het ding misschien beneden wezen en wel terecht komen. Je zorgt hier te blijven en niet het kamertje te verlaten, begrepen!"

„Ja, meester."

Hals verwijderde zich.

Zoodra was hij echter niet beneden, of Adriaan, die aan de deur had staan luisteren, sloop een trapje lager, naar de groote werkplaats.

Ook hier was het feest: het hek was van den dam. De paletten werden neergegooid en de jongens, nog kort geleden vol ijver, dansten en sprongen, dat het een aard had.

De komst van Brouwer maakte de pret nog grooter. De overige leerlingen hadden hem na de eerste ontmoeting slechts zelden gezien; enkelen kenden hem nauwelijks en nu moest hij opbiechten, wat hij alzoo uitvoerde.

„Je bent dus zooveel als duvelstoejager, jongen," zei een aardige knaap van Adriaans leeftijd, wien de schalksheid de oogen uitkeek.

„Het lijkt er wel wat op!"

„Je word ook niet vetter, Adriaan, je goed klappert om je lijf!"

„Vrouw Hals geeft me ook net genoeg, om niet van honger te sterven; den heelen dag rammel ik!"

„Koop dan wat bollen, jongen; op den hoek woont Symen de bakker, die heeft ze wat lekker. Daar blaast hij juist op zijn hoorn, ten teeken, dat hij ze weer versch heeft!"

„Je heb makkelijk praten, maar ik bezit geen duit!"

„Dat is waar ook. Wacht, ik zal je eens laten smullen!" en de spreker, die antwoordde op den naam van Adriaan van Ostade legde den vinger op den mond en riep:

„Koest, jongens, houdt je stil, anders hoort vrouw Hals me en die gaat het niet aan, wat we uitvoeren!"

Na eerst zijn groote schoenen met dikke zolen te hebben uitgetrokken, klauterde hij op zijn kousen omlaag. Het geluk diende hem, want de meesteres was in de keuken op een stoel in slaap gevallen, terwijl haar spruiten zich vermaakten, door met roet elkaar in negertjes te veranderen.

In een omzien waren de schoenen weer aan en eer er vijf minuten verloopen waren, had Ostade zijn boodschap verricht en smulde Brouwer aan de warme bollen, die hem voorgezet werden.

„Maar hoe ben je uit je kamer gekomen?"

„Hals — had — den — den sleutel — ver — verloren, hier — hier heb ik hem!"

Het ging moeielijk, met den mond vol, antwoord te geven.

„Dat is een slim stuk, nu kan je elken keer, als de baas weg is, vrijaf nemen; ik zal je waarschuwen, als hij de laan uit gaat."

„Dat — dat vind — ik erg vrindelijk van je. Hoe heet je?"

„Adriaan van Ostade!"

„En ik Adriaan Brouwer, willen we vriendschap sluiten?"

„Best, hier heb je mijn hand!" en beide Adriaans bezegelden door een fermen handdruk hun vriendschapsverbond.

„Maar nu moeten we eens weten, jongen, wat je daar boven in je cel uitvoert. Schilder je al?"

„Ja, een beetje."

„Dan moeten we dat zien. Ga ons maar voor!"

„Maar als de meester eens thuis komt!"

„O, die komt het eerste uur niet boven water, talm maar niet!"

„Maar je moet je er niet te veel van voorstellen, want veel bijzonders is 't niet."

„We zullen het onderzoeken, Rafaël."

„Rafaël, wie is dat?"

„Neen, die is goed; die weet niet, wie Rafaël is! Nu, jongen, dat is een vent hier van de voddenmarkt."

„He?"

„Och, ze leuteren, Adriaan. Rafaël was een Italiaan, die heel mooi kon schilderen, maar als je nu niet voortmaakt, is het te laat."

Het was Ostade, die deze inlichting gaf.

De geheele bende — het waren er meer dan tien — volgde nu Brouwer naar zijn dakkamertje. In het midden stond de ezel, waarop juist een aardig doek geplaatst was. Het stelde een boertje voor, die met kippen naar de markt ging. Een was er uit de mand gevlucht en nu zette het mannetje het dier achterna.

Nieuwsgierig drongen allen om het stuk heen.

„Heb jij dat gedaan, Adriaan?"

„Ja, Adriaan."

„Maar dat is best, dat is meesterlijk!"

„Och, mal nu niet."

„Neen, warempel, wat zeggen jelui ervan, jongens!"

„Je bent een baas, Brouwer, je wint 't van ons allemaal! Dat zou ik hem niet verbeteren! Kijk, die kerel, je zou zweren, dat hij liep!"

Van alle zijden klonken de loftuitingen.

Verlegen doch niet zonder zelfvoldoening, hoorde Brouwer deze aan. Eindelijk vroeg hij:

„Maar meenen jelui het?"

„Of we het meenen?" antwoordde Dirk van Delen, „natuurlijk, wat zou je denken? Weet je wat, ik heb een voorslag. Wil je wat verdienen?"

„Jawel, ik heb graag een paar duiten!"

„Luister dan. Ik moet de twaalf apostelen schilderen; ik zit er al dagen over te martelen en ik weet niet, wat het wel lijkt. Voor elke pop, die je voor me teekent, krijg je twee stuivers. Doe je dat?"

„Aangenomen, dan maar dadelijk!" en terwijl de meesten nog voor het paneel bleven staan en daarover hun opmerkingen ten beste gaven, waren Brouwer en Van Delen voor den ezel gezeten en ving de arbeid aan. Met vaste hand volgde lijn op lijn. Dirk sloeg de handen ineen en schreeuwde de jongens bij elkaar.

„Kom eens hier, dan kan je het wonder aan het werk zien!"

De overigen lieten zich niet lang nooden en terwijl Adriaan de kleuren mengde en ze zonder aarzelen op het doek bracht, sloegen zijn makkers vol verbazing zijn arbeid gade.

„Het is een Rafaël!"

„Neen, Van Dijk!"

„Och kom, Rubens! — Als je klaar bent, dan help je mij ook!"

„En mij ook!"

„En mij ook!"

Allen drongen om hem heen en schreeuwden te gelijk.

„Ik zal zien; jelui moet me niet zoo erg haasten!"

Terwijl de jongens nog in het stuk verdiept waren, hoorden ze beneden beweging.

„De baas is thuis, maak dat je weg komt, Adriaan!" schreeuwde Roestraaten.

Onmiddellijk wierp Brouwer zijn gereedschap neer en zonder een woord te zeggen, snelde hij de deur uit naar boven.

Van dien dag was Adriaan in de oogen zijner medeleerlingen de knapste bol van hen allen.

Derde Hoofdstuk.

Een guitenstuk.

„Adriaan, loop eens schielijk naar „de Vuurge Salamander" en zie eens, of de meester er is. Een sinjeur wacht, om zich te laten portretteeren!"

Met moeite stiet vrouw Hals de woorden uit, want ze was achter adem van het trappen klimmen. Ze kwam niet vaak op het zolderkamertje en althans dan niet zoo haastig.

„Ja, vrouw!" antwoordde Brouwer en zijn muts grijpend, sprong hij, twee, drie treden tegelijk nemend, naar beneden en holde de straat op. De herberg was dichtbij; slechts twee straten behoefde men door te loopen.

Hals zat te midden van een aantal gasten en leschte zijn dorst aan het heerlijke gerstennat.

„Meester, of je gauw wil komen; er is een sinjeur, die zijn portret wenscht en niet veel tijd heeft!"

„Schreeuw maar niet zoo, jongen: ik ben niet doof. Heb je gezien, wat het voor een snaak is?"

„Neen, meester, maar de vrouw zei, dat je niet moest dralen!"

„Nu, als de vrouw het zegt, zal het wel zoo wezen," en zich tot de overigen wendend, vervolgde hij: „Het zal misschien

niet veel bijzonders zijn, maar ik zal toch maar eens kijken; straks kom ik wel terug."

„Doe dat, Hals, we wachten op je!" antwoordde de waard.

Langzaam drentelde Frans naar huis, Adriaan naast zich. Zijn vrouw stond aan de deur en wenkte, dat hij spoedig moest komen.

„Wat maakt dat mensch weer een drukte; zie je wel, jongen?"

„Ja, meester."

Vrouw Hals ging het echter nog te langzaam en op haar muilen vloog ze de straat op, terwijl zij schreeuwde:

„Kom dan toch, Hals; er is een groote sinjeur, die op je wacht."

„Kalm aan, dan breekt de lijn niet, vrouw; de man moet maar geduld hebben."

De schilder trad zijn woning binnen en begaf zich naar het atelier. Adriaan volgde.

Op een der groote stoelen had de vreemde plaats genomen. Hij was zeer deftig gekleed. Zijn broek en wambuis bestonden uit het fijnst fluweel, de hoed met breeden rand was sierlijk getooid met een paar prachtige struisveeren, door een diamant vastgehecht. Om den hals prijkte een kostbare, kanten kraag.

Bedaard stond hij op, ging naar Hals en zei:

„Het spijt me, edele meester, dat ik u lastig moet vallen, maar op mijn doorreis kon ik niet over me verkrijgen, den beroemden Frans Hals voorbij te gaan. Wanneer het mogelijk is, had ik gaarne dat gij mijn beeltenis op doek bracht. Ik heb echter slechts een paar uur den tijd. Kunt gij het daarin verrichten?"

Frans Hals keek den deftigen heer rustig in 't gelaat en antwoordde:

„We zullen het probeeren, neem maar plaats."

Hals wierp den mantel af, plaatste een nieuw doek op den ezel, greep het palet, mengde de kleuren en begon aan den arbeid. Adriaan, die zich op den achtergrond hield, volgde

elk zijner bewegingen. Hij begreep, dat hij nu een les zou ontvangen, als hij nog niet veel gekregen had.

Met geheel de ziel was Hals bij zijn werk en binnen korten tijd ontwikkelde zich uit de haastig neergeworpen schets het beeld van den vreemde. Na een uur onverpoosd geschilderd te hebben, wierp Hals de penseel neer en zei:

„Zie eens, is 't zoo goed?"

Verlangend sprong de sinjeur op, sloeg de handen in elkaar en riep verrast:

„Schoon, heerlijk schoon, meester; maar nooit heb ik geweten, dat het schilderen zoo snel ging; ik zou het ook wel eens willen probeeren!"

„Ga je gang, sinjeur."

„Welnu, dan wil ik u uitschilderen."

„Het is te doen," en Hals zette zich neder, maar oogenblikkelijk bespeurde Hals zoowel als Brouwer, dat de man,

die zich zoo onnoozel hield, alsof hij van de kunst niets af wist, wel degelijk een lid van het St. Lucasgild moest zijn, want alsof hij het al zijn leven gedaan had, plaatste hij zich voor den ezel. Met vaste hand werden de kleuren aangebracht en in denzelfden tijd, dien Frans voor zijn werk had besteed, was ook de andere gereed.

Hals plaatste zich voor het paneel.

Een oogenblik stond hij verstomd, toen wierp hij zich plotseling op den vreemdeling, omarmde hem en riep:

„De duyvel syt ge of Van Dijk. Geen sterflijk Mensch kan sulks nadoen, ik laet staen verbeteren!" en in zijn opgewondenheid zoende hij den ander herhaalde malen op het hoofd.

Deze glimlachte en antwoordde:

„Je heb het geraden, meester. Ik ben Van Dijk en op reis naar Engeland. Ga mee, ik beloof je, daar zal je fortuin maken, meer dan hier!"

Hals bedacht zich niet lang, want onmiddellijk zei hij:

„Neen, dat is onmogelijk, Ik blijf hier in Haarlem, hier heb ik mijn vrienden: wat zou ik in een vreemd land doen?"

Van Dijk hield aan en trachtte den schilder over te halen, doch deze was niet te bewegen.

Eindelijk namen beide groote kunstenaars afscheid van elkaar, maar in het voorhuis gekomen, ontwaarde de vreemdeling de kinderen van Frans. Hij greep in den zak en gaf den jongens ieder een paar goudstukken, die ze vol blijdschap aan vader en moeder toonden.

Tot op de stoep deed Hals zijn kunstbroeder uitgeleide.

„Bedenk je nog eens en ga met me mee naar Engeland, meester."

„Neen, sinjeur, het aanbod is verleidelijk, maar toch — ik moet het afslaan. Ik ben nederig opgevoed en kan me niet in die hooge standen thuis gevoelen."

„Dan nogmaals vaarwel!" en vriendelijk groetend ging

Van Dijk naar zijn logement, waar hem zijn portret later werd gebracht.

Hals keerde in huis terug. De kinderen rolden met de goudstukken over den grond.

„Geef die dingen maar hier, jongens; wij kunnen ze beter gebruiken, niet waar, vrouw?"

„Ik denk het ook, Frans."

„Hè, neen, vader, laat ze ons houden!"

„Je heb er niets aan. Geef ze mij maar, dan krijgen jelui allebei een groote koek van tien duiten."

„Van tien duiten, vader!"

„Zeker, je mag ze dadelijk wel halen."

„Hoera! dat doen we!" en verheugd wisselden ze de goudstukken voor eenige duiten en in een omzien waren deze bij den bakker voor de begeerde lekkernij geruild.

„Wat had die sinjeur nog met je te bepraten, Frans?"

„Hij wou me naar Engeland hebben!"

„Naar Engeland? Grut, dat is over de zee, hè?"

„Ja, mensch."

„Je doet het toch niet, mee?"

„Neen, stel je hartje maar gerust, vrouwtje. Ik heb hem verteld, dat wij geen lui waren, om met al die hooge heeren om te gaan; wij zijn slechts eenvoudige lieden."

„Wat je gelijk had, Frans. Mijn goede mensch, ik zou niet weten, hoe ik me moest gedragen, als die dames en heeren bij je kwamen. Ik was nu al geheel verbouwereerd, toen die eene sinjeur binnenstapte. Wat had hij een mooie kleeding aan!"

„Ja, de Vlamingen weten het wel."

„Waar komt hij vandaan?"

„Uit Antwerpen, waar hij bij Rubens les gehad heeft. Het is een meester, hoor! die het even goed doet als ik, zoo niet beter."

„Wat je zegt; ja, ja, er is altijd baas boven baas!"

Nog lang duurde het gesprek der beide echtgenooten.

Adriaan was weder naar zijn zolder vertrokken, want bij den dag werd hem meer te doen gegeven. Hals spoorde hem onvermoeid tot werken aan. De eenigste uren van ontspanning waren de oogenblikken, die de meester buitenshuis vertoefde, maar ook zelfs in dien tijd was Brouwer weer druk bezig en wel met het herstellen der half verongelukte schilderijen zijner medeleerlingen. Zijn lastgevers klaagden er echter over, dat hij alles te vlug deed; hij gunde er zich den tijd niet voor. Enkelen boden hem zelfs aan, zijn loon te verdubbelen, als hij er meer zijn best op deed.

Er ging bijna geen dag voorbij, waarop hij geen gelegenheid kreeg, om zijn kamer te verlaten, want Hals was 's middags en 's avonds meestal weg. Het was jammer, erg jammer, maar dat eene gebrek, die onmatigheid, maakte dat de schilder voortdurend dieper zonk.

Soms verliepen er weken, waarin Frans dag in, dag uit, zijn werk verwaarloosde en in de taveerne zat. Daar volgde dan het eene potteke bier na het andere en wanneer zijn beenen ten slotte te krachteloos waren, of het hoofd te zwaar, dan werd door vrouw Hals een paar der oudste leerlingen afgezonden, om den meester als loods te dienen en hem in behouden haven te leiden. Was hun dit gelukt, dan begaf Hals zich naar zijn kamer, welke zich juist onder de werkplaats bevond, om in den slaap vergetelheid voor zijn toestand te zoeken en nieuwe krachten te verzamelen. Vooraf echter vergat hij nimmer, als een vroom Christen, zijn gebed te doen en wel hardop. De leerlingen, die aan de deur luisterden, vernamen dit; ook, dat het meestal eindigde met de woorden: „Heer, haal mij toch vroeg in uw hoogen hemel!" Hals scheen zeker zelf het jammerlijke van zijn lot in te zien en wijl hij bij ondervinding wist, dat hij telkens weder in zijn oude zwak verviel, te wenschen, dat dit aardsche leven maar een einde nam.

De jongens spraken natuurlijk bijna nergens over dan over hun meester. Vooral het baantje om hem naar huis te brengen, stond hun weinig aan.

„En kan je dan begrijpen, dat hij nog gaat bidden, jongens?"

„Het is een gewoonte van hem, Vincent."

„Gewoonte? Wat gewoonte! Bidden moet geen gewoonte zijn. Mijn lieve Moeder heeft me altijd geleerd, dat het een behoefte des harten moet wezen. Ik noem de handelwijze van Hals spotten!"

„Je heb gelijk, maar dan moeten we hem dat afleeren!"

Het was Adriaan Brouwer, die deze opmerking maakte.

„Afleeren, hoe wil je dat?"

„Dat weet ik nog niet, doch ik zal wel gauw wat vinden. Maar alles wat we doen, blijft een geheim tusschen ons, hoor!"

„Dat is te begrijpen; we zullen elkaar niet verklappen, is 't wel jongens?"

„Natuurlijk niet!"

Den volgenden dag hadden Adriaan en Dirk van Delen een plannetje gemaakt en dadelijk ging men tot de uitvoering daarvan over.

Hals was nauwelijks in zijn taveerne, waar hij onder luid gejuich zat te zingen:

„Wat soud' der Menschen omganck zijn
Off sonder Bier, off sonder Wijn!"

of Dirk was het huis uitgesnapt en naar een koopman in oud ijzer geloopen.

„Heb je een boor te koop, baas?"

„Een boor? Jawel in allerlei soorten; hier heb je er wat," en terstond haalde de man tal van die werktuigen voor den dag: kleine, middelsoort, groote, grootere, 't grootst.

Dirk koos er spoedig een uit, welke hem leek. Over den prijs werd niet lang gekibbeld: Delen had weinig tijd, om af te dingen.

„En nu nog een lang koord. man, maar stevig!"

„Koord, koord! Wacht daaraan kan ik je ook helpen: ik heb nog een lijn van een verongelukte vischschuit!" — Ook deze werd gekocht en tevreden over het goed volbrengen van zijn boodschap keerde Dirk terug.

Adriaan wachtte hem vol ongeduld.

„Heb je een boor, Dirk?"

„Ja, en een beste ook, zie maar!"

„Dan dadelijk aan den arbeid."

Beide jongens begaven zich naar de werkplaats, die zich boven het slaapvertrek van den meester bevond.

„Het ledikant staat vier pas van den muur, Dirk, dus hier!" en tegelijkertijd telde Adriaan: „een, twee, drie, vier!" — Het is drie pas groot. Hier moeten we dus boren," en met krijt teekende hij twee kruisjes.

Dirk zette de boor op de aangewezen plaats in het hout en begon te draaien. Het was echter geen dagelijksch werk en het ging hem dus niet vlug van de hand, doch na verloop van een kwartiertje had hij een opening klaar.

„Nu zal ik het eens probeeren, Dirk," zei Adriaan en weldra was ook het tweede gat geboord.

„Is het touw lang genoeg?"

„Dat zou ik meenen; het is stellig wel vijftig el!"

„Aan de helft hebben we genoeg," en met zijn zakmes sneed Brouwer de lijn in tweeën en verdeelde daarop de helft weder in twee gelijke deelen. „Ziezoo, wij zijn klaar; nu maar afgewacht, dat de baas thuis komt."

De overige leerlingen hadden vol belangstelling de voorbereiding aangezien.

„Wat beteekent dat alles, Adriaan?" zei Vincent van der Vinne.

„Heb maar geduld, mannetje, dan zal je het straks wel zien. Waarschuw ons maar, wanneer Hals thuis komt."

De avond begon inmiddels te vallen en het zou niet lang duren, of op straat was het zoo donker, dat men geen drie pas van zich af kon zien. Elk eerzaam burger dient dan

thuis te wezen en nog was de schilder niet bover water.

„Ostade en Roestraaten, halen jelui den meester eens!" gilde vrouw Hals van uit de keuken.

„Ja, vrouw; moeten we de lantaarn meenemen?"

„Maak maar voort, dat is nog niet noodig!"

De beide jongens spoedden zich naar de hun welbekende herberg. Het uithangbord was nu niet zichtbaar, alleen werd het door den wind knarsend heen en weer bewogen. De kleine gelagkamer zat nog vol met oude plakkers en in 't midden bevond zich Hals.

„Daar komt je geleide, man," zei de waard grinnikend, toen de deur open ging en de jongens in 't licht traden.

„Geleide? Ik heb geen geleide noodig. Wat kom je doen, Adriaan?"

„De vrouw laat vragen, of je meegaat, meester."

„Hoe laat is het?"

„De klok op de St. Bavo heeft reeds zeven geslagen."

„Jongens, dan wordt het mijn tijd. Ga maar vooruit, ik kom dadelijk."

„Ja meester!"

De knapen wisten al, dat ze nu een paar huizen verder moesten wachten! Hals wou zich voor zijn herbergkennissen groot houden. Het duurde dan ook niet lang, of de deur der taveerne werd wederom geopend en de schilder waggelde naar buiten. Onmiddellijk plaatsten Ostade en Roestraaten zich aan weerszijden en gezamenlijk zochten ze Hals' woning op. De jongens geleidden den meester naar zijn slaapvertrek en daarop vloog Ostade naar de werkplaats.

„Adriaan, de baas is er; wat moeten we doen?"

„Ga terstond weer naar beneden, ik zal twee touwen aflaten; die bind je aan de stijlen van het ledikant."

„Begrepen!" en haastig stormde Ostade de trap af en de kamer in.

Hals had zich reeds op het bed ter ruste geworpen en vernam niets van het gepiep boven zijn hoofd. De koorden

zakten langzaam en pas waren ze omlaag, of ze werden vastgebonden.

Brouwer en Van Delen hielden ze boven stevig vast.

Zoodra Frans de zachte kussens zijner legerstede voelde, kwam hij weder tot het besef van zijn kwaad: hij vouwde de handen en zei stamelend zijn gebed op. Droevig klonken de woorden: „Heer, haal mij toch vroeg in Uwen hoogen hemel!"

Pas had hij dit gezegd, of — wat was dat? — Werd zijn gebed zoo wonderbaarlijk verhoord? — Hij voelde toch, dat hij rees: langzaam, doch zeker ging hij met ledikant en al in de hoogte. — Hij zweefde tusschen hemel en aarde. Met groote oogen staarde Hals voor zich uit; een juist besef van zijn toestand had hij niet. Hij zag, noch begreep, dat hij aan touwen naar boven werd geheschen. Angstig wierp hij zich op de knieën en met sidderende stem, waaruit de diepste wanhoop was te lezen, sprak hij:

„Niet zoo schielijk, Heer, niet zoo schielijk!"

De jongens op de werkplaats barstten in een schaterlach uit en Adriaan en Dirk hadden de grootste moeite om Hals niet met zijn legerstede te laten vallen. Langzaam lieten ze de touwen schieten en voorzichtig daalde de schilder: wederom geschiedde, wat hij wenschte.

Nauwelijks had het ledikant den grond bereikt, of Ostade die al dien tijd in een hoek van het vertrek de grap had aangezien, sprong naar voren en maakte de touwen los, die zonder verwijl werden opgetrokken.

Hals lag nog steeds te woelen. Hij sliep dien nacht zeer onrustig, telkens ontwaakte hij met schrik en toen eindelijk de morgenstond aanbrak en hij aan het werk moest gaan, vroeg hij zich gestadig af, of hij nu gedroomd had, dan of alles werkelijk geschied was. Hij sloeg den blik omhoog, doch daar was niets te bespeuren, want hij had met slimme jongens te doen gehad.

Zoodra waren toch Ostade en Roestraaten weder bij hun makkers, of Brouwer haastte zich de gaten met een paar

stukken hout van dezelfde kleur als 't overige, dicht te stoppen, toen een mop verf er over en van de openingen was niets te ontdekken.

„Dat is uitstekend gelukt, jongens; zou de oude het afgeleerd hebben of zal hij morgen weer beginnen?"

„Ja, weten doe ik het niet," viel Roestraaten in, „maar ik denk wel, dat hij een volgenden keer wijzer zal wezen. Het was bedroefd, hoe de meester klaagde: „niet zoo schielijk, niet zoo schielijk!"

„Hals mag van geluk spreken, dat hij niet verder omhoog getrokken is: hij had bijna den neus tegen de balken gestooten," zei nu Ostade, „het scheelde geen voet!"

„Het is beter zoo," meende Vincent, „hij zal het spotten zeker hebben afgeleerd!"

Vincent had gelijk, want hoewel Hals heel spoedig de taveerne weer opzocht — het bier smaakte toch zoo heerlijk — hij sliep voortaan in, zonder dat de leerlingen iets vernamen.

Vierde Hoofdstuk.

De Vlucht.

„Het gaat zoo niet, Brouwer, je word met den dag magerder!"

„Je heb gelijk, Ostade. Vrouw Hals laat me letterlijk verhongeren en waren jij en de anderen niet zoo goed, om af en toe iets voor me mee te brengen, ik was er al lang om koud geweest!"

„Best mogelijk en om te voorkomen dat zooiets nog te avond of morgen geschiedt, moet je weg; weg uit dit huis."

„Weg! Waar moet ik heen? Ik heb geen familie, geen geld, geen vrienden!"

„Kom, kom, de wereld is groot genoeg. Bevalt het je hier niet, dan ga je elders, doch grooter moeielijkheid is; hoe kom je hier vandaan?"

„Ja, de oude past tegenwoordig op me, als of hij me altijd bij zich wil houden."

„Geen wonder! Je schilderţ al heel aardig. Hij ontvangt het geld en jij nog niet eens een stuk droog brood; maar nogmaals, hoe kom je weg?"

„Daar weet ik wel raad op, als je me wil helpen."

„Natuurlijk, denk je, dat ik het je eerst zal aanraden en

je dan in den steek laten? Doch zeg op, hoe zal je dat varkentje wasschen?"

„Wel, zoodra morgen Hals de deur uit is, kom je boven en breng het touw mee, dat we voor ons hijschen gebruikt hebben."

„Goed — en dan?"

„Dan laat ik me zakken en jij houd me vast."

„Zakken laten, waar?"

„Wel, in den tuin van „De vergulde Gaper",

„Maar dan?"

„O, dan zal ik wel verder zien!"

Den volgenden dag was de schilder nauwelijks de deur uitgetreden, of Ostade zat bij zijn vriend Brouwer. Deze had den ganschen morgen in de grootste spanning doorgebracht. Hij was nu zestien jaar en had het dus bij den meester een geruimen tijd uitgehouden, doch den laatsten tijd liep het de spuigaten uit. Er gingen dagen voorbij, waarop moeder Hals hem geheel en al vergat en klaagde hij zijn nood bij den schilder, dan luisterde deze nauwelijks naar hem, gaf hem zijn taak op en wee! zijn arme ribben, als die niet op tijd volbracht was, want Hals schroomde niet, hem met een stok tot meerdere vlijt aan te sporen.

Maar nu zou hij aan al die ellende ontvlieden; het weinige geld, 't welk hij nu en dan met het helpen zijner medeleerlingen had verdiend, was zorgvuldig in de voering van zijn wambuis verborgen — was dit verteerd, dan zou hij wel verder zien.

Ostade kwam hem in zijn overpeinzingen storen.

„De oude is weg; we moeten voortmaken en er geen gras over laten groeien."

„Jongen, neen! Ik ben klaar. Wacht, ik zal eerst de deur sluiten."

„Maar dan kan ik er niet uit!"

„Dan sluit jij straks het hok wel, hé?"

„Zeker!"

Adriaan trad nu aan het venster en met vereende krachten gelukte het hun, dit zoo hoog op te schuiven, dat ze er onder door konden kruipen. Ze kwamen in de dakgoot terecht, waar Brouwer vroeger de rat had bespied. Links en rechts verhieven zich de spitse daken van eenige achterhuizen. De goot, een viertal schreden lang, leidde naar een platje, dat zich boven een uitgebouwd kamertje van buurman de Lange bevond. Verder konden ze niet, maar Ostade had het touw niet vergeten.

„Durf je wel, Adriaan?"

„Als je me maar goed vasthoudt; maar wacht, hier loopt een pijp naar beneden, ik kan me daar langs laten zakken."

„En ik zal de lijn om den schoorsteen slingeren, dan gaat het dalen nog veiliger."

Zoo gezegd, zoo gedaan. Brouwer kreeg het touw om het middel en Ostade wierp het andere eind om een steenen schoorsteen.

„Ik ga, Ostade. Ik dank je voor je hulp."

„Als het je maar wat geeft. Voorzichtig!"

Adriaan was reeds bij den kant. Behendig greep hij de waterpijp en langzaam begon hij te zakken; eerst verdwenen zijn beenen, toen zijn borst en eindelijk zijn hoofd. Hij knikte nogmaals zijn vriend vaarwel en toen wijdde hij geheel zijn aandacht aan de vlucht.

Het ging boven verwachting. Ostade hield hem goed vast en gestadig zakte hij. Binnen enkele minuten was hij beneden. Snel maakte hij de lijn los, die door Ostade werd opgehaald en nu rende hij den tuin door, om te trachten door het huis de straat te bereiken.

Eer hij echter bij de keukendeur was, sprong een groote hond uit zijn hok en begon verwoed te blaffen. Een oogenblik stond Adriaan verbluft, doch slechts een oogenblik, want dadelijk had hij bemerkt, dat het dier aan een ketting lag.

„Blaffende honden bijten niet," dacht onze vluchteling maar nu verscheen uit de keuken een oude vrouw, de dienstmaagd, die verwonderd, wat de hond zoo onrustig had doen worden, eens hoogte en breedte kwam nemen.

„Wat kom je hier doen, iongen?"

Adriaan antwoordde niet.

„Versta je me niet, knaap; pas op, ik zal den meester roepen, die zal je wel aan het praten krijgen," en het vrouwtje wendde zich om, ten einde haar heer te halen.

De toestand werd kritiek, dat begreep Adriaan ook. Vlug sprong hij op het mensch af en eer deze hem kon tegenhouden had hij de keukendeur opengeloopen, wierp in zijn vaart het oudje tegen den muur en rende de lange gang door, welke naar den winkel voerde. Hier was de heer des huizes juist bezig eenige poeders af te wegen. Verrast keek hij op, om te zien, wat de oorzaak van het gerucht was, dat hij vernam, maar voordat hij recht wist, wat er geschiedde, snelde Adriaan hem reeds voorbij, trok de winkeldeur open en kwam hals over kop terecht in een partijtje kippen, dat in het midden der straat haar voedsel zocht. Verschrikt en luid kakelend vloog de schaar naar alle kanten uiteen, maar ook hierop gaf Adriaan weinig acht. Haastig zette hij zijn vlucht voort en zorgde, dat hij de straat uitkwam.

Zoo holde hij eenige minuten voort, totdat hij zich ver genoeg verwijderd achtte. Toen staakte hij zijn rennen en hield een oogenblik stil, om op adem te komen. Gelukkig, hij was vrij; ontslagen van de banden, die hem knelden! Nu lag de wereld voor hem open, nu zou hij zijn schade inhalen; weg waren ontbering en ellende! Zie, daar woonde een bakker; de heerlijke geur, welke uit de bakkerij opsteeg, prikkelde zijn reukzenuwen en scheen hem aan te sporen, zich eens duchtig te goed te doen.

Voorzichtig haalde hij zijn opgespaarde penningen uit zijn wambuis en met een verheugd gemoed trad hij den winkel binnen en kocht zooveel bollen, als hij slechts dragen kon.

Belast en beladen zocht hij toen een veilig plekje en ras verdween het eene stuk brood na het andere. Hij leek niet te verzadigen; het droge brood smaakte hem heerlijker dan de fijnste lekkernij. Twee bollen bewaarde hij en stak die in zijn buis.

Nu de eerste honger gestild was, moest hij plannen maken voor de toekomst.

Waarheen? Ja, waarheen? Van de aardrijkskunde wist hij evenveel als de kat. Hij had wel eens van Amsterdam gehoord, als de stad, waar veel schilders woonden en waar men veel voor de kunst over had, maar hoe hij er moest komen, was hem een raadsel. Hij zou daarom maar eerst zijn moeder opzoeken en eens vernemen, wat die hem ried.

Vroolijk stapte hij verder: hij had nu een doel. Het was al lang geleden, dat hij door de straten der stad had kunnen wandelen, meestal zat hij opgesloten op zijn dakkamertje en opgewekt als een vogeltje, dat met blij geschal de lente begroet, floot hij een lustig wijsje en keek naar alle kanten. Zijn kunstenaarsoog vermeidde zich in de tallooze tinten, die het zonlicht op de boomen tooverde. Netjes, met een ijzeren hekje omgeven, stonden deze langs de grachten en wierpen breede schaduwen op de stoepbanken, op de luifels, op de bestrating van groote en kleine steenen, onregelmatig naast elkander aangebracht, op de kleine ruitjes, op de spitse gevels.

Eindelijk zag hij van verre de ouderlijke woning. De buurtjes kenden hem nog, want velen knikten hem toe, alleen het „Rosijnevat" was gesloten; de winkel scheen verlaten. Moeder zat niet onder de luifel, maar de deur stond half open; ze was dus thuis.

Adriaan lichtte de klink van de onderdeur op en trad naar binnen.

Moeder stond voor de spinde, met den rug naar hem gekeerd, maar plotseling wendde zij zich om, want vroolijk klonk haar Adriaan's groet: „Dag moeder!" in de ooren.

Haar gelaat, dat erg strak had gestaan, verhelderde en hartelijk was haar verwelkoming.

„Dag, jongen, ik heb je in lang niet gezien. Ik dacht al, dat je ons vergeten had!"

„Vergeten? Neen, moeder, dat nooit, maar ik mocht niet. De meester sloot me voortdurend op, boven op zolder en — nu ben ik weggeloopen."

„Weggeloopen, Adriaan, maar dat meen je toch niet?"

De schrik stond moeder op 't gelaat te lezen.

„Ja, moeder, werkelijk. Ik kon het niet langer bij Hals uithouden. Eten kreeg ik bijna niet en zoo lang ik nu uit huis ben, heeft hij mij nog geen stukje kleeren gegeven. Zie eens, wat een plunje ik aan heb: mijn broek is versleten en te klein, mijn wambuis te klein en versleten, mijn muts kaal en vertoont alle kleuren van den regenboog!"

„Netjes zie je er niet uit, jongen, daar heb je volkomen gelijk in, maar daarom behoef je toch niet weg te loopen. Wie zal het je beter geven? — Ik kan het niet, Adriaan. Het spijt me genoeg — ik heb er steeds leed van, dat ik mijn oudste de deur uit moest doen — maar het gaat met het werk slecht, de menschen hebben geen geld en wat moet je nu?" —

De tranen stonden moeder in de oogen. Adriaan zweeg, daarom ging vrouw Brouwer voort:

„Ken je nu zooveel van de kunst, dat je voor je zelf kunt zorgen? Neen immers. Een anderen meester vind je niet spoedig, ga daarom naar sinjeur Hals terug, misschien heeft hij van je vlucht nog niets bemerkt."

„Maar moeder, en de jongens dan, die me hebben geholpen! Wat zullen ze zeggen? Zullen ze me niet beschouwen als een groote lafaard?"

„Die jongens? Behoef je je daaraan te storen? Zullen die voor je zorgen, geven die je kleeren? Valsche schaamte heeft al menigeen in 't ongeluk gestort."

„Ach, moeder, laat me bij u blijven. Ik zal hard werken."

„Het is onmogelijk, Adriaan. Je kan toch niet voor ons allen den kost verdienen? Ik beur tegenwoordig bijna niets. Broer Pieter uit ter Gouwe heeft laten schrijven, dat ik maar naar hem moet komen, dan zal hij me wel helpen en nu vertrekken we spoedig daarheen; ik denk de volgende week."

„Hé, moeder mag ik mee?"

„Het kan niet, jongen, hoe gaarne ik het ook zou willen.

Broer Pieter heeft het zelf niet al te breed en ik kan niet van hem vergen, dat ik met een eter meer op zijn dak kom. Ga jij naar den schilder terug, daar heb je een onderkomen."

„Maar ze laten me verhongeren, moeder!

Ook Adriaan werden de oogen vochtig, doch het waren tranen van spijt, die zijn wangen drenkten.

„Jongen, jongen, je overdrijft toch zeker. Ik begrijp, dat je elken dag meer zou lusten, dan je krijgt, maar daarom laten de menschen je niet verhongeren. Je bent den laatsten tijd erg gegroeid, je wordt groot." — Met moederlijken trots keek vrouw Brouwer Adriaan aan. — „Ik smeek je daarom jongen, ga terug. Ik was juist zoo verheugd, toen het bericht van Pieteroom kwam en dacht: Adriaan heeft het goed, nu zullen de anderen het ook zoo krijgen. Breng jij nu niet alles in de war. Ik zal je een flinke boterham snijden, misschien de laatste die ik je kan geven en keer dan terug. Toe, jongen, doe me dat verdriet niet aan." Vrouw Brouwer greep Adriaan bij de hand, doch deze staarde voor zich uit, zonder antwoord te geven. In zijn geest warrelde het woest dooreen; de meest tegenstrijdige gedachten verdrongen elkaar. Geen half uur geleden verheugde hij zich zoo in zijn vrijheid en nu moest hij weer naar zijn gevangenis heen. Hij kon niet tot een besluit komen.

Moeder had zijn hand losgelaten en het brood reeds klaar gezet. Het was een grof gebak, maar, o, het zag er zoo verleidelijk uit. Adriaan snakte naar liefde, naar gezelligheid. Hier vond hij beide en mocht hij niet blijven en ginds in het groote huis van Hals zocht hij die te vergeefs en daar moest hij weder heen.

Vrouw Brouwer trad op hem toe, vatte zijn hoofd tusschen de handen en herhaalde op smeekenden toon:

„Alsjeblieft, Adriaan, keer terug."

„Ik kan niet, moeder. O, als u eens wist, hoe slecht ik het had!"

„Maar wil je moeder dan heelemaal geen genoegen meer doen, jongen?"

Adriaan gaf wederom geen antwoord, hij streed een zwaren strijd, hij wilde moeder wel beloven, naar Hals te gaan, maar hij durfde niet: hij vreesde den stok van den schilder en de spottende gezichten der leerlingen.

Moeder wachtte ongeduldig op het antwoord.

Eindelijk kwam het.

„Ik wil u geen verdriet doen, moeder, maar ik kan niet naar den meester gaan: hij slaat me bont en blauw. Ik ga weg, de wereld in!"

Opeens sloeg hij moeder de armen om den hals, kuste haar hartstochtelijk en rende toen de deur uit. Eer de weduwe wist, wat er gebeurd was en hem kon volgen, was hij reeds verdwenen.

Radeloos bleef de arme vrouw achter. Nu kwelde haar het zelfverwijt. Had ze maar aan zijn verzoek gehoor gegeven, dan had ze hem elken dag bij zich gehad, Wat zou er nu van hem terecht komen? Ze wist zelfs niet, wat ze doen moest. — Ten einde raad zette ze haar huik op en begaf zich naar de woning van Hals, om den schilder den toestand bloot te leggen.

Adriaan was inmiddels voortgehold, straat in, straat uit. Slechts één gedachte bezielde hem: hij moest weg, zoover mogelijk.

Hij snelde de Hout in en daar, onder de eeuwenheugende eiken kwam hij een weinig tot bedaren; zijn stap werd kalmer hoewel het steeds in zijn hoofd bleef bonzen en stormen. Hij strekte zich languit op het mos neder, met de handen onder 't gelaat en begon zijn toestand nogmaals te overpeinzen. Doch hoe hij ook dacht, tot een resultaat kwam hij niet. Zou hij de duinen ingaan? — Hij was er eens geweest, met Hartjesdag. Toen had hij in het zand gerold, den Blinkert beklommen en pret gemaakt met zijn makkers, maar den weg daarheen wist hij niet. Hoe het er verder uitzag; waar hij zou komen, wanneer hij zijn tocht voortzette, was hem onbekend. — Of terugkeeren naar Haarlem? Daar hulp zoeken?

Hij besloot eindelijk tot het laatste en vrij wat langzamer dan bij zijn vertrek, trad hij door de groote Houtpoort de stad weer binnen en slenterde de straten door. Op de markt keek hij links en rechts, alsof hij er nimmer was geweest. Ginds bevond zich het voormalig stadhuis; de gevelsteen althans wees het uit:

„Wanneer de Graef hier op het Sant
Sijn Prinsenwoning had geplant,
Soo was dit loflick oud gesticht,
Tot Haerlems raethuys ingericht."

Toch boezemde het Adriaan weinig belangstelling in. De klok der St. Bavo sloeg zes slagen. Onwillekeurig richtte hij daarheen zijn schreden. De deur stond open. Er was dienst. Statig en plechtig rolden de tonen van het reusachtige orgel door de gewelven.

Brouwer trad binnen. Schroomvallig zag hij naar de menigte, die vol belangstelling de woorden van den predikant volgde. Hier en daar waren nissen. In een van deze zette hij zich neer, half in de schaduw van een dikken pilaar.

Nog was hij het niet met zichzelf eens, wat hij zou doen. Geruimen tijd zat hij er, toen de godsdienstoefening eindigde; de schare verwijderde zich en niemand bespeurde hem in het halfdonker. Hij waande zich reeds veilig en was van plan om in het kerkgebouw te overnachten, toen iemand bleef stil staan en een onderzoekenden blik op hem wierp. Hij was ontdekt.

De vreemdeling trad nader. Adriaan herkende in hem terstond iemand, die wel eens bij Hals kwam; het was meester Lucas, een bekend kunstkooper.

„Wat voer je daar uit, knaap?"

Adriaan mompelde iets, dat een antwoord moest beduiden maar dat niemand verstaan kon.

„Treed een weinig nader, jongen en laat me je tronie eens zien."

Adriaan gehoorzaamde, maar zei niets.

„Zie ik wel; ben je niet een leerling van meester Hals?"

„Ja, sinjeur."

„En waarom zit je dan niet thuis, in stede van je hier te verbergen?"

„Ach sinjeur, vraag me niet langer; ik kan het je niet zeggen."

„Kan je 't niet zeggen, knaap? Je drijft toch niet den mal met me? Vertel op en mor niet langer!"

De toon van meester Lucas' stem klonk zoo bevelend, dat Adriaan niet langer durfde te weigeren.

Verlegen aantwoordde hij:

„Ik ben van den meester weggeloopen."

„Dat staat je fraai."

„Ja, maar sinjeur, ik kreeg bijna geen eten en kleeding van hem."

„Dat is een grove beschuldiging, mannetje, welke je tegen je meester uit; bedenk wel wat je zegt, want ik zal onderzoeken, of je waarheid spreekt."

„Het is heuschelijk zoo, sinjeur; je kan het allen leerlingen navragen."

„Dat zal ik misschien doen, maar wat is nu je intentie, jongen?"

„Ik weet het niet, sinjeur. O, help me — ik ben zoo ongelukkig!"

Het gelaat van meester Lucas verkreeg na deze laatste woorden een milder uitdrukking en met zeker medelijden keek hij Brouwer aan. Eindelijk zei hij:

„Het is het beste, jongen, dat je weer naar meester Hals terugkeert. —"

„Maar dat durf ik niet; neen, dat kan niet!"

„Luister en val me niet in de rede. Je vertelt, dat de schilder zoo slecht voor je is, maar heeft hij je geen tehuis

gegeven; heeft hij je niet schilderen geleerd, zóó dat je belooft, later een knap meester te worden? Is het niet een groote ondankbaarheid, om ter wille van wat voedsel al die goede dingen te vergeten? Ik weet — Hals heeft het mij zelf gezegd — dat je een zijner beste leerlingen bent; dat hij je werk hoogschat. Hoeveel kan je nog van hem leeren; welke geheimen der schilderkunst zal hij nog voor je ontsluieren? Wat zal echter gebeuren, als je bij je plan blijft; wanneer je rondzwalkt zonder doel, zonder geld? Je wordt een straatslijper een bandiet, een rabaut, die later in het kot, misschien wel op het schavot geraakt. Heb je dat wel bedacht?"

Brouwer had aandachtig geluisterd; eerst had hij wel wat willen afdingen op de verdiensten van Hals: hij dacht aan het zolderkamertje, waar hij zijn laatste jaren sleet, eenzaam en verlaten; maar toen meester Lucas met die paar woorden in zulke schrille kleuren zijn toekomst afmaalde, toen barstte hij in schreien uit en snikkend antwoordde hij slechts:

„Maar hij zal me doodslaan!"

„Daarvoor behoef je geen zorg te hebben. Ik zelf zal je bij meester Hals terugvoeren en een goed woordje voor je doen."

„O, sinjeur!" en zonder iets meer te zeggen, pakte Adriaan de hand van meester Lucas en drukte die hartstochtelijk.

„Je vindt het dus goed? Komaan, dat doet me genoegen. Beloof me dan, dat je je best zult doen en niet over het gedrag van meester Hals mopperen; dan zal ik zien, wat ik voor je kan uitrichten."

„Ik zal alles doen, wat u verlangt, sinjeur, als ik maar geen slaag krijg!"

„Dat is dus in orde; volg me nu schielijk, want anders is de kerk gesloten en moeten we den geheelen nacht hier vertoeven."

Met groote passen schreed Lucas over de blauwe zerken. Adriaan vlak achter hem.

De koster had reeds den sleutel in het slot gestoken en

maakte zich gereed den tempel te sluiten, toen beiden aankwamen.

„Hé, meester Lucas, nog aanwezig?"

„Ja, Jansz., ik heb me wat verlaat; goeden nacht."

„Goeden nacht, sinjeur."

Lucas sloeg rechts af naar de woning van den schilder en Brouwer zorgde, dat hij in zijn nabijheid bleef.

Vijfde Hoofdstuk.

Een 17de eeuwsche markt.

In het huis van Hals was dien middag alles in rep en roer. Toen Frans zich na het noenmaal naar boven begaf, ten einde te zien, hoe ver Adriaan met zijn werk gevorderd was en hem dan naar beneden te zenden, om zich aan het overgeschoten eten te goed te doen, vond hij het kooitje gesloten, maar het vogeltje gevlogen. Het opengeschoven raam, dat Ostade vergeten had te sluiten, wees hem welken weg de vluchteling genomen had. Eerst wist Hals niet, wat hij van het geval denken moest, maar toen hij een blik wierp op den ezel en daar het laatste schilderstuk van Adriaan ontwaarde, schoot hem bliksemsnel de gedachte door den geest, dat hij voortaan van al die voordeelen verstoken zou zijn.

Woedend stormde hij de trap af en riep huisgezin en leerlingen bij elkaar.

„Brouwer is gevlucht, die ondankbare!" bulderde hij „Doe maar eens anders kinderen goed, dan beloonen ze je op die wijs. Weet iemand iets van hem af?"

De leerlingen stonden allen met neergeslagen oogen en verklaarden eenstemmig, dat ze er niets van wisten.

Vrouw Hals voegde haar stem onmiddellijk bij die van

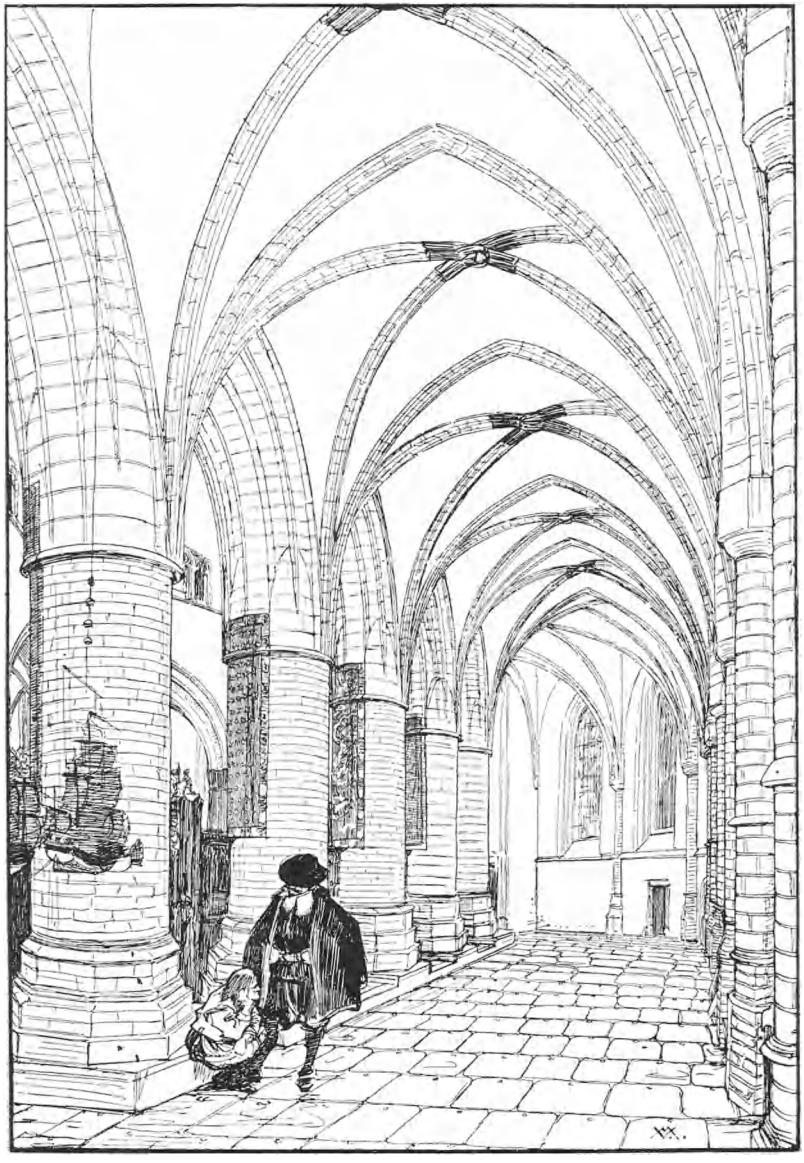

De vreemdeling trad nader. Adriaan herkende in hem terstond iemand, die wel eens bij Hals kwam. (Bladz. 44.)

haar echtgenoot en hielp hem in het razen en tieren, alleen was ze niet zoozeer vertoornd op Adriaan, als wel op haar eega zelf.

„Ik heb het je altijd wel gezegd; die jongen deugt niet. Je heb je zoo uitgesloofd, om hem wat te leeren en nou poetst hij de plaat. Doch dat loopt ook maar langs de straat, als een heer, en als sinjeur den een of anderen bengel ziet, die wat krabbelen kan, dan neemt hij hem maar in huis, zonder aan zijn eigen vleeschelijke vrouw te vragen, of het wel goed is; welneen, dat hoeft niet; laat haar maar voor het werk zitten en speel zelf voor weldoener!"

„Och, vrouw, lamenteer nu niet zoo, daardoor krijgen we den jongen niet terug."

„Terug? Wil je dan nog zoo'n schavuit terugnemen?"

„Wel wis en drie en nu alle man aan het zoeken. Jelui, jongens, gaat links en die daar rechts, dan zal ik zelf wel een andere richting nemen."

De leerlingen gooiden van louter pret hun kappen in de lucht; het gebeurde niet vaak, dat ze vrij kregen en twee aan twee trokken ze af, allen zich voornemende, om Adriaan niet te vinden, maar integendeel het er eens duchtig van te nemen.

Den geheelen middag ging met zoeken voorbij en toen eindelijk Hals en zijn leerlingen weder thuis kwamen, vonden ze daar vrouw Brouwer en vrouw Hals in druk gesprek. Zoodra Frans binnentrad, vloog zijn vrouw op hem toe en schreeuwde:

„Adriaan is bij zijn moeder geweest en toen het mensch hem aanried, dat hij terug moest keeren, is de schavuit weer weggeloopen; zoo'n schelm! Je neemt hem niet meer aan, hoor!"

„Wat zeg je, is hij daar geweest; vertel eens op, vrouw Brouwer, wat heeft de jongen te zeggen gehad?"

„Ach, meester, Adriaan was geheel in de war. Hij rammelde alles door elkaar: hij klaagde, dat hij geen eten kreeg —"

„Hoor je 't man? De jongen kreeg geen eten en hij stopte meer achter zijn kiezen, dan onze jongens te zamen!"

„Kal toch niet zoo, mensch. Laat vrouw Brouwer nou uitpraten; vertel verder, vrouwtje."

„Ja, meester, ik zei natuurlijk ook, dat de jongen het zich verbeeldde, maar hij luisterde niet naar me; hij sprak er ook van, dat hij nooit nieuwe kleeren ontving —"

„Groote grut, hoe is 't mogelijk! Zoo'n ondankbare schelm! En twee jaar geleden heeft hij nog een broek gehad, die jij niet meer aan kon!"

Vrouw Hals sloeg, terwijl ze 't zei, de handen van verontwaardiging in elkaar.

„Ondankbaar is hij zeker, wijf, en toen, — vrouw Brouwer?"

„Ik antwoordde, dat de jongen nooit zoo'n besten meester weer zou vinden," — Hals knikte goedkeurend met het hoofd „en dat hij daarom dadelijk weer naar u moest heengaan; toen werd de jongen erg droevig en is weer weggeloopen. Ach, God, meester Hals, het is wat te zeggen, als je als vrouw alleen zulke jongens moet regeeren. Indien mijn man zaliger nog leefde, dan zou hij zoo iets nooit hebben durven doen. En wat zal er nou van hem terecht komen? Misschien heeft hij reeds een ongeluk gekregen!"

„Kom, kom, vrouw Brouwer, dat zal zoo'n vaart niet loopen; we zullen wel spoedig van hem hooren!"

„Ja, maar, meester, ik zou overmorgen naar Ter Gou vertrekken en hoe kan ik dat nu, met zoo'n bezwaard hart. Alles, alles loopt me tegen!" en met de handen voor de oogen barstte moeder Brouwer in snikken uit.

Hals werd er mee verlegen en zon op middelen om haar tot bedaren te brengen.

„Wees nu kalm, moedertje; zoodra de jongen terecht is, zal ik het je laten weten. Misschien ziet hij zelf wel in, dat hij verkeerd deed. Ga nu naar huis. — Vrouw, geef eens wat water, dan komt het mensch weer wat op haar verhaal."

Vrouw Hals had met groote oogen het tooneel aangezien

en zich afgevraagd, hoe iemand nog om zoo'n jongen een traan kon storten. Ze haalde echter het gevraagde en reikte het de weduwe. Met gretige teugen dronk deze de lafenis op.

„Nu meester, het spijt me, dat je zoo'n verdriet van den jongen heb, maar ik hoop toch, dat, als hij terecht komt, je hem weer zal aannemen."

„Heb daarover maar geen zorg. Mijn vrouw zei wel, dat ze hem de deur zou wijzen, maar dat meent ze niet."

Vrouw Hals keek erg zuinig, toen haar man dat antwoord gaf, maar ten aanhoore van een derde wou ze hem toch niet afvallen en daarom knikte zij slechts; zij nam zich echter voor, later haar echtgenoot duidelijk te maken, dat hij zijn vrouw niet voor een leugenaarster mocht laten doorgaan.

Ter neer geslagen keerde vrouw Brouwer huiswaarts.

De avond begon te vallen. Hals had den geheelen dag geen zin gehad, om aan het werk te trekken, hij zat in zijn voorhuis en draaide onrustig op zijn stoel heen en weer.

Plotseling werd de deur geopend en trad meester Lucas binnen, gevolgd door — Adriaan. Verwoed sprong de schilder op en een stortvloed van beschuldigingen, verwenschingen en scheldwoorden daalde op het hoofd van den armen knaap neer, die zich angstig tegen zijn beschermer aandrong.

Deze wachtte bedaard, dat Hals was uitgeraasd en zei toen:

„Een woordje alsjeblieft, meester?"

„Ja, ja, straks, eerst moet die knaap zijn verdiende loon ontvangen!"

„Luister eerst naar mij," en Lucas greep den schilder bij den mantel, op hetzelfde oogenblik dat deze Adriaan bij den kraag wou vatten.

Brouwer, op de woorden zijns beschermers vertrouwende, sloop toen heimelijk om Hals heen, klauterde vlug naar boven en sloot zich in zijn dakkamertje op.

Lucas trachtte onderwijl de woede van Hals tot bedaren te brengen. Toen deze wat kalmer werd, zei hij:

„Meester, ik heb mijn woord gegeven, dat de jongen niet geslagen zou worden!"

„Maar dat kan je niet geven: dat is mijn zaak en staat niet aan jou!"

„Dat is waar, maar ik rekende op de ridderlijkheid van den beroemden schilder."

Hals trok een vreemd gezicht. Lucas stoorde zich daaraan weinig en vervolgde:

„De jongen heeft me veel verteld over zijn behandeling hier in huis."

„En je heb dat geloofd?"

„Grootendeels wel — —"

„Maar die schelm liegt!"

„Neen, Hals, dat is niet zoo; zijn schamele kleeding duidt wel aan, dat hij niet overdreven heeft. En daarom — luister eens. Ik weet, Hals, dat je veel voordeel van den knaap heb."

„Voordeel?"

„Ja, voordeel. Houdt je nu niet dom. Hij schildert al aardig en je heb reeds menig paneeltje van hem verkocht. Ik herhaal daarom, je heb veel voordeel van Brouwer gehad; moet je dan ook niet zorgen, dat hij voldoende voeding en kleeding ontvangt?"

„Maar dat krijgt hij!"

„Dat geloof je zelf niet, meester. Bedenk, het is in je eigen belang; hoe beter de jongen het hier heeft, hoe langer hij bij je blijft."

Lucas had nu de rechte snaar getroffen, want Hals' gelaat verhelderde en bijna opgeruimd antwoordde hij:

„Je heb gelijk, meester Lucas, daaraan heb ik nooit gedacht."

„Het doet me genoegen, dit te vernemen. Ik kan er dus vast op aan, dat je hem goed voeden en kleeden zult?"

„Ik beloof het je; morgen ga ik reeds met hem naar de markt, om hem in eene nieuwe plunje te steken; hier is mijn hand er op!"

Beide mannen schudden elkaar hartelijk de hand en meester Lucas nam afscheid.

Vrouw Hals had het voornaamste van het gesprek gehoord.

„Je gaat dus nog meer voor dien jongen uitgeven?"

„Nog meer, vrouw."

„Maar dat is een schandaal!"

„Kom, vrouwtje, gebruik je verstand. Je weet toch heel goed, dat ik door dien jongen veel meer verdien, dan wij aan hem ten koste leggen."

„Dat behoort ook zoo!"

„Dat is waar, maar geef hem voortaan wat meer te eten; het is voor ons zelf beter."

„Ik weet het nog niet; ik zal eens kijken, hoe het uitkomt!" Vrouw Hals was boos, omdat ze inzag, dat haar man gelijk had en ze het hem toch niet wilde bekennen.

De schilder draaide zich om, begaf zich naar boven en ontsloot het zolderkamertje. Adriaan zat in een hoek. Haastig sprong hij op en wilde weer vluchten; als het moest nog eens door het raam, doch Hals stelde hem gerust.

„Meester Lucas heeft een goed woordje voor je gedaan, jongen; ik zal daarom je handelwijs van vandaag vergeven, maar krijg je ooit weer zulke dingen in je hoofd, dan kom je hier nooit weer in, begrepen!"

„Ja meester."

„Goed, morgen gaan we naar de markt, om je wat nieuwe spullen te koopen en nu rust wel!"

Toen Hals de deur achter zich dicht trok, slaakte Adriaan een zucht van verlichting: „Hè, hè, daar was hij best afgekomen, en nog nieuwe kleeren op den koop toe; wat kon hij meer wenschen!"

Den volgenden ochtend riep de schilder hem reeds vroeg en beiden begaven zich de straat op. Het was verrukkelijk weer en erg vol op den weg. Iedereen ging naar de markt, om levensmiddelen voor dien dag in te slaan — het noenmaal gebruikte men om twaalf uur.

Zoodra zij het plein bereikt hadden, slenterden beiden langzaam voort. Het gewoel en het leven waren voor hen een groote aantrekkelijkheid en onwillekeurig bleven ze overal stilstaan, waar ze bekoorlijke tafereeltjes opmerkten. In de vleeschhal, waar een goed deel der vleeschhouwers, ieder met zijn lijfwacht van leerlingen zijn eigen banken had, werden ze spoedig aangehouden.

„Mijn Heer, sel je wat koopen, moy kalfvleys, rundvleys of schaepenvleys, ik heb hier alles even lekker. Hier is een Wieringher soch-lam, daar een Schaegherschaep, een langstaert van een jaer."

Hals luisterde echter weinig naar de schoone aanbieding; hij schudde even met het hoofd, ten teeken, dat hij niets noodig had en ze trokken verder, verlieten de hal en begaven zich naar het ruime veld, dat zich daarvoor uitstrekte.

Hier waren tal van uitstallingen van wild of gevogelte, waarachter het kapjen van helderwit linnen der koopvrouw hun aandacht trok. Ook hier werd Hals terstond lastig gevallen want ieder wenschte graag wat te verkoopen:

„Hoor hier wat, eele baes! Schort je nou een exellenten haes. Of gheer je gien reyne kappoenen, knijnen, duyven, hoenders, kalkoenen, gij kunt ze zoowel levend bekommen, om ze in kooien te zetten, als om te larderen en te braen."

„Dank je vrouwtje. Eenden hebben we genoeg thuis, zelfs wel ezels."

Eer de vrouw kon antwoorden, werd de schilder weer bij den mantel gegrepen door een poelier, die hem met gemeenzame groete zei:

„Hier, ouwe koopman, hoort, — wil je so verbij? Waar na sie je, na een overseesche Swan, een Rotgans of na een Entveugel, of hier, dat zijn Knobben — mannetjes eenden — dat sijn Kamper veugels, al geplockt."

„Neen, man, ik heb geen zinnigheid, se siender uyt so smerich, als hadden se voor kocxjongen in de kombuys evaren."

Van schrik liet de poelier den mantel van Hals los — zijn vogels zoo te beleedigen, het schreide ten hemel!

Hals trok zich echter weinig van de zaak aan en geen acht gevende op het gegons, dat van uit de groentemarkt opsteeg en waarboven men enkele uitroepen als: „Biet-wortlen of krooten, Horensche wortelen en Raepies, smakende as emmer-appelen en Rijsenbrij" nog onduidelijk vernam, wendden schilder en leerling zich af naar de andere zijde.

Ook daar wemelde het van kooplieden. Voor de waag hadden de boerinnekens der omliggende dorpen haar stapels boter en manden met eieren onder houten kramen uitgestald, verderop ontwaarde men een koopman met appelen, wiens scherpe stem wedijverde met die van zijn buurman, welke bijna gillend uitstiet:

„Komt, koopt nu krenten, mangelen, garsijnen, appelen van Jeranje en nuwe karstengen uit Spanje, zoo varsch of ons volck ze pas had evrijbuit!"

De eene kant van het plein was ingenomen door de vischmarkt. Op lange banken lagen de zilverkleurige waterbewoner op koopers te wachten.

Een stoere vischvrouw, met een vlammend rood op de wangen en een driesten oogopslag, strekte plotseling heur ronden gespierden arm naar den schilder uit en krijschte zoo vriendelijk als haar rauwe stem dat vermocht:

„Kom hier. me vaer, koop een sootjen! Leest jou gading uit dit tobbetjen. Ik heb se ook nog wel een schootjen grooter." En onderwijl wenkte ze een lang opgeschoten vlasharigen jongen, die met de handen in de zakken zijner slobberige korte broek, het woelig golven der menigte scheen op te nemen. „Kom hier!" en ze trok hem bij de schoot van het versleten grof wollen wambuis tot zich. „Waar sin je, Ott! Hael een net met visch uyt de korf of de kaer en breng geen uytschot. Gae heen, mijn korentjen van achttien jaren!"

„Alree, moer, ik sel je dat wel op sen elf en dartigst klaren."

En eer Hals gelegenheid had zich te verwijderen was de slungel reeds terug met IJbot, hoekbot, melkbaarsjens, Purmerpos en meer vischsoorten.

„Die meun-voren, dobbelt die mis?" zei de vischkoningin met zekeren triomf en bijna tegelijk galmde zij: „Hoor hier wat, hoor hier wat — wel moer, wat soeck je —?"

Dit laatste gold een proper burgervrouwtjen in donkerkleurig jak en bouwen en een zoo net wit mutsjen en halskraag, dat de zilveren braadspiering er geel bij werd. Met een mandjen aan den linkerarm en een blik eener kenster stond ze bij Ott's vischtentoonstelling.

De schilder vond de gelegenheid schoon en glipte om den hoek. Hij watertandde wel naar de heerlijke visch en greep reeds in den zak, waar de zilveren rijders door zijn vingers gleden, maar nu moest hij ze gebruiken voor Adriaan. Eer hij echter den koopman in oude kleeren had begroet, strandde hij eerst nog bij een mosseldeerne, welke hem tegenschalde: Hael mosselen! Hael mosselen! Zeelandsche mosselen, varsch en wit!" en een ander: „Schelvisch, ik heb ze met lever en kuit, die so varsch als een wrongel is' Dat sin meisjens met blanke borstjes — meugen se jou niet behagen?"

Eindelijk was men bij den kleerkoop; Hals had wel gesproken van nieuwe plunje, maar daarmee bedoelde hij andere plunje.

„Ik moet voor dezen jongen borst een stel kleeren hebben, koopman!"

„Dat kan je krijgen, sinjeur, in alle maten, kleuren en prijzen. Welke kleur wil je?"

„Dat hindert niet, als het maar onverslijtbaar is en weinig kost."

De kleerkoop grinnikte:

„Je bent erg grappig, sinjeur, maar ik denk wel, dat ik iets heb, dat je lijkt," en tegelijkertijd greep hij een rok, broek en kamizool van het rek, die misschien goed voor Hals geweest waren, doch stellig niet voor Adriaan.

Hals vatte de kleedingstukken tusschen duim en vinger en zei minachtend:

„Niet veel bijzonders, man!"

„Niet veel bijzonders? Je wil me toch niet beleedigen? Dit kamizool kan de keizer van China nog wel dragen en deze broek! Als hij vroeger niet de beenen van een bewindhebber der Oost-Indische compagnie gedekt heeft, wil ik er geen duit voor hebben."

„Je weet je waar wel aardig aan te prijzen; wat moet je er voor hebben?"

„Niet veel, sinjeur. Drie voor den rok. drie voor het kamizool, twee voor de broek; dat is acht zilveren rijders samen."

„Wat, acht rijders? — In geen acht jaar! Kom mee, Adriaan, er zal nog wel wat anders te vinden zijn." Hals trok onzen vriend voort, die weinig zin had, om te gaan, wijl hij bang was, dat het beloofde hem zou ontschieten. Doch de koopman riep den schilder terug:

„Niet so haestelijk, sinjeur; wat geef je er dan voor? Een vraag is een bod waard,"

Hals bleef staan en antwoordde: „Ik geef je twee rijders."

„Twee??" — De koopman dreigde bijna van verbazing om te vallen. „Twee? — Dat meen je niet, sinjeur, zeg zeven!"

„Neen, ik blijf bij mijn bod."

Hals kwam weer wat dichter bij. Nu begon het loven en dingen eerst recht. De koopman sloeg langzaam af en beweerde steeds, dat hij het niet doen kon, dat zijn verdiensten verloren gingen; de schilder kwam heel langzaam op, en zeide, dat het schromelijk overdreven was, dat hij veel te veel betaalde.

Na een harden strijd kreeg Frans de kleeren voor drie en een halven rijder.

„Geluk er mee, jongen!" riep de koopman Adriaan nog na, toen deze met een verheugd hart de kleeren naar huis droeg. Nauwelijks waren ze daar aangekomen of hij paste zijn

pakje. De broek was wel wat te wijd, de rok te lang en het kamizool bengelde hem erg verschoten om de kuiten, maar Hals, die met een blik vol bewondering hem aanstaarde, streek de plooien recht en zei: „Het zit je als geschilderd, jongen. Je lijkt nu zelf wel een sinjeur!"

Terwijl de schilder en zijn geheele gezin hem nog vol nieuwsgierigheid aangaapten, trad moeder Brouwer binnen.

Nauwelijks had ze haar zoon gezien, of ze sloeg haar handen in elkaar van verbazing.

„Maar Adriaan, ben je 't zelf of je schim?"

Met een lachend gezicht antwoordde hij:

„Ik ben het zelf, moeder!"

„En dan die nieuwe kleeren; hoe kom je er aan?"

„Die heeft de meester voor mij gekocht, moeder."

„Kind, kind, dan mag je toch wel dankbaar zijn en hem en mij toch nooit weer verdriet aan doen! Jongen, wat heb ik gisteren om je in angst gezeten. Ik ben nog nooit zoo raar geweest, ik liep van 't kastje naar den muur, het huis in en uit. Aan alle geburen heb ik mijn leed verteld. Maar toen gisterenavond, — het was al laat, ik wou reeds naar bed gaan — er bericht kwam, dat je terecht was, toen kende mijn vreugde geen grenzen. — Waar heb je al dien tijd gezeten?"

„Ja, moedertje, dat is een heele geschiedenis, die zal ik u van haver tot gort meedeelen!"

En Adriaan leidde zijn moeder naar de vensterbank en verhaalde haar alles, wat wij reeds weten.

Hals wenkte zijn kinderen, de weduwe met haar zoon alleen te laten.

Langen tijd zaten beiden bij elkaar; moeder innig verheugd dat alles zoo afgeloopen was en Adriaan blij, omdat moeder blij was.

„En nu, kind, ga ik vertrekken. Morgen ga ik naar Ter Gou. Ik zal aan den meester vragen, of je me vandaag nog

wat helpen mag en dan hoop ik, dat je het bij hem voortaan goed zal maken."

„Ik hoop het ook, moeder."

Het verzoek van vrouw Brouwer werd terstond toegestaan en toen den volgenden dag, moeder en broertjes met een wagen naar Ter Gou gingen, oogde Adriaan ze nog lang, met een traan in het oog, na. — Nu stond hij alleen, alleen onder vreemden!

Zesde Hoofdstuk.

Hoe Brouwer in Amsterdam kwam.

De woorden van meester Lucas hadden werkelijk geholpen althans voor de eerste weken. Weldra verviel moeder Hals echter in haar vroegere, slechte gewoonte en gaf ze Adriaan nauwelijks het hoog noodige. Toch hield hij het lang uit, hoe vaak zijn makkers hem ook aanspoorden, nogmaals te gaan vluchten. Hij werkte ijverig en werd met den dag bekwamer. Hals zorgde onverpoosd, dat er werk voor hem was en even geregeld verdwenen zijn stukken en nooit zag hij er een van terug.

Op een mooien dag in Mei 1629 was Adriaan in druk gesprek met zijn medeleerlingen. Hij was nu negentien jaar en een flinke jonge man geworden. De bruine oogen kwamen schalks van onder zijn krullebol te voorschijn.

Hals was niet thuis en ouder gewoonte hielp Brouwer zijn vrienden bij hun werk. Zij hielden hem dan op de hoogte van al, wat er in de stad voorviel, want Adriaan mocht slechts in gezelschap van Hals op straat.

„Hé, Adriaan, heb je 't al gehoord, van dat nieuwe uithangbord in de groote Houtstraat?" zei plotseling Vincent en wierp onderwijl groote klodders verf op zijn doek.

„Neen, wat dan?"

„Nou, je weet wel, waar „het gekroonde Oost- en West-Indisch worstvat" uithangt?"

„Ja."

„Een paar huizen daarvan af is een nieuwe winkel geopend en op een groot bord heeft de eigenaar een heel rijmpje laten zetten. Ik heb er net zoolang voor gestaan, tot ik het kende."

„Laat hooren, jongen."

„Ja, maar het is een raadsel."

„Dan zullen wij het allemaal gaan raden!" klonk het van alle kanten.

„Doet dan je ooren wijd open!"

Vincent begon te reciteeren:

„Hij is onschuldig ende Vrij
Van Swarte Konst of toovernij,
Van Moord of Diefte of andere Schant,
Waerom dan sulke wreede straf,
Te werden in een steenen graf
Tot polver en tot asch verbrand?"

„Wie weet het?" — Met een triomfeerend gelaat keek Vincent rond.

„Een blok hout!" antwoordde Roestraaten.

„Neen, man, je slaat de plank mis."

„Een oude Batavier!" merkte van Delen op.

„Die werd toch eerst verbrand en dan begraven. — Wil ik het zeggen?"

„Ja, help ons maar uit den brand!"

„Toeback! jongens. Toeback!"

„Je heb gelijk, Vincent, maar dat heb je ook niet uit je zelf."

„Dat is zoo, de koopman heeft het mij gezegd."

Plotseling kwam Adriaan van Ostade binnen; hij zag er erg verhit uit. Op de trap schreeuwde hij reeds:

„Hé, Brouwer, ik heb een nieuwtje!"

„Is het wat bijzonders?"

„Ja, luister eens. — Je heb al dikwijls willen weten waar je schilderijen bleven, niet waar?"

„Natuurlijk, ik zie er nooit meer iets van."

„Nu, ik weet het. — Ik kwam bij den kunstkooper op de markt en wat zag ik? Het laatste stuk van jou. — Dadelijk vroeg ik: „Hoe kom je daaraan meester?" „Wel," kreeg ik ten antwoord, „dat heeft Frans Hals bij me verkocht. Het is van een onbekend meester, ik heb er al heel wat van hem af en toe ontvangen en er een aardig stuivertje aan verdiend." — Wat zeg je daarvan?"

Brouwer kreeg een kleur van kwaadheid en op luiden toon antwoordde hij:

„Het is een schandaal, jongens; ik krijg nauwelijks zooveel eten, dat ik in leven blijf en de meester speelt mooi weer van mijn geld!"

„Loop dan weg, Adriaan, je bent nu een groote vent; je zult je nou niet zoo kinderachtig aanstellen, als een paar jaar geleden!"

„Ja, maar buiten is het ook niet opgeschept, jongens!"

„Och wat, slechter dan je het hier heb, krijg je het nergens. Je kan altijd wel wat verdienen, al is het maar met het schilderen van uithangborden!"

Het was Vincent, die dit opmerkte. Hij dweepte met schilden en uithangteekens en later zou hij zich zoo beroemd maken, door het vervaardigen daarvan, dat hij den bijnaam verwierf van den Rafael der uithangborden. Toen hij bespeurde dat men naar hem luisterde, vervolgde hij:

„Je zet dan boven je deur met sierlijke letters:

»Ik verguld, ik schilder, ik smeer
Aan huizen, tuinen, schepen, ieder zijn begeer."

Allen schoten in een lach, alleen Ostade bleef ernstig, en bijna toornig klonk zijn stem:

„We moeten er geen grapje van maken; Brouwer moet weg!"

„Maar waar heen?"

„Natuurlijk naar Amsterdam. Bij de Amsterdamsche poort is wel een wagen te krijgen."

„Doch ik weet in die stad heg nog steg!"

„Daar is ook wel raad voor. Op den Dam is een goede herberg „het schild van Frankrijk". De waard is een talentvol schilder en zal je wel voorthelpen!"

„Jongen, ja; doe dat, Brouwer!" viel nu van Delen in, „dat is een best logement.

„'t Is alles kostelijk, wat men daer in 't schildje heeft,
De wijn is lekker en de hospita beleefd.
Je kunt in Amsterdam er wie je wilt naer vragen!"

„Te droes! Van Delen, dat is schoon gezegd, hoe kom je aan die wijsheid?"

„Mijn overbuurman is een poëet; die heeft me geholpen."

Adriaan wist niet, wat hij zou doen; hij wilde wel ontvluchten, doch durfde niet best. Ostade hield echter aan:

„Je moet het doen, Brouwer; je hoort de wereld in!"

„Maar ik heb geen geld!"

„Daaraan kunnen wij je wel helpen. Hier jongens!" en Ostade nam zijn hoed en hield bij zijn vrienden een collecte.

Met een dankbaar gezicht nam Brouwer het geld aan en zei verheugd:

„Jelui bent flinke kameraden, ik dank jelui hartelijk!"

„O, dat beteekent niet veel, Adriaan; je heb ons altijd zoo goed geholpen, dat het niet meer dan plicht is, dat wij jou nu bijstaan. Maak een pak van je kleeren, neem je penseelen en dan: goede reis!"

In een ommezien was Brouwer gereed; hij drukte allen hartelijk de hand en wilde daarna vertrekken,

„Wacht, Brouwer!" vervolgde Ostade, „ik zal vrouw Hals

wat aan de praat houden!" en dadelijk stoof hij naar beneden en was dra met de echtgenoot van den schilder in een zoo druk gesprek gewikkeld, dat deze niet bespeurde, hoe Brouwer, Vincent van der Venne en Van Delen de trap afdaalden en de deur uitgingen.

De twee laatsten zouden Adriaan wegbrengen.

Zenuwachtig gehaast liep het drietal voort en was bij de poort, eer het er aan dacht.

„Hier, in de taveerne, kan je wel een kar krijgen, Adriaan."

„Dan zullen we er dadelijk maar een huren!"

Allen traden de gelagkamer binnen; de waard was goed te spreken. Over den prijs was men het weldra eens. Toen nog een glas bier gedronken op den goeden afloop der reis en een half uurtje later zat Brouwer op een rammelenden vrachtwagen, die hem naar het onbekende Amsterdam zou voeren. Veel bijzonders van vervoermiddel was het niet: een echte, onvervalschte boerenkar, zonder veeren, getrokken door twee houterige paarden, wien de ribben aan alle kanten uit het vel staken. Doch daarop lette Brouwer niet. Hij was den koning te rijk, dat hij vrij was, werkelijk vrij.

Met diepe teugen ademde hij den heerlijken, frisschen lentegeur in; de vogeltjes kwinkeleerden in het nog jeugdig groen en kreeg Adriaan al af en toe een schok, doordat de kar in een der vele kuilen van den hobbeligen weg terecht kwam, die kleine onaangenaamheden konden zijn goede luim niet verstoren.

Rechts van den weg schitterden de rustelooze golfjes van het Haarlemmermeer. Het zonlicht zette alles in een hellen gloed, doch een lustig windje dat over de watervlakte streek temperde de hitte. Links vertoonde zich het IJ, dat op enkele plaatsen groote bochten maakte, zoodat het bij Halfweg scheen of de dijk door het water heen liep: zoo dicht kwamen meer en IJ bij elkander.

Voor onzen reiziger was alles nieuw en toen de voerman hem bij Halfweg uitnoodigde in de herberg eens „op te steken",

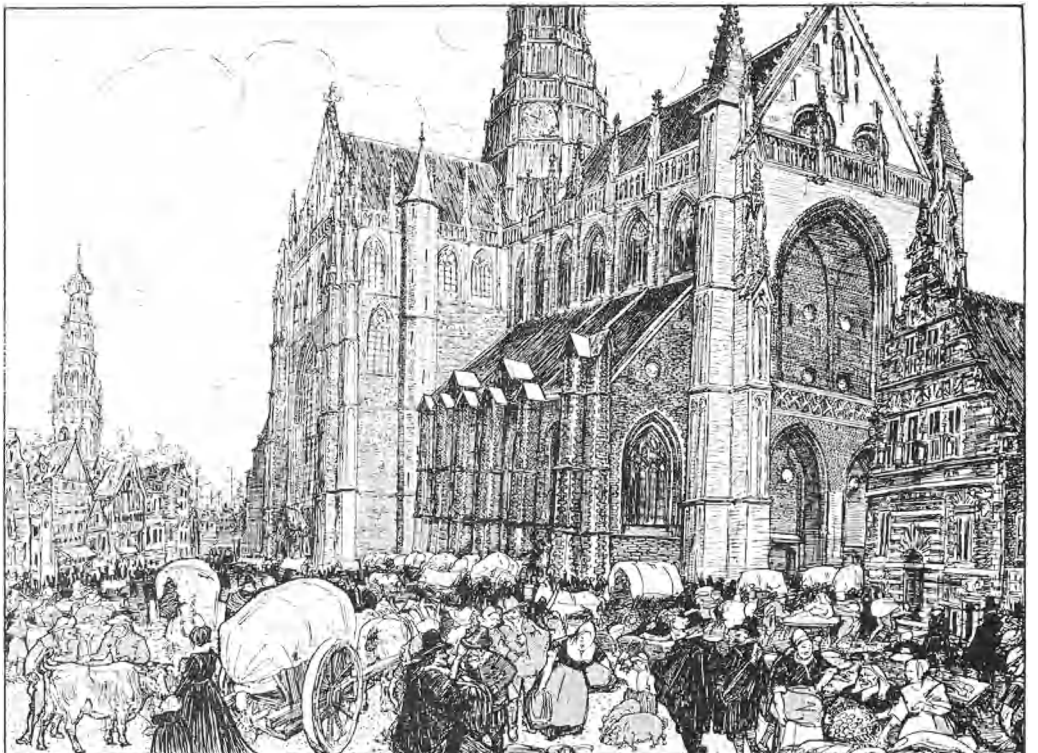

Hals bleef staan en antwoordde: „ik geef twee rijders." (Bladz. 57.)

kostte het hem moeite, van het heerlijke tafereel te scheiden.

Nadat paarden en menschen weer een weinig verkwikt waren, ging de tocht verder en eindelijk doemden de torens van de Amstelstad aan den gezichteinder op en spoedig daarna reed men de Haarlemmerpoort binnen.

Hier nam de voerman afscheid; een hartelijk afscheid zelfs, want het drinkgeld was rijkelijk groot. Vooraf wees hij Brouwer den weg en deze sukkelde den Haarlemmerdijk op. Hier had hij echter zooveel te zien, dat hij op 't laatst niet meer wist, of hij voor- of achteruit moest.

Op den hoek eener straat stond een welgedaan winkelier; die zou hem wel verder helpen.

„Den weg naar den Dam? Wel man, die is gemakkelijk genoeg. Je gaat maar al rechtuit, totdat je komt aan een straatje, waar „de witte Valk" op den hoek staat, — dat straatje in, rechtuit, de brug over — en dan zie je rechts een Gouden arm met een Hamer", dan ga je daarbij langs en recht uit, totdat je aan „de Zwaan" komt; daar vlak tegenover heb je een steeg, die heet de „Vogelsteeg". Op den hoek woont Klaas Luy, daarnaast IJsbrand Hem, dan volgt het „Bottervat" en dan heb je „'t Schild van Frankrijk"!"

„Ik dank je wel, sinjeur."

Adriaan groette heel beleefd, maar veel wijzer was hij niet; 't duizelde hem van „Swanen, Valken en Luye Klazen" door elkaar, maar toch, hij had gehoord: „al rechtuit," en zoo kwam hij toch zijn doel nader. Na nog een paar malen gevraagd te hebben, bereikte hij den Dam, den hartader van de groote hoofdstad en reeds van verre ontwaarde hij, waar hij wezen moest.

„Hij keek er naar, het scheen een deftig huis te wezen,
Het schilt van Frankrijk stond op het uithangbord te lezen."

De avond begon inmiddels al te vallen en toen Brouwer de gelagkamer binnentrad, brandde in het buffet reeds een

kaars. De waard, in druk gesprek met eenige gasten, bespeurde echter spoedig dat een vreemdeling was binnengetreden.

„Wat is er van je believen, maat?" vroeg hij, terwijl hij op Brouwer toetrad.

Adriaan stond nog een beetje verlegen bij de deur. Hij verzamelde echter al zijn moed en antwoordde eindelijk:

„Adriaan van Ostade en Dirk van Delen hebben mij hierheen gestuurd. Ik ben hier vreemd en wou gaarne een nachtverblijf hebben."

„Hm, hm! Ostade, zeg je? Dien snaak ken ik wel, een lustig gezel, een leerling van Hals, niet waar?"

„Ja, sinjeur en ik heb ook eenige jaren bij dien meester geschilderd."

„Zoo, zoo; je bent dus ook een lid van die edele bent. Ik ben verlangend, iets van je te zien, maar daarvoor is het nu te laat. Ik zal je een kamer wijzen; als je tenminste geld heb, om te betalen, want, zie je, aan borgen heb ik een broertje verloren. Daar, aan den wand, staat, hoe ik handel. Luister," en met verheffing van stem las de waard:

„Sijt gij braef en heb je geld, dan geeft van Someren u bier,
Maar sijt gij boos en heb g' er geen, van dezen man krijgt ge geen zier!"

„Heb daarvoor geen zorg, sinjeur. Zie, ik heb genoeg, om wel tien nachten bij je te blijven," en trotsch op zijn rijkdom haalde Adriaan de penningen voor den dag, die zijn vrienden voor hem bijeen hadden gebracht.

„Mooi zoo, maat, volg me dan maar, ik zal je avondeten dadelijk laten brengen."

Beiden gingen naar boven en daar werd Brouwer een kamer gewezen, waarvan hij de handen in elkaar sloeg. Neen, maar dat was wat anders, dan het zolderkamertje van Hals. Jongen, jongen, was dat voor hem!

De waard liet hem alleen en langzaam liep Adriaan in 't rond. Angstvallig betastte hij de stoelen, welke van mooi

gedraaid eikenhout waren vervaardigd, met een fijn lederen zitting. En toen hem een poosje later zijn maaltijd werd binnengebracht, bestaande uit wit en zwart brood, kaas en bier, vroeg hij verwonderd:

„Is dat alles voor mij?"

„Alles? Je bent zeker niet veel gewend, doch wij zijn hier zoo zuinig niet! Tast maar toe, het is je gegund."

Van Someren verliet het vertrek en Adriaan durfde nauwelijks op de sierlijke stoelen te gaan zitten, doch het gezicht op de welvoorziene tafel deed langzamerhand zijn verlegenheid verdwijnen. Snede op snede verdween in zijn ledige maag en toen de eerste honger bevredigd was, maakte hij zich gereed om te rusten. Ook nu weder volgde verbazing op verbazing. Dat heerlijke bed met die zuivere linnen lakens was toch niet voor hem bestemd? — Dat was onmogelijk! Hij wilde er wel gebruik van maken, ja stond een wijle nog in beraad, of hij het zou doen, maar neen, zoo brutaal wou hij niet wezen. Voorzichtig sloot hij de deur, legde toen een paar kussens op den grond, strekte er zich op uit, dekte zich met zijn mantel toe en was bijna terstond in een diepen slaap verzonken.

Hij sliep lang; het zonlicht tintelde reeds op de groene ruitjes, eer hij ontwaakte. Er werd aan de deur geklopt. Haastig opende hij en de waard stond voor hem.

„Je bent een slaapkop, man; weet je wel, dat het al negen uur is?"

„Neen, sinjeur."

Van Someren was onderwijl de kamer binnengetreden en zag de kussens op den grond en daarneven het onaangeroerde bed. Ten hoogste verbaasd zei hij:

„Maar, maat, wat heb je uitgevoerd; waar heb je geslapen?"

„Op den grond, sinjeur?"

„Op den grond — en waarom niet op het bed?"

„Ik durfde niet, sinjeur; het zag er zoo mooi uit!" klonk het bedremmeld antwoord.

„Ha! ha! die is goed! — Te droes! die is goed! — Zeg, maat, mankeert het je nou hier?" en tegelijker tijd wees Van Someren met den vinger naar het voorhoofd. „Waar is het bed anders voor, dan om er op te slapen? Ha! ha!"

Brouwer zei niets: hij begreep, dat hij zich zeer dom had aangesteld.

Onderwijl bedaarde de vroolijkheid van den waard en ernstiger vervolgde hij:

„Je moet mij eens iets van je geschiedenis vertellen, maat want zoo'n snaak als jij bent, heb ik nog nooit gezien."

Adriaan liet zich niet lang nooden en verhaalde hoe hij het bij Hals gehad had. Toen hij echter meedeelde, dat Hals zijn schilderstukken steeds verkocht, als die van een onbekend meester en hij zelf geen duit ontving, viel Van Someren hem haastig in de rede:

„Wat, ben jij die onbekende meester?" Och kom, maak ons nu niets wijs!" —

„Ostade heeft het zelf van den kunstkooper vernomen."

„Maar dan is uw kostje gekocht, sinjeur!" en de waard nam beleefd zijn mutsje af. „Ik zal u oogenblikkelijk een koperen plaat laten bezorgen met de noodige gereedschappen en dan kunt u bij mij op de werkplaats schilderen. U moet weten, dat ik ook schilder."

„Ja, dat heeft Van Delen mij verteld!"

Adriaan bespeurde met verbazing, dat de toon van den waard veel beleefder was geworden en wist niet, waaraan hij dat moest toeschrijven. Toch niet aan zijn schilderijen?

Eenige uren later zette hij zich aan den arbeid en hij werkte dagen achtereen, zonder zich de minste rust te gunnen. Hij kwam niet verder, dan het „Schild van Frankrijk" en zag van Amsterdam niets anders, dan wat uit zijn venster viel op te merken. Doch het beeld, 't welk hij vandaar van de stad kreeg, was belangwekkend genoeg, om hem naar het overige te doen verlangen. Elken dag zag hij op den Dam de woelige drukte van kooplieden en sjouwerlieden, die de Waag in- en

uitliepen, bespeurde hij in het Damrak talrijke schepen, die daar hun waren kwamen lossen, ontdekte hij de honderden die zich ter beurze begaven, om daar den grondslag te leggen voor hun wereld-omarmende plannen.

Eindelijk was het schilderstuk gereed en droeg het volkomen de goedkeuring van den waard weg.

„Nu moeten wij het verkoopen, Brouwer, want zonder

geld doe je niets. Ik zal je wel een handje helpen. Hier komen tal van menschen, die nog een stuivertje over hebbben voor een goed stuk. Je vraagt er maar honderd zilveren rijders voor."

„Honderd, Van Someren; is dat niet te veel?"

„Hoor eens, Brouwer, nu moet je die vervelende kinderachtigheid van je afzetten. Een mensch dient te weten, wat zijn arbeid waard is. Je levert uitstekend werk, je dient dus goed beloond te worden."

Adriaan schudde wel verlegen met zijn krullen, doch zweeg verder.

Reeds des anderen daags kwam de herbergier met een kooper. Het was een deftig heer, een rijk, net gekleed edelman, de heer De Vermandois. Hij was geheel in zijde en fluweel gedost, terwijl de voeten schuil gingen in sierlijke gele laarzen, met wijde kappen en rinkelende gouden sporen. Aan een eenvoudig lederen gordel hing een stevige degen, met zilveren greep. De Vermandois was een kunstkenner en had zijn woning te Amsterdam reeds met vele schilderijen versierd. Toen hij voor den ezel stil stond, kon hij niet nalaten onmiddellijk een goedkeurend gebrom te laten hooren. Het stuk vertoonde dan ook een levendig tooneel. Het stelde een gelagkamer voor, waarin twist ontstaan was tusschen boeren en soldaten, blijkbaar over het spel, want overal lagen de speelkaarten op den grond verspreid. Hier gaf een soldaat een boer een klap op het hoofd, zoodat deze suizebollend ter aarde zonk, verderop had een duel plaats tusschen een ouden landbouwer met een mes en een ruiter met een reusachtigen sabel, heel in de verte kwam een boertje met een tang in de hand aandraven, als wilde hij al de krijgsknechten, één voor één, in het vuur werpen, terwijl ginds in den hoek een ander met groote sprongen een trap afhuppelde, om bij te staan, wie in nood verkeerde.

Langen tijd bleef de edelman voor het stuk staan. Brouwer verkeerde in de grootste spanning, er hing dan ook veel van het oordeel van De Vermandois af: niet minder dan zijn erkenning als kunstenaar.

Ten slotte wendde de ander zich tot den schilder en zei:

„Je heb daar een meesterstuk geleverd; voor hoeveel verkoop je het?"

Adriaan stond nog in beraad, maar Van Someren wenkte hem, om zich aan zijn raad te houden en schroomvallig antwoordde hij:

„Honderd zilveren rijders, sinjeur. Je moet wel bedenken, dat ik er lang over gewerkt heb."

Dit laatste had Adriaan ook wel voor zich kunnen houden. Onder andere omstandigheden zou hij de eerste geweest zijn, om er op te wijzen, dat een kunstwerk er niet meer of minder door werd, of men er lang of kort over gewerkt had.

De edelman luisterde echter alleen naar het eerste en zei lachend:

„Honderd zilverstukken, dat is een redelijke prijs. Als je mee wil gaan, zal ik je de som dadelijk geven."

Den koning te rijk, stapte Adriaan een oogenblik later aan de zijde van den deftigen De Vermandois, met het schilderstuk onder den arm, den Dam over, naar het Rokin, waar de edelman zijn verblijf had en nog geen half uurtje daarna kwam Brouwer met het geld haastig terug.

Terwijl hij den zak in de hoogte hield, schreeuwde hij verheugd:

„Ik heb het, Van Someren; kijk eens, wat een som!" Snel wierp hij toen al de zilverstukken op zijn legerstede, en grabbelde en wroette er in. Doch dit scheen hem nog niet genoeg. Hij sprong te bed en rolde een en andermaal door het geld, totdat hij van vermoeidheid niet meer kon.

De waard zag het tooneel schouderophalend aan, maar zei niets; hij wilde hem liever laten uitrazen. Toen Brouwer eindelijk wat kalmer werd, vroeg hij:

„En wat ga je nu met het geld beginnen?"

„Dat weet ik nog niet, maar nou wil ik Amsterdam eens zien!"

Zevende Hoofdstuk.

Adriaan ontmoet een oude kennis.

Wanneer wij, menschen uit 1900, op het Frederiksplein te Amsterdam, de schoone winkelgalerij bewonderen, denken we misschien, dat de oprichting daarvan slechts in het brein van 19de eeuwers kon opkomen, maar dan vergissen we ons deerlijk.

Reeds tijdens het Bestand, had men in het hartje van de stad, en wel boven de beurs, honderd en dertig winkeltjes gebouwd, welke door hun schoone uitstallingen elken dag tal van kijkers en koopers lokten.

Ook Brouwer had er reeds zooveel van gehoord, dat, nu hij een goedgevulde tasch bezat, zijn eerste gang zich daarheen richtte.

Blij en opgewekt, stapte hij het Poortje door, tusschen Vijgendam en Rokin en liep den zijmuur, welke op een tiental bogen rustte, voorbij. Een van deze bogen diende tot „Cortegaert", het vereeniginspunt voor de nachtwachts, waar zij zoowel hun ratel als hun wapentuig borgen.

Doch Adriaan stoorde zich weinig aan al dat gesnor en met groote stappen klauterde hij de breede trappen op. Het was een heele klim, want het „Pand", zooals men de winkels

noemde, was gebouwd op de overdekte gaanderij, die de beurs aan alle zijden omgaf. Reeds bij het opgaan hoorde hij het geschuifel van een slenterende menschenmassa en een verward geluid, veroorzaakt door het loven en prijzen der winkelhouders en het gelach en gepraat der kijklustigen.

Hè, hè, hij was er! Een oogenblik moest hij uitblazen, maar toen spoorde zijn nieuwsgierigheid hem aan, om alles eens goed te bezien. Bijna onmiddellijk werd de opmerkzaamheid van onzen jongen schilder getrokken door de mooie uitstalling van speelkaarten van Hubert van Leest. In allerlei kleurige omslagen lagen de spellen op elkaar gestapeld. Daarnaast stond echter Peter ter Weyde, de hoedenkramer à la mode, en dit boezemde Adriaan nog meer belangstelling in. De winkel was toch gevuld met hoeden van allerlei soort, door fraaie pluimen en linten gedekt. Hooge, zoowel als lage, met breede zoowel als met smalle randen, zwarte zoowel als grijze, kortom van ieders gading was hier te vinden. En bijna tegelijkertijd greep hij naar zijn eigen hoofddeksel en vergeleek het, kaal en groen, als het was met de gloednieuwe, welke hier waren tentoongesteld.

„Een nieuwen hoed, sinjeur, ik heb ze te kust ende te keur?"

Het was Ter Weyde zelf, die als een bruinvisch op Brouwer toeschoot.

„Ja, koopman, dat zou niet kwaad wezen, want de mijne heeft zijn beste jaren gehad."

„Hier heb ik een bovenste beste!" en meteen drukte de winkelier hem een met breede randen op het hoofd.

„Die is te groot, daar verdrink ik in!"

„Dan deze, sinjeur. Hier heb je er een, die altijd even mooi blijft; als je grootvader bent geworden, kunnen je kleinkinderen er nog mee pronken."

„Nu, zoolang behoeft hij niet te duren. En wat is de prijs?"

„Twee zilverstukken, sinjeur! Een koopje, een zuiver koopje!"

„Zoo, en die daar met die groote pluim, kost die ook zooveel?"

„Uw edelheid schertst. Twee zilverstukken voor zulk heerlijk werk! Neen, die kost, omdat u 't bent, vijf zilverstukken."

„Zou hij me passen?"

„Uw Edelheid heeft een hoofd, waarop elke hoed goed moet staan; overtuig u maar, hier is een spiegel!"

Vol zelfbehagen staarde Brouwer zijn beeld aan en toen hij het lang genoeg bewonderd had, trok hij zijn beurs en niet zonder trots reikte hij den koopman het gevraagde geld over.

„Moet ik den ouden of den nieuwen inpakken, Uw Edelheid?"

„Geen van beide; den nieuwen zet ik op en den ouden — wacht; hier, jongen, heb je wat!" en mét wierp Brouwer het afgedankte kleedingstuk naar een straatbengel, die blootshoofds naar hem stond te kijken.

Wel verre van den hoed echter op te zetten, gaf de knaap hem een schop; enkele makkers kwamen er bij, en nu begon een ware wedstrijd met het rollend voorwerp.

Adriaan trok inmiddels met opgeheven hoofd verder — hij leek wel een voet grooter — en passeerde winkeltjes, waar fraaie kanten en andere damesartikelen te koop hingen; andere waar fluweel en trijp, effen en gebloemd, de aandacht der kijkers trokken. Maar meer nog werd hij getroffen door de rijke uitstallingen van de zilversmeden en juweliers: prachtige bekers, kroezen, schalen en lepels zag hij bij den een; gouden ketens, haarnaalden en oorbellen, fonkelende van edelgesteenten, fraai gemodelleerde byouterieën bij den ander.

Vervolgens ontmoette hij den winkelier in goudlint en zilverkant, en stond hij stil bij Jan Govertsz, waar het blanke staal van messen, dolken en zwaarden hem reeds van verre tegenschitterde. Maar reeds werd zijn opmerkzaamheid weer getrokken door iets anders, want Philip Jansz, de luitenmaker, bespeelde, bij wijze van aanprijzing, achtereenvolgens enkele van zijn instrumenten. Daar moest Adriaan heen, maar nog

was hij zoover niet, of ginds had Jan Swijnskop, de satijnschilder, zijn zetel. Dat was juist iets van zijn gading. Met belangstelling staarde hij naar de groote stukken witte Indische zijde, met veelkleurige bloemen en figuren verrijkt.

Hoe mooi echter alles was, het begon Adriaan te duizelen en werd van al het geschuifel zijn keel droog, want het stof drong overal door. Hij verlangde dus naar een hartigen dronk en zonder veel aandacht te schenken aan de uitstalling van prachtige wandtapijten en goudleer en de boeken- en prentenkramen, noch aan die van Dirk van Rijswyck, den goudsmid, stoof Adriaan de trappen af en trok door de Nes naar de Warmoesstraat.

Nu was hij echter van den wal in de sloot geraakt. De heele straat hing vol met uithangteekens, aan sommige huizen waren er zelfs wel twee. Overal, waarheen hij keek, ontdekte hij winkels en nog eens winkels. Onder de luifels lagen zijden stoffen en kostelijke lakens, allerlei Neurenburgsche waren en mode-artikelen te koop. De open deur dier winkels was met een kleed behangen, als een gordijn, dat men toeschoof. Neen, daarvan had Adriaan nu genoeg. Op een anderen keer zou hij deze straat misschien nog eens doorloopen; op het oogenblik was ze hem te deftig; nu verlangde hij naar een taveerne. Was hij Amsterdammer geweest, dan had hij geweten, dat Breero had kunnen zeggen:

„Se het hielle rijcke Vrinden,
Ja van de beste van de Stad; sij wonen in de Warmoesstraet,"

Hij ging de Oudebrugsteeg in en was juist van plan eens „aan te leggen", toen een man, haveloos gekleed, bleek en ziekelijk er uitziende, de magere hand naar hem uitstak en smeekend vroeg:

„Een aalmoes alsjeblieft, sinjeur."

Een vroolijk hart geeft gaarne en reeds tastte Adriaan in den zak om het begeerde te schenken, toen hij den bedelaar nauwlettend aankeek. Hij meende hem te herkennen, maar

even schielijk verwierp hij dit met groote beslistheid. — Die arme man kon toch onmogelijk de vroegere koopman uit het „Gevulde Rosijnenvat" wezen —!

Toch aarzelde hij. De stumperd had iets in zijn trekken, dat hem weer zijn ouden buurman deed herinneren.

De bedelaar, die de beweging van Adriaan bespeurde en reeds in gedachten berekende, hoe groot de gift zou kunnen zijn, welke hij zou krijgen, begreep van Brouwers handelwijze niets. Met groote oogen staarde de man onzen vriend aan.

Adriaan was het nog niet met zichzelven eens. Eindelijk vroeg hij:

„Ben je wel eens in Haarlem geweest?"

„Ja sinjeur," antwoorde de ander verbaasd, „ik heb er gewoond."

„Zoo, gewoond, — in het „Gevulde Rosijnenvat"?"

„Hoe weet u dat, sinjeur; kent u mij dan?"

„Of ik je ken, man; ik heb je dikwijls genoeg geplaagd! Herinner je je Adriaan nog?"

„Den jongen van vrouw Brouwer?"

„Dezelfde!"

„Och bent u die lieve jongen. Ja, nu weet ik het wel, u heeft me wel eens geplaagd, maar dat was zoo erg niet." Met een suikerzoet gezicht werd dit gezegd, want een mensch is nimmer beleefder en meer vergevensgezind, dan wanneer hij in nood verkeert.

„Maar vertel eens, man, ik dacht, dat je er toen warmpjes inzat, en nu, geloof ik, verre van dat."

„Ja, sinjeur, dat is een heele geschiedenis, die ik zoo niet op straat kan vertellen."

„Dan ga ik met je mee, naar je woning."

„Naar mijn woning?" — Neen, dat kan niet!"

„Waarom niet?"

„Neen — neen, dat doe ik niet!"

„Maar als ik je wil helpen, moet ik eerst weten hoe ik dat het beste kan; ga me maar voor."

De man weifelde, doch toen Brouwer onwillekeurig de hand in den zak stak en de geldstukken rammelend door de vingers liet glijden, was zijn besluit genomen en voldeed hij aan het verzoek van zijn vroegeren buurjongen.

Ze gingen straat in, straat uit, totdat ze het terrein achter de tegenwoordige Geldersche kade hadden bereikt. Het droeg in dien tijd den naam van Lastage en was bedekt met werven, lijnbanen, werk- en opslagplaatsen. Hier hield de bedelaar stil voor een oud, vervallen loodsje. Hij opende de deur, door er met den voet tegen aan te stooten — een slot was er niet aan — en zei:

„Hier woon ik."

Adriaan keek eens rond, maar antwoordde niets.

Beiden stapten naar binnen. — Het tooneel daar was volkomen in overeenstemming met hetgeen men er buiten van verwachtte. Men zag slechts één vertrek, met een klein raam; de ruitjes, voor het eene gedeelte verweerd, voor het andere gebarsten en gebroken; de grond, van leem, geleek veel op een vuilnishoop. Een kist, in het midden van de kamer, diende zoowel voor tafel als voor kast, terwijl een paar matten stoelen, met een gat in de ziting, het meubleement voltooiden. In een hoek lag een bundel stroo en daarop, onder een hoop lompen, te vies om aan te raken, een mensch. Het was de vroegere meesteresse uit het „Rosijnenvat".

Adriaan walgde, toen hij binnentrad. Onder de wandeling had geen van beiden een woord gesproken, doch zonder verdere uitlegging te ontvangen, begreep Brouwer nu terstond waarom de ander hem niet naar zijn woning had willen voeren.

Hoe kon een mensch zoo diep zinken!

Jan Frederiksz, zoo heette de man, viel op een der stoelen neer en wees de tweede aan zijn geleider. Adriaan gaf er echter de voorkeur aan, om te blijven staan en zei:

„Vertel nu eens spoedig, Frederiksz hoe je in zoo'n ellendigen toestand gekomen bent!"

„Ja, sinjeur, het is vreeselijk met ons, wij hadden ook

nooit gedacht, dat het zoo met ons zou afloopen. Ik had vroeger een goedbeklante zaak, maar een mensch is zelden tevreden. Hij wil steeds hooger op. Ik ging wel eens uit, verteerde dan veel geld en had enkele jaren, dat ik te kort kwam. Ik moest me nu verminderen, maar wou dat niet in Haarlem doen. Daarom verkocht ik mijn spullen en vertrok naar Amsterdam. Had ik nu maar dadelijk een winkeltje, hoe klein ook, opgezet, het was wel goed afgeloopen, want er is hier wel wat te verdienen; doch hoe gaat het. Ik had nu veel geld om handen en dacht elken dag: morgen zal ik stellig aan mijn zaken beginnen. We namen het er echter goed van. Ik raakte in kennis met een man van de beurs. Hij vertelde me, dat daar veel geld was te winnen zonder te werken. Dat leek me. Ik ging met hem mee. Hij wees mij den weg. Ik kocht op zijn raad papieren en den volgenden dag verkocht ik ze met eenige zilverstukken winst. Dat ging zóó mooi, als ik het slechts wenschen kon. Maar eens — het zal nu een paar maanden geleden zijn, ik zal het nooit vergeten — gaf ik de stukken, die ik had, aan den makelaar mee, Ik was ziek en hij vertelde mij, dat ze dien dag verkocht moesten worden, anders zou ik er veel op verliezen. Na dien tijd heb ik hem nooit weer gezien. Ik ging naar den schout, om hem mijn ongeluk mee te deelen, hij beloofde mij hulp, maar het een hielp even weinig als het ander. Ik bezat totaal niets. Om de eerste weken te leven, verkochten wij het huisraad, stuk voor stuk; mijn vrouw werd van de angst ziek en zoo vervielen wij tot de schromelijkste ellende. Ach, sinjeur wat is het vreeselijk, arm te zijn, vooral als men het vroeger rijk gewoon was en dan moet denken: het is mijn eigen schuld."

Hij barstte in snikken uit. De vrouw in den hoek kreunde en zuchtte en ook Adriaan was diep bewogen. Om toch wat te zeggen, vroeg hij, waar de kinderen waren.

„Die slenteren op straat, sinjeur. Je begrijpt, het bedelen gaat ons slecht af en daarom zijn wij allen er op uitgetrokken. Werken kan ik niet, hoe graag ik nu zou willen; ik ben daar

te zwak voor en geld, om een zaakje te beginnen, heb ik niet."

Brouwer was met het geval verlegen; hij wist niet, wat hij moest doen. Die menschen in hun ongeluk alleen laten, kon hij niet over zich verkrijgen, maar hoe zou hij ze helpen?

Eindelijk zei hij: „Is je vrouw ernstig ziek; kan ze niet opstaan, Frederiksz?"

„Ach sinjeur, ik zal het maar zeggen. Ze is wel ziek, dat komt door gebrek, maar zie je, — ze heeft bijna geen kleeren."

Frederiksz kreeg een kleur; hij had zich nog nooit zoo klein gevoeld als nu.

Adriaan greep in den zak: hij had zijn plan gemaakt.

„Zie hier, Frederiksz! hier heb je eenige zilverstukken; koop daarvoor wat voedsel en een paar kleedingstukken voor je vrouw, en denk tevens om je zelf. Als eerst de maag gevuld is, zullen wij verder zien."

Dank je duizendmaal, sinjeur," en de ontroerde man vatte Brouwer bij de handen en drukte die innig.

„Noem mij nu niet altijd sinjeur; we hebben elkaar vroeger zoo goed gekend. Ik heet Brouwer, hoor, Adriaan Brouwer en anders niet; maar maak nu voort!"

Frederiksz liet zich dit niet tweemaal zeggen en spoedde zich de stad in. De schilder verliet eveneens de woning: het was hem daar te benauwd en met langzame schreden drentelde hij het veld heen en weer. Veel moois was er niet te zien, alleen bespeurde hij overal leven en bedrijvigheid, waarbij de ellende, die hij juist aanschouwd had, des te schriller afstak.

Hij was nauwelijks een half uur buiten geweest of Frederiksz kwam weer terug. Deze was heel wat opgeknapt; de gescheurde kleeren waren vervangen door andere, wel niet nieuwe, maar toch nog bruikbare. Hij had een pak onder den arm, waarmee hij terstond het kot binnensnelde en eenige oogeblikken later wenkte hij Adriaan.

Vrouw Dirksz, haastig in een nieuwen rok en een keurs gestoken, kwam hem met terneergeslagen oogen tegemoet.

„Dank je wel, sinjeur!" — Met moeite stamelde ze die weinige woorden.

„Dank komt later; nu eerst voor den inwendigen mensch gezorgd!"

Frederiksz en zijn vrouw lieten zich niet lang noodigen, maar vielen met grooten eetlust op het meegebrachte brood aan. Toen de eerste honger gestild was, zei Brouwer:

„Luister, Fredriksz. Van morgen meende ik, dat ik zeer veel geld had, nu is 't misschien niet eens genoeg voor 't geen ik wensch te doen; maar we zullen het zaakje kalmpjes aanleggen. In dit kot kan je geen oogenblik langer leven; weet je hier in de buurt geen taveerne, waar we goedkoop kunnen overnachten? Daar kunnen we ook beter spreken, dan hier, want om de waarheid te zeggen: het bevalt me hier in het geheel niet."

„Op den hoek van de steeg, over de brug, is de „Snoek,"

Brouwer. Het is wel niet een herberg van den eersten rang, maar toch goed genoeg voor mij en mijns gelijken."

„Dan gaan we daar heen. Kan je hier geen boodschap achterlaten voor je kinderen?"

„Jawel, sinjeur," antwoordde vrouw Frederiksz, „verder op het erf woont Geertje Dirksz, die kunnen wij het wel zeggen."

„Dan vertrekken we terstond, of moet je nog wat meenemen?"

„Dat kunnen we later wel halen, Brouwer."

De „Snoek" was spoedig bereikt en toen ons drietal in de gelagkamer een plaatsje bij den haard had gevonden, zei Adriaan:

„Wou je nu wel weer een winkeltje beginnen, Frederiksz?"

„Een winkeltje? Hè, als me dat geluk nog eens was weggelegd!" — Frederiksz' oogen begonnen te schittteren, toen hij dat riep.

„En hoeveel zou dat kosten? Zou je, om te beginnen, aan negentig zilveren rijders genoeg hebben?"

„Negentig rijders?" viel nu vrouw Frederiksz in, „maar sinjeur, dat is een schat!"

„Ik kan je met zooveel helpen, Frederiksz. Als je wil, zullen we dadelijk gaan zien of we een woning kunnen vinden!"

Een wijle zaten beide echtgenooten versteld over zulk een aanbod. Ze waren met stomheid geslagen. De man herstelde zich het eerst en stotterend van aandoening, antwoordde hij:

„O, sinjeur, hoe kunnen wij zooveel goedheid ooit vergelden; gij redt ons uit de diepste ellende; — dank, duizendmaal dank!"

Zelfs Brouwer werd verlegen en daarom stond hij snel op en schertste:

„Kom, laat ons nu gaan. Je dank bewijs je het best, door te zorgen, dat je winkel ras de grootste uit Amsterdam wordt."

Frederiksz glimlachte.

„Dat zal wel nooit gebeuren, maar dat behoeft ook niet!"

„Nu niet meer gesammeld; vrouw Fredriksz, als de kinderen komen, zorg je, dat ze wat te eten krijgen."

„Jawel, sinjeur!"

Vrouw Frederiksz oogde beiden na, onwillekeurig vouwde ze de handen en stamelde een gebed van innigen dank, voor de wonderbare redding.

Met meer opgewektheid, dan eenige uren geleden, trokken Brouwer en Frederiksz wederom door Amstels' straten. Hun tocht was niet te vergeefs. Na lang gedwaald te hebben, vonden ze een klein huisje in de „Dubbele Worststeeg", dat uitstekend voor een nerinkje geschikt was.

Verheugd keerden ze naar het „Snoekje" terug, waar vrouw Frederiksz, te midden van haar kroost, met een dankbaar gelaat aan een welgevulde tafel zat.

De avond was inmiddels gevallen en het gezin van den gelukkigen winkelier maakte zich gereed, zich ter ruste te begeven. Hun wachtte echter nog een verassing, toen Brouwer zijn wensch te kennen gaf, om eveneens daar te overnachten.

„Maar, sinjeur, daarvoor is de herberg niet geschikt!" riep vrouw Frederiksz vol ontzetting uit.

„Kom, kom, vrouwtje, zoo fijn ben ik het ook niet gewend!"

Adriaan bleef dus, zij het dan ook na veel tegenstribbelingen, in de „Snoek" en ook de volgende dagen verliet hij zijn beschermelingen niet. Hij stond ze met raad, maar vooral met geld bij. Na negen dagen was alles in orde en had hij de voldoening, dat de familie in een net boeltje zat.

Op handslag beloofde Frederiksz aan Brouwer, dat hij zijn uiterste best zou doen, om vooruit te komen, „want zie je, Brouwer, ik beschouw al het geld, dat je mij gegeven heb, slechts als geleend. Ik wou het later graag teruggeven."

„Dat is niet noodig, man; ik zou toch niet weten, wat ik er mee moest doen!"

Vergezeld van de vurigste zegenwenschen vertrok hij.

Adriaan begaf zich naar „het Schilt van Frankrijk". Van

Someren stond in de deur. Lachend klopte deze hem op den schouder en zei:

„Je bent een lief heertje, Brouwer; dat noem ik nog eens pierewaaien: dat blijft negen dagen weg, eer hij weer boven water komt. In je geld zal zeker wel een groot gat geslagen zijn?"

„Och ja, mijn beste waard, ik heb het er eens van genomen en mijn geld — zie hier!" en Adriaan haalde zijn zakken uit, om te laten zien, dat er zich niets in bevond, „van dien ballast ben ik ontslagen!"

Achtste Hoofdstuk.

In het „Groote Rijnsche Wijnvat".

Het werd al heel spoedig bekend, dat Brouwer de onbekende meester was, waarover Hals gesproken had en van alle kanten kwamen kunstkenners en kunstbroeders, om met hem kennis te maken. Voorloopig bleef hij zijn verblijf in 't „Schilt van Frankrijk" houden, want geschikter plaats dan de Dam kon hij voor zijn studies moeielijk vinden. Daar toch was de hartader van het verkeer, daar was steeds leven en vertier. Vooral als er wat bijzonders voorviel, wanneer er bv. een misdadiger gevonnist werd, dan was de Dam vaak te klein, om alle menschen te bevatten. Dan liet de oude Lijsbet Fokels haar stalletje „met mangelen en karstengen" in den steek, dan kwamen ze van alle kanten opdagen, al de vrouwen van de „Groote Vischmarkt" op de Damsluis, de schippersvrouwen van het „Damrack", het volkje van de „Gaermarkt", de vrouwtjes van „het Sinte Pieters-kerkhof". Ze lieten heur waren maar aan hun lot over en dachten er niet aan, dat de honden met de lever en de nieren aan den loop konden gaan, of de jongens met de kroten en knollen aan het knikkeren gingen. Ze kregen integendeel versterking van de appel- en mosselvensters van de „Varckesluys" en de „Pannekoeksters", welke langs den

Burgwal zaten. Dan was het een „gesnor van volck van wijt en zijt" en zat Brouwer grinnikend van pret voor het venster van de boven-voorkamer en overzag het tooneel en maakte schetsjes evenals vroeger bij moeder op zolder. Want zulke tafereelen boeiden hem juist; het bedrijvige leven en vooral het grappige daarvan op de daad te betrappen, dat verstond hij uitnemend en wist hij dan ook steeds gelukkig op het doek weer te geven.

Brouwer, Ostade en Steen zouden later nog menigmaal de menschen doen schateren om hun kluchtige tooneeltjes.

Dikwijls zat Adriaan op zijn hoog standpunt te schudden van het lachen, wanneer dan de pas genoemde menigte zich om en bij de Waag verdrong, begeerig als ze was om het schouwspel, waarvan ze zich zooveel voorstelde, met aandacht te genieten en de stadssoldaten verschenen om de orde te bewaren. Dan werden voor de meeste straten de ketenen gespannen en drongen de schutters „langhs d'opene sijden van den Dam" en o! de wilde vlucht welke dan volgde. Eens mocht hij het al heel goed zien, en wel bij de terechtstelling van Barbera Adriaans.

„Links en rechts stoof de troep uiteen; de vischvrouwen weer naar de markt, een andere drom het „Water" langs en een gansche drom den Middeldam op, gierend de Beurssteeg door, met hijgende spoed en pijlsnelle vaart; dringend en stootend om de voorste te zijn, eer haar den weg versperd werd. En hoe werd die aftocht opgeluisterd door 't oorverdoovend gillen en schreeuwen van de arme sukkels, die in 't gedrang onder den voet raakten of den hals meenden te breken over de sleden aan de Waag — of onder 't wringen en dringen muts en schorteldoek, muilen of klompen verloren — of soms onverhoeds tegen een kruiwagen geworpen werden, waarmee ze plompverloren in een kelder tuimelden."

Vijf minuten later was de orde hersteld en de Dam weer schoon, maar Brouwer vergat dat tooneeltje zijn leven niet.

Hij snelde de deur uit en daar zag hij op den Middeldam

Lijsbet Fokels ijverig bezig, de fragmenten van haar stalletje „met mangelen en karstengen" van alle zijden weer bijeen te zoeken, niet weinig scheldend op de meiden van „de Gaermarkt", die het in wilde wieling omvergestormd en platgetrapt hadden. Hij stond nog te kijken naar de verwoesting en troostte juist de jammerende oude vrouw over haar leed, door haar een geldstuk in de hand te duwen, toen een kennis hem op zijde kwam.

Het was Pieter de Rij, evenals hij een lid van het St. Lucasgild.

„Zoo, zoo, Brouwer, dat moet ik juist eens zien, hoe jij met Lijsbet grapjes maakt; ja, bloos maar niet, het mensch ziet er nog goed uit voor haar jaren; is 't niet waar, Lijsbet?"

„Ach ja, sinjeur, ik heb gelukkig geen klagen, ik ben nog kras, al ben ik bijna zeventig; maar zie je, dat je zoo iets nog mot gebeuren. Mijn verdienste van een heele week is weg en dat door de woestheid van dat jonge goedje!"

„Ja, mensch, je verdient een beter lot, — hier, dat is voor je sloven," en ook Pieter gaf de oude een zilverstuk.

„Duizendmaal dank, sinjeur. — Ja, ja, er zijn nog wel goede menschen op de wereld."

„Anders zag het er ook drommels treurig uit, oude, maar ga mee, Brouwer; ik heb je nog nooit in het groote „Wijnvat" gezien; ben je daar wel eens geweest?"

„Neen is daar dan wat bijzonders?"

„Bijzonders, natuurlijk; daar vindt je de kopstukken van ons gild, en is dikwijls de heele bent vereenigd. Soms komen er ook wel poëten, als Vondel; ja de deftige Hooft lust daar ook wel een potteke bier."

„En waar is dat dan?"

„Volg me maar, man, dan zal ik je binnenleiden in het Heilige der Heilige en voorstellen aan mannen als Van der Helst en Dou; misschien is Rembrandt er ook wel; doch die laat zich anders weinig zien: het is een echte huishen."

Arm in arm ging ons tweetal verder en spoedde zich naar den Achterburgwal. Het was een echt stukje oud Amsterdam, dat ze betraden en ze waren geen schilders geweest als ze niet onwillekeurig hadden stil gestaan, om een blik te werpen op den smallen, krommen burgwal, waaruit de achterhuizen van den Zeedijk oprezen, teekenachtig uitgemonsterd met hun steigers en uitgebouwde bordessen, met hun hangende bloemtuintjes en smalle boogvensters, en op den achtergrond het houten bruggetje voor de Zoutkooperssteeg, juist in een kromming van de gracht, zoodat het tusschen de muren scheen te hangen.

„We zijn er, Brouwer!" en De Rij bleef stil staan voor een groot gebouw.

„In dit pakhuis?"

„In dit pakhuis, — ga maar mee."

De deur stond open en daar lag in de breede ruimte een monstervat. Het was het „Groote Rijnsche Wijnvat", 't welk, naar men vertelde, honderd en twaalf okshoofden kon bevatten.

„Te droes! dat noem ik je nog eens een vat, Pieter; moeten we dat heelemaal leeg drinken?"

„Als je wil, ga je je gang, maar wacht dan tot een anderen keer" en tegelijkertijd drukte De Rij tegen den bodem; — een deur ging open en noodigde tot binnentreden.

Het vat was een gelagkamer met een tafel in 't midden en banken ter weerszijden. Eenige kaarsen brachten het noodige licht aan. Men vond hier een lustige schaar bijeen.

De Rij trad naar voren, hield Brouwer aan de hand en terwijl allen nieuwsgierig hem aanstaarden, zei hij plechtig:

„Mijn waarde kunstbroeders, hooggeschatte medeleden van het St. Lucasgild, diep bewonderende volgelingen van al de Grieksche goden, die gij u slechts op den Olympus kunt denken, doet uw ooren goed open en luistert naar mijn eenvoudige taal! Hier heb ik een armen zwerveling, die uw hoog-gewaardeerde bescherming inroept. Het is Adriaan Brouwer, weggeloopen leerling van Frans Hals, vurig aanbidder van Lijsbet

Fokels, eerzame negociante in mangelen ende karstengen. Langen tijd heeft hij rondgedoold in de onvruchtbare woestenijen van Haarlems wildernis, totdat een weldoende fee hem in hare armen heeft opgenomen en gedragen naar het eenige Amsterdam. Hier heeft ze hem aan zijn lot overgelaten. Wat zou er van hem terechtkomen, wanneer hij, zwakke sterveling alleen rondzwierf? Immers niets! — Wil hij niet ten gronde gaan, dan behoort gij uw machtige hand op hem te laten rusten en hem den weg te wijzen in het doolhof van herbergen en taveernen! Zult gij dat doen, kunstbroeders!"

Allen barstten in een luid gejuich uit. „Mooi gedaan, De Rij, goed gesproken! Hier, Brouwer, treed nader en laten we je gezicht eens zien!" klonk het van alle kanten en nog geen kwartier later zat Adriaan, te midden van een kring vroolijke gezellen, zoo op zijn gemak, alsof hij ze altijd gekend had.

„En hoe heb je 't bij Hals wel gehad, Brouwer?"

Het was Ferdinand Bol, die hem dat vroeg, nog een jaar jonger dan hij zelf en een ijverig leerling van Rembrandt, evenals Gerard Dou, die nu juist binnentrad, in druk gesprek met Van der Helst, welke al eenige jaren zijn oudere was.

„Slecht Bol — het eten, zie je — het werken ging best — want onder ons gezegd, als schilder verstaat hij de kunst wel. Als wij leerlingen soms een ding hadden opgezet en we dachten, dat het klaar was, dan kwam Hals en zei: „nou ontbreekt er nog de meesterhand aan" en met een paar streken wist hij er karakter aan te geven."

„Dat is met Rembrandt ook zoo, Die man schildert voor het overige heel anders dan de rest. Hij gooit de verf een duim dik er op en als de kunstkoopers er dan wat dicht bij loopen, zegt hij met een nijdig gezicht: „Het is niet, om er aan te ruiken!"

„Dat schijnt dan een rare snaak!

„Dat is mogelijk, jonge man, maar dan een snaak, die het weet!"

Het was Roelant Rogman, die ons tweetal in de rede

was gevallen, een man die reeds dicht naar de veertig liep, een vriend van Rembrandt.

„Maar je zei, dat bij Hals het eten zoo slecht was; kwam dat, wijl hij zoo zuinig was?"

„Zuinig?" — Neen man, dat leek er niet naar, meestal had hij geen duit op zak en was alles, wat hij bezat, verteerd."

„Dan is onze meester een heel andere baas, wat zeg jij, Dou?"

„Nou, want die is eerder schraperig. Jongen! wat hebben we hem gisteren lekkertjes beet gehad, hé?"

„Ja? — Vertel op dan." — Van der Volkert, Pieter Jansen en Van der Helst voegden zich bij het kringetje.

„Je weet wel, dat Rembrandt nog al schrieltjes is uitgevallen?"

„Ja, ja, dat hebben we meer gehoord."

„Nu, dat hadden wij ook opgemerkt en daarom schilderden wij, Bol en ik, een paar schellingen op den vloer der werkplaats; zoo natuurlijk, dat je zweren zoudt: „het zijn echte!" Een tijdje later verschijnt de baas en pas is hij binnen, of hij bukt zich en grijpt naar het geldstuk, maar mis — het zat vast. Wij begonnen al te grinniken, maar Rembrandt doet of er niets gebeurd is; hij loopt verder en staat bij een paar van ons stil. Nu ziet hij weer een ander zilverstuk en warempel — hij bukt zich weer — en nogmaals vergeefs. Toen konden wij ons niet bedwingen en proestten het uit. De baas werd wit van kwaadheid en stormde de werkplaats af."

„Dat was aardig bedacht, Gerard, maar bulderde hij niet?"

„Och, Rembrandt houdt zelf wel van een grapje," viel Rogman in, „ik herinner me althans iets met een uithangbord, dat ik je eens zal vertellen, maar vooraf moet ik mijn keel eens smeren, want die is zoo droog als leer. — Hola, hospes een nieuw potteke!"

„Tot je dienst, sinjeur!"

„Je vergeet ons toch, hoop ik, niet?" zei nu De Rij, „hier zitten nog meer nathalzen."

„Ja, waard, schenk eerst allen heeren eens in, maar nu Rijnschen wijn, ik zal betalen!" Het was Brouwer die deze gulle bui had.

„Hoor jelui dat?" schreeuwde nu Van der Helst, „ze geven 't hier weg. Je zal een braaf lid van het gild worden, Brouwer; een goed schilder behoort geen penning in zijn beurs te houden!"

„Daar zal ik maar geen zout opleggen, Bartholomeus," bromde Rogman en wilde reeds zijn glas uitdrinken, toen Bol riep:

„Jongens, alle roemers in de lucht; één!"

Allemaal gingen ze in de hoogte.

„En nu op de gezondheid van onzen nieuwen vriend! Eén, twee, drie!"

Alle roemers werden aan den mond gezet, met lange teugen leeggedronken en toen tegelijk met duchtigen slag op tafel neergezet.

„Bom!" klonk een nakomertje; Brouwer kwam te laat.

„We zullen 't je voor dezen keer vergeven," schertste Van der Helst, „omdat je trakteert en je nog een kieken bent, dat pas komt kijken, maar straks beter, hoor! — En nu, Rogman, je verhaal?"

„Zet dan je groote ooren maar wagenwijd open, Bartholomeus, want ik begin.

Op een zekeren keer — Rembrandt was nog niet lang hier in de stad — kwam een oude leelijke vrek bij hem, om zich te laten portretteeren. De meester schilderde zijn vacie en toen het ding klaar was, gaf de schilder den oude bericht, dat hij zijn buidel moest openmaken, want dat hij het schilderij kon halen.

De vrek verscheen, bekeek het stuk aan alle kanten en zei toen: „Ik betaal geen duit, meester, want dat ding lijkt niets." Je begrijpt, nu het op betalen aankwam, kon de gierigaard geen afscheid nemen van zijn schijven.

Rembrandt glimlachte en antwoordde koel: „Zoo, man, betaal je niet, dan laat je het hangen; ik groet je."

De vrek rukte uit en dacht: „daar ben ik mooi, zonder kleerscheuren van afgekomen en ik houd mijn blanke stukken lekkertjes in de kist," maar wat doet Rembrandt? De oolijkerd wist wel wat voor vleesch hij in de kuip had. Hij handelde daarom heel eenvoudig, bespottelijk eenvoudig. Vlak tegenover den vrek was een herberg, waar een aap uithing. Daarheen begaf zich de schilder. Hij trad er binnen en zei tot den waard: „Baas Versteene, mag ik een paar dagen een aap, dien ik geschilderd heb, boven je deur hangen?" „Met genoegen, meester," antwoordde Versteene, want die dacht, „daar zal ik geen schade van hebben."

Een uur later hing het portret van zijn leelijken buurman boven de deur der herberg, met het onderschrift: „In den Aep". Het duurde niet lang, of er stond een groote menigte volks voor de taveerne en onder luid gelach klonk het: „Hé, dat is de oude Hans Veerle!" Ook Hans zelf, die van 't mooie bord gehoord had, kwam aanloopen, maar toen hij onder luid gejuich zijn eigen portret gewaar werd, kreeg hij van schrik schier een flauwte. Hij terstond op hooge beenen naar den schilder en schreeuwde, dat hij zijn portret moest hebben; hij zou het ten volle betalen. „Dat gaat zoo niet, mijn beste Hans," klonk echter het lachend antwoord, „eerst moet je Versteene tevreden stellen en hem een flinke schadevergoeding voor zijn uithangbord bieden en dan kom je terug en zullen wij afrekenen."

En of de vrek hoog sprong of laag sprong, hij moest bloeden, maar nog maanden lang heeft hij heimwee naar zijn duiten gehad. Nu, hoe vindt je hem?"

„Mooi zoo, Rogman. Sapperloot, hadden wij ook maar zoo'n vent onder het mes, we zouden hem wel weten te scheren!" merkte Jansen op en bij de gedachte alleen, wreef hij zich reeds in de handen.

„Nu een liedje, broeders!" en Van der Volkert zette in:

„Heer Heinderik, kapteinderik,
De boeren binnen gram,
Ze hebben lange neuzen,
Ze zitten op den Dam.

Jij moet niet meer van Heinderik praten,
Of jij zou in de boeijen raken,
En van de boeijen op 't schavot,
En dan kreeg jij het hoogste lot!"

De anderen hielpen Volkert trouw, en zongen uit alle macht, met het gevolg:

„Dat het galmen werdt gehoort
Tot omtrent den hoogen oordt."

De waard had inmiddels de handen vol, want elk oogenblik werd hij nu hier, dan daar geroepen. Brouwer zat evenals de overigen uit een lange pijp te rooken en geen oogenblik staakte het gesprek.

„Hebben jelui wel eens Van Dijk gezien?" schreeuwde nu Van der Helst, terwijl zijn gelaat reeds zoo rood begon te worden als eenige figuren van zijn „Schuttersmaaltijd".

„Ja," antwoordde Adriaan, „bij Hals!" en nu vertelde hij het ons bekende voorval.

„Sakkerlijsies! die Van Dijk kan dan schilderen," viel Bol in, „dat deed ik hem niet na!"

„Praat er niet van," merkte De Rij op, „hij doet het nog beter dan Rubens."

„Och, kom!"

„Ja, werkelijk. Eens was Rubens de deur uitgegaan en had juist de laatste hand gelegd aan een schoon stuk. Het stelde een Maria-aanbidding voor. Pas had de meester zijn hielen gelicht, of de leerlingen schoolden bij elkaar en bewonderden het werk van hun baas. Maar wat doet een der snaken? Terwijl ze er allemaal met den neus bijna opstaan, geeft hij

zijn buurman een duw; deze tuimelt tegen een ander aan en die komt tegen het doek terecht, met het gevolg, dat er een arm en een hand geheel uitgeveegd werden, want het was nog kletsnat.

Daar stonden ze; goede raad was duur. „Ja," zei er een, „nu moeten wij het zelf maar overmaken." Dat was uitstekend, maar wie zou het doen? Eindelijk werd Van Dijk overgehaald om te probeeren, het zaakje weer in orde te brengen. Hij ging zitten en schilderde voor 't vaderland weg en voordat de meester thuis kwam, was de boel weer hersteld.

Den volgenden dag zette Rubens zich voor den ezel en wat denk je, dat die zegt? — „Ik heb gisteren een goede bui gehad, want die hand is bijzonder goed gelukt!""

„Dan doet die Van Dijk het een beetje vlugger dan jij, Dou!" merkte nu Bol op.

„Elk vogeltje zingt, zooals het gebekt is, mijn waarde,"

„Daar heb je gelijk in, maar zulk langzaam werken als van jou, zal je niet veel zien. Verbeeld je, Brouwer — als onze vriend genoeg heeft van werken, bergt hij zijn werktuigen zorgvuldig in een koffertje, want er mocht eens stof aankomen. Als hij op een stoel gaat zitten, beweegt hij zich nauwelijks en onder 't schilderen durft hij bijna geen adem te halen — alles om 't stof."

„Nu overdrijf je toch zeker?"

„Overdrijven? — Ik?" — en Bol zette het meest verbaasde gezicht van de wereld, „vraag het hem zelf. Hè, Dou, spreek ik de waarheid, of niet?"

„Je liegt nooit, als je waarheid genoeg heb, Ferdinand."

Brouwer keek verwonderd den jongen man aan. Neen, dat ging zijn begrip te boven; zoo'n overdreven bezorgdheid kon hij zich niet voorstellen.

De Rij had er echter genoeg van.

„Waard, vul nog eens een roemer tot besluit!"

Zooals je wilt, sinjeur!"

„Ja, jij wou maar dat wij den heelen nacht bleven plakken,

maar dat doen we niet. Nu, makkers! — en jij, Brouwer, opgepast! Daar gaan we; één, twee, drie!"

Allen stonden om de tafel. Ieder greep zijn glas, men zag slechts de onderkanten der roemers, toen volgde een zuchten en daarna, bons! stonden alle naast elkaar in 't gelid. — Ook Adriaan was het gelukt.

„Mooi zoo, Brouwer, je leert aan," zei Van der Helst en goedkeurend knikte hij onzen vriend toe, „als je bij me in de Doelenstraat komt, zullen we het nog eens over doen en nu, vrienden, paart je geluid aan het mijne," en met een stentorstem zong hij:

„Rijst, goede vrienden, rijst, komt uyt het Vat getreden,
En laat ons noch een uyr met wandelen besteden,
Om ick en weet niet wat al wonders ga te slaen,
Langs Amstels volle straet of groene waterlaen."

Toen het lied uitgegalmd was, gingen ze allen arm in arm, ter deure uit en slenterden nog rond tot laat in den avond.

Negende Hoofdstuk.

Met Jaepikboer in het doolhof.

Adriaan Brouwer was verhuisd. — Nu hij voortdurend meer bekend werd en de kunstkoopers soms zijn deur platliepen, om zijn schilderijen machtig te worden, wilde hij niet langer in 't „Schilt van Frankrijk," vertoeven. Hij verlangde naar een eigen werkplaats en weldra had hij die gevonden. Een mooie kamer, die uitzicht had op het Noorden, werd tot atelier ingericht en hier bracht hij voortaan menig gezellig uurtje door. Maar hoe ijverig hij was, steeds vond hij tijd, om met vrienden en bekenden uit te gaan en hoe menig rijder hij ook verdiende, waren ze meestal even ras uitgegeven als ontvangen.

Zijn vriend Frederiksz werd echter niet vergeten, want af en toe verscheen Brouwer in de Dubbele Worststeeg, en bemerkte in het begin wel, dat het niet heel goed met de nering ging. Dan liet hij ongevraagd een sommetje achter, totdat de baas eindelijk verklaarde, dat het niet meer noodig was, daar hij zich nu wel zelf kon bedruipen. Brouwer had ook bericht naar Ter Gou gestuurd, ten einde iets van zijn moeder te vernemen, maar hij ontving van een der buren de mededeeling, dat zijn moeder overleden was, het huisgezin opgebroken en alle leden verspreid; niemand wist waarheen.

Deze tijding trof hem zeer. Hij verweet zich zelf, dat hij zijn moeder wel wat verwaarloosd had; dat hij haar wel eerder had kunnen melden, hoe het met hem ging, maar zijn vrienden zorgden, dat hij zich aan zijn verdriet niet te veel kon overgeven en brachten hem weer in de roes van het leven.

Het was een mooie dag in Augustus, toen De Rij de trappen van Brouwers woning opstormde en zonder te kloppen, de deur van het atelier opengooide, zijn hoed in een hoek wierp en zich achter Adriaan plaatsende, die ijverig aan het schilderen zat, zei:

„Hoe is 't, jandorie, mogelijk, dat je met zulk weer je in dit hok kan opsluiten! — Ik moet anders zeggen, wat daar op het doek staat, is lang niet mis; die boeren rooken zoo gezellig hun pijpje, dat je zelf trek zou krijgen, een haaltje te doen. — Maar laat nu den rommel in den steek en ga met me mee; ben je wel eens in het Doolhof geweest?"

„Neen, die eer heb ik nog niet gehad!"

„Wat, nog nooit in het Doolhof!" — en met een sprong was Pieter in 't midden der kamer, sloeg de linkerhand op de borst en met de rechter- voor zich uitgestrekt, declameerde hij:

»Daer is in Amsterdam een wondersoet vermaeck,
Daer is in Amsterdam een wonder fraeije saeck:
Een hof, en selsaem perck, daer yeder met verlangen
Sijn lusten onderhout met duysent ommegangen.
Men sit er op de plaets met banken aen een rij
Men drinkt er Delleftsch en eet er scharren bij,
Men siet er Salomo en Welhem van Nassou,
En Goliath van Gath, selfs met sijn echte vrou."

„Houd op, man, houd op van al die heerlijkheden, want ik brand van nieuwsgierigheid, om dat schoons te zien!" en Brouwer wierp penseel en palet neer, greep zijn hoofddeksel en het volgend oogenblik stonden beiden op straat.

„Waarheen, Pieter?"

„Onzen neus achterna, Adriaan en zoo naar de Reguliers-poort."

„Dat is een heele wandeling!"

„Dat is goed voor de koude voeten."

Onder de wandeling had De Rij het erg druk over het Nieuwe en het Oude Doolhof en lichtte hij zijn vriend in, dat zij zich nu naar het Roode Doolhof begaven, maar deze trok zich van al die wijsheid bitter weinig aan. Hij keek meer naar de voorbijgangers, omtrent wie hij allerlei opmerkingen ten beste gaf.

Boven verwachting vlug waren ze door de Kalverstraat en over de Osjessluis bij de Regulierspoort gekomen. Ze schreden door het houten gebouw en kwamen op een groot veld, dat blijkbaar voor wagenplein was bestemd, want overal stonden boerenkarren. Toen nog een aardig smal bruggetje over en ze bevonden zich op een uitgestrekte ruimte, met honderden boomen beplant, waarop rechts zeven stallen gebouwd waren. Aan den anderen kant was een aanzienlijk gedeelte opengelaten voor een herberg en een bleekveld, door een hek van elkaar gescheiden.

De taveerne bestond uit een groot en een kleiner huis, door een gang met elkaar verbonden, benevens een flink, vrijstaand gebouw er achter. Dit laatste had een verbazend hoog dak, met roode pannen, 't welk aardig uit het groen te voorschijn kwam.

Op het zien van de herberg blaakte De Rij weder van dichtvuur en plechtig klonken zijn woorden:

„En vraeght gij, welck een hof magh so veel schoons besluyten,
't Is 't Roode Doolhof, vrind, en 't kost je maar acht duiten!"

„Verkoopen ze er bier ook, Pieter?"

„Drommels, ja, en van de bovenste plank, hoor!"

„Dan moeten we eerst wat drinken, voordat we al dat moois bewonderen!"

„Dat is zoo dom niet, dan kunnen we, als we het gezien hebben, weer drinken."

„Natuurlijk, Pieter; laten we maar voor de deur gaan zitten, dan hebben we te gelijk gezicht op de varkensmarkt."

Met moeite vonden ze een leeg plekje, want overal zat het vol met boeren en veekoopers. Aan een tafeltje stonden nog twee stoelen onbezet, de overige waren in beslaggenomen door een boer met vrouw en dochter.

„We zullen hier maar plaats nemen, buur!" zei De Rij, terwijl hij zich reeds neerzette.

„Doe dat, man; hoe meer zielen, hoe meer vreugd!"

Adriaan bestelde onderwijl het bier en toen dat gekomen was, wendde hij zich tot den boer en vroeg:

„En zoo met de geheele familie naar stad?"

„Och ja, man, — wat zal ik je zeggen? Ik heb het den vrouwen al lang beloofd, maar, hoe gaat het? Het past je altijd niet; dan heeft de koe kalveren, dan moet er gekeesd worden, dan dit, dan dat en nu waren de vrouwen bang, dat er van uitstel afstel zou komen. Ze zeuren een mensch den kop mal. Een buurvrouw had ze verteld van een Doolhof, dat was zoo mooi en daar mosten ze naar toe. Nou, wat doet een mensch? Ik zei: „ja" en nou zijn we hier."

„En hebben jelui den tuin al gezien?"

„Neen, je begrijpt, ik most eerst naar de markt, de varkes gaan voor en nou zitten we wat uit te blazen, want, oef! het is warm vandaag!"

„Dat is het, Krelisboer."

„Krelisboer? — Man, je vergist je; ik heet Jaepik!"

„Och ja, Jaepik; hoe kan ik ook zoo dom zijn? — Je woont in Muiden, nietwaar?"

„In Muiden? — Ik, in Muiden? — Vent, je raaskalt. — Neen, ik woon in Ouwerkerk, daar heeft mijn vader en mijn grootvader, ja, ik geloof zelfs mijn bet-over-overgrootvader reeds gewoond. Iedereen kent Jaepik-boer van Ouwerkerk!"

Jaepik was rood van opgewondenheid. Het was dan ook wat te zeggen, hem, den grooten Jaepikboer van Ouwerkerk uit te schelden voor Krelisboer van Muiden; hoe was 't mogelijk!

De Rij trok zich van de boosheid van zijn gebuur al heel

weinig aan, want heel leuk antwoordde hij, terwijl hij Brouwer een oogje gaf:

„Nu je het zegt, herinner ik het me ook wel; ik ben daar vroeger meermalen geweest en heb er dan wat geschilderd."

„Zoo, zoo, zijn jelui schilders? Ik had het al gedacht, want al die lui dragen zulke groote hoeden, dikke snorren en lange haren — de kunst zit zeker daarin!"

Brouwer begon hartelijk te lachen.

„Ja, Jaepik, dat geloof ik ook en die de dikste snorren heeft, die is de knapste!"

„Dan zal jij het niet ver brengen, maat, want je heb nauwelijks een paar haartjes — het lijkt wel de karremis bij ons op het dorp!"

„Hebben jelui ook kermis, Jaepikboer?"

„Of we karremis hebben? Jandorie ja; hij begint juist de andere week."

„Dat was net iets voor jou, Brouwer."

„Misschien wel, Pieter; waar ligt Ouwerkerk?"

„Weet je dat niet, maat? Dan heb je zeker ook niet veel gereisd. Als je den Amstel opvaart, dan ben je er in een wip. — Zie je, ik ben met den wagen gekomen, want ik kon alles niet bergen: de varkes en de vrouw en het deerntje, maar anders, als ik alleen ga, neem ik altijd een bootje."

„We konden de volgende week wel eens gaan kijken, De Rij! En — —"

„Als jelui dan komt," viel Jaepikboer hem in de rede, „dan vraag je maar aan den eersten den besten, waar Jaepikboer woont; dan zal ik je wel rondleiden!"

„Top, dat doen we! — En willen we nu eens zien, wat ze hier voor bijzonders hebben?"

„Ja, dat is goed. Kom, vrouw; kom Geert!"

De boerin en Geerte hadden al den tijd van het gesprek met de handen in den schoot gezeten en naar de zwanen getuurd, die een eind verder in den singel zwommen.

„Best, Jaepik, dan gaan we!" antwoordde nu moeder en

nieuwsgierig trad ons vijftal het huis in, betaalde zijn acht duiten en werd toegelaten tot het beroemde Roode Doolhof,

Pas waren ze de groote poort doorgegaan, of vlak voor zich ontwaarden ze een kunstigen toren, waarop de loop van zon, maan en sterren was voorgesteld en daaronder een heel gezelschap van beeldjes, die onophoudelijk 't eene deurtje uit- en het andere weer intrippelden.

Geerte keek er met een zekere ongerustheid naar, ze kroop wat dichter bij haar moeder en fluisterde:

„Zijn dat levende menschen, moeder?"

„Ja, kind, dat weet ik niet; ze lijken er allemenschelijk veel op."

„Dat zijn dwergen, kaboutermannetjes en meer van dat gesnor, Geert," antwoordde nu De Rij, „pas maar op, dat je niet veel kwaads van ze zegt, anders komen ze van nacht bij je spoken."

Tegelijkertijd begon het uurwerk op den toren te slaan en de haan, die boven op de spits troonde, kraaide lustig en klapperde vroolijk met zijn vleugels.

Het werd den vrouwtjes wel een weinig angstig om 't hart en ze drongen naar vader Jaepik, die met den rug naar hen gekeerd in diepe bewondering voor een vioolspeler stond. In diepe bewondering, want, hoe was 't mogelijk! — Bij elken streek, dien de violist op zijn instrument deed, sprong het water uit de snaren.

„Kijk eens, vrouw, hoe kunnen de menschen het maken?"

„Zijn het dan geen levende menschen, Jaepik, die we hier zien?"

„Mensch, mankeert het je nou in je bovenkamer; het zijn poppen, hoor, en anders niet."

Geerte kon inmiddels haar oogen niet afwenden van een reusachtig beeld van Goliath — een reus, zoo groot, dat de Philistijnen zeker zelf bang voor hem zouden geworden zijn.

Hij had een blinkenden helm op het hoofd en een

monsterachtig zwaard in de hand en juist, toen Geerte hem aanstaarde, begon hij geweldig met zijn oogen te rollen.

„O, vader, help!" schreeuwde het deerntje en in haar angst kneep ze haar vader zoo geducht, dat die het uitbrulde van pijn.

„Wat is er toch, malle meid?"

„O — zie — toch eens!" Met horten en stooten kwamen deze woorden Geerte over de lippen.

Ook vader keek eens naar den kolossus en hoewel hij nog geen oogenblik geleden zijn vrouw vriendelijk gevraagd had, of ze wel goed bij haar verstand was, door die poppen voor menschen aan te zien, werd het hem nu ook vreemd te moede. Die vent moest maar eventjes zijn vuist optillen en je een tik geven, dan had je genoeg. Hij greep Geerte en zijn vrouw bij de hand en zei haastig:

„Laten we maar verder gaan!"

Brouwer hield ze echter tegen en riep:

„Wees toch niet zoo bang; we hebben eenmaal ons geld betaald, we moeten nu ook wat zien voor onze duiten!"

„Ja, maar," zei Geerte, „die man is zeker kwaad."

„Dan heb je hem misschien geplaagd."

„Neen, dat is niet waar; neen, ik heb hem niets gedaan!"

„Ook niet met een steentje gegooid?"

„Neen, gerust niet!"

„Dan zal hij je niets doen, stel je maar gerust. Kijk, dat is zijn vrouw, die is veel boozer!" en Adriaan wees op een tweede reusachtig beeld.

„Ze komen regelrecht uit Rusland!"

„Zoo," — en Geerte knikte, alsof ze zeggen wilde, of je nu Rusland zegt of Luilekkerland, ik weet het toch niet.

Jaepik trok met zijn vrouw en De Rij onderwijl verder, want hij had in de verte iets gezien, dat hem belangwekkender toescheen, dan alle reuzen en reuzinnen te zamen en wel een halve veemarkt, bestaande uit: een koe, een kalf, een schaap, een hert en een hond.

Van alle zijden werden de dieren bekeken en Jaepik kon er bijna niet van scheiden. Hij was geheel en al opgetogen.

„Hoe is 't mogelijk, hé vrouw? Als die koe buiten op de markt stond, zou je dan niet zeggen, dat is een prachtig dier?"

„Ja, Jaepik, het is een zwartbonte, een best soort; die zal ook wel veel melk geven!"

„Maar, vrouw, het is een houten!"

„Dat beest van hout? Och kom! — Wat zeg jij daarvan, sinjeur?" en de boerin wendde zich tot De Rij. Deze had echter juist ontdekt, dat achter bij den poot een knopje was. Hierop drukte hij en als antwoord weerklonk: „Boe! Boe!"

„Daar heb je het nou, Jaepik; zie je nou wel, dat het een heuschelijke koe is?"

Jaepik stond verbluft; hij keek en keek en eindelijk zei hij schuchter:

„Neen, vrouw, het is een houten, maar daar is een aardigheidje in, dat maakt, dat het beest spreekt."

Zijn forsche, bevelende toon, waaruit anders zooveel zelfbehagen sprak, was geheel verdwenen.

Nu kwamen ook Brouwer en Geerte naderbij en De Rij maakte hiervan gebruik, om ook de overige dieren in werking te brengen en verward klonk het „boe! boe!" met het „mè! mè!" en het „woef! woef!" door elkander.

Het was goed, dat er ooren naar luisterden, welke gewend waren aan het geschreeuw der dieren, want het was bijna niet om uit te houden, te meer, toen met een knarsend geluid alle koppen zich omdraaiden.

Het werd Geerte en de vrouw groen en geel voor de oogen; neen, dat was tooverij.

Brouwer merkte echter op, dat de dieren noodig gesmeerd moesten worden, want ze piepten geweldig.

„Het is hier toch niet bij rechtuit, Jaepik, ga maar mee; bij ons in Ouwerkerk doen de koeien zoo raar niet."

Jaepik vertrouwde het zaakje ook niet best, maar een twintig schreden verder bevond zich een fontein en daar om heen waren mooie, marmeren beelden, die water spoten.

Dat was niet spookachtig of nagemaakt, iedereen kon het zien; dat moest hij ook bekijken.

De Rij wenkte Brouwer en fluisterde hem in 't oor:

„Ga jij met de vrouwen wat vooruit, tot vlak bij de fontein."

„Waarvoor?"

„Dat zal je wel zien, ga nu maar."

Adriaan voldeed aan het verzoek van zijn vriend en drentelde met de twee boerinnetjes naar het vijvertje. Hij wees zijn gezellinnen op de beelden en toonde haar het schoone daarvan aan, toen plotseling Geerte hem om den hals viel, gillende:

„Ach, hemel! Ik val in 't water!"

„Wat zeg je?" — schreeuwde Brouwer, die door deze vriendelijke omhelzing geheel in de war raakte, maar hij

behoefde geen antwoord, want nu zag hij de boerin, met de rokken dicht bij elkaar, en hoorde haar op huilenden toon roepen:

„Ganskrentebrood, ik ben door en door nat; hoe komen we er uit!"

Ook Brouwer voelde aan alle zijden water opstijgen.

Links en rechts sprongen kleine waterstralen omhoog, die ons drietal tot op de huid doornat maakten, Adriaan begreep de zaak, want hij had vroeger wel van die bedriegertjes gehoord, doch de vrouwen klaagden en kermden, terwijl De Rij in de verte zong:

„Help Willem! help Jan!
Help vrouw! help man!
Help al wie helpen kan!"

Geerte zag echter spoedig in, dat er geen gevaar was en het slechts tot vermaak diende. Zij kwam dan ook een weinig tot kalmte en zei tot haar moeder:

„Laten we maar gauw voortloopen, dan zijn we er dadelijk uit!" en haar kleeren flink bij elkaar pakkend, gaf zij het voorbeeld en sprong moedig over de verradelijke fonteintjes heen.

Moeder volgde, maar vrij wat langzamer; het water droop uit haar goed.

Jaepikboer stond te schudden van het lachen.

Vrouwlief was boos.

„Daar sta je nou te grinneken, dat je bijna omvalt; help me liever eens!"

„Ik kan die straaltjes toch niet wegmaken, ik weet geen eens, hoe ze er komen, misschien doen de aardmannetjes het wel," en wederom hield Jaepik zich den buik vast van pret.

„Maar ik kan toch zoo niet, met die natte plunje, naar huis!"

„Wat wil je dan; andere kleeren hebben we niet bij ons en ik kan ze niet in een ommezientje voor je halen?"

„Weet je wat, Jaepik," kwam nu De Rij met een onnoozel gezicht aanmerken; „laten de vrouwen naar de keuken gaan; daar brandt een groot vuur en kunnen zij zich wel drogen."

„Hoor je 't, vrouw? — Dat is te doen!"

„Ik moet eerst eens kijken, Jaepik," en het Doolhof verder het Doolhof latend, gingen ze de herberg binnen. Juist kwam weer een ander troepje den tuin in, zingend en springend: tralala, tierelier, tralala! De boerinnetjes hadden echter allen zin voor plezier verloren en in stede van mee te doen, slopen ze naar de keuken en werden door de waardin zooveel mogelijk geholpen,

Onderwijl namen Jaepik en zijn beide kennissen het er goed van. Men bestelde „Delleítsch" bier, de scharretjes werden niet vergeten en toen de boerin een uurtje later weder binnenkwam, was ons drietal buitengewoon vroolijk.

„Nou de stad in, vrouw?" vroeg Jaepik en lachte haar op een allerbespottelijkste manier toe.

„Dank je, Jaepik. Ik verlang naar huis; de stad is mooi en wel, maar ik zeg je, bij ons in het dorp is het toch ook niet zoo raar. Laat maar inspannen!"

„Zooals je wilt," en zich tot de beide schilders wendend: „Het blijft dus afgesproken, sinjeurs, tot de andere week!"

Jaepik schudde ons tweetal hartelijk de hand.

„We zullen het niet vergeten, Jaepik en misschien nemen we er nog meer mee."

„Dat is goed, hoor; op één meer of minder zien we bij ons in het boerenland niet, adjuus!"

Tiende Hoofdstuk.

Een Boerenkermis.

Een paar dagen later gleed een sierlijk jacht door het heldere water van den Amstel.

Een frissche koelte deed de zeilen bollen en een heerlijk zonnetje zorgde voor licht en vroolijkheid.

Brouwer lag voor op de plecht en had een kort pijpje in den mond, waaruit hij nu en dan vervaarlijke rookwolken blies. De Rij leunde tegen den mast en hield zijn hoed met breeden rand in de hand, zoodat de wind lustig met zijn blonde lokken speelde. Aan het roer zat Pieter Janszen, dien wij in het Groote Wijnvat reeds ontmoet hadden.

Het schuim spatte hoog op voor den boeg, terwijl bij het roer een reeks van kleine belletjes verschenen, die te zamen een langen streep vormden en den weg aanduidden, welken men had afgelegd. Aan beide oevers vertoonden zich honderden buitenverblijven, als zoo vele bewijzen van de welvaart in de stad „aen Amstel en aen IJ."

„Komt er geen eind aan, Janszen? Zoo ver ik zie, merk ik niets anders dan buitenplaats naast buitenplaats!"

„Daar kan je nog pleizier van hebben, man; dat gaat

zoo voort, tot aan Ouwerkerk toe. — Ik ben erg verlangend, om je liefje eens te zien, Brouwer!"

„Mijn liefje? — Ho, ho, zoo ver is het niet en zal het wel nooit worden. Jaepikboer zal er op gesteld zijn, een kladschilder tot schoonzoon te krijgen, maar toch, Geerte is een zacht deerntje, een allerliefst gezichtje met roode appeltjes voor wangen en kraaltjes voor oogen."

„Zie je wel, De Rij, dat ik de plank niet ver mis sla. Hij doet al zijn best, om de deugden van zijn schatje zoo hoog mogelijk op te hemelen."

„Heeft hij geen gelijk, Janszen? — Maar Andries, heb je nog penseelen en kwasten meegenomen?"

„Jongen, ja! Ik heb den heelen rommel in het vooronder gestopt. Ik noem het toch een genot, zulk heerlijk varen! Je kan er best mee terecht, Janszen; ik denk, dat, wanneer ik het roer had, wij spoedig in het riet zaten!"

„Dan is het 't beste, dat jij maar op de plecht blijft. — De Rij, haal den schoot eens aan; we moeten een weinig krapper!"

De Rij greep een touw en haalde daarmee het zeil wat aan.

Elk oogenblik voeren andere vaartuigen voorbij: groote en kleine, jachten en boeiers; soms schoten roeibooten daartusschen door; overal heerschte een bedrijvige en woelige drukte.

Langzamerhand verdween Amsterdam achter het groen en toen gluurden ras de eerste woningen van Ouwerkerk tusschen het geboomte door. Het waren nagenoeg alle boerderijen, grootendeels van hout opgetrokken, alleen van onderen was een klein muurtje van baksteen.

„Hoe vindt je den smaak van die lui, De Rij?" vroeg Brouwer en wees naar een huisje, dat dicht bij den oever stond.

„Zeer navolgenswaard, Andries: de boomen blauw, de muren blauw, de deuren blauw . . . ."

„Ik denk, dat ze maar alles blauw, blauw laten!" viel nu Janszen in, — is de woning van jelui vriend ook zoo mooi?"

„Ik weet het niet, maar we zullen er wel spoedig zijn, dan kunnen we het onderzoeken; ik geloof, dat we het dorp bereikt hebben."

De Rij, die dit opmerkte, stond nu op, vatte een haak en greep daarmee den wal vast.

„Waar zullen we aanleggen, Janszen?"

„Wel, bij de herberg, daar aan de brug; dan kan de waard meteen een oogje op de schuit houden."

Een paar minuten later lag het vaartuig aan het kleine steigertje vastgemeerd.

„Welkom in Ouwerkerk, jongens!" zei Brouwer en nam voor beide vrienden den hoed af.

„Schoon gezegd, Adriaan, maar nu naar Jaepikboer. — Hè, jongen, kom eens hier!"

Dit laatste gold een knaap van een jaar of negen, met gele sluike haren, welke hem bijna in de oogen kwamen. Een buis vol scheuren hing hem tot aan de knieën.

Hij keek eens op, staarde toen met verbaasde blikken naar De Rij, maar verroerde anders geen vin.

„Hè, jongen, hoor je me niet? — Kom eens hier!"

De Rij schreeuwde dit wat harder.

Onze bengel vond dien toon zeker wat al te bar, want in plaats van nader te komen, liep hij eenige passen achteruit, stak de tong uit — en dat was een heele lap, — en maakte toen, dat hij wegkwam.

„Te droes! dat is een aardig kereltje, Pieter!" zei Andries en barstte in een hartelijk gelach uit.

De Rij vond het echter volstrekt niet grappig, want met een rood gezicht keerde hij zich tot zijn vrienden en riep:

„Het is wat moois, daarom, te lachen!"

„Ga jij er dan om huilen, Pieter; maar wacht, ik zal wel zorgen, dat we bij onzen gastheer komen," antwoordde, Brouwer.

Op de brug stonden een paar andere jongens, die geen oog van de vreemdelingen afsloegen.

Brouwer begaf er zich heen, haalde een geldstuk voor den dag en vroeg:

„Wie van jelui wil een duit verdienen, jongens?"

Onmiddellijk kwam er beweging in het troepje en een der snaken kwam naar voren.

„Ik wel, heerschap."

„Zoo, dat is ferm. Weet je, waar Jaepikboer woont?"

„Ja."

„Wijs ons dan den weg, dan krijg je dezen duit."

„Goed."

„Ga ons dan maar voor, jongen."

De knaap bleef echter stil staan en keek ter sluiks naar zijn kameraden.

„Hoe is 't, ga je nou, bengel?"

Het was De Rij, die nog altijd boos was en zijn kwade bui wilde toonen.

„Eerst geld!" en de boerenjongen stak de hand uit.

„Vertrouw je me niet, jongen?" antwoordde Andries, doch de ander stoorde zich nergens aan en herhaalde: „Eerst geld."

„Daar heb je het dan!" en Brouwer reikte den jongen het geldstuk over, maar pas voelde deze het tusschen de vingers of wip! vloog hij weg, zoo snel hij kon.

Adriaan keek hem beteuterd na; toen viel zijn blik op Janszen, die het uitproestte. Hij koos de wijste partij en lachte maar mee.

„Ze hebben het op ons begrepen; als het zoo voortgaat, komen we nooit bij Jaepik."

„Ik weet wel een middel, heb maar even geduld."

Janszen trad de herberg in, sprak met den waard, drukte dezen de zorg voor het vaartuig op het hart en kwam terug met het zoontje van den herbergier.

„Nu zal het gaan, jongens; voorwaarts, marsch!"

De waard in den dop stelde zich aan het hoofd, leidde

de vrienden door het dorp en weldra waren ze, waar ze wezen wilden. Janszen gaf den jongen twee duiten, die daarop heel eerbiedig zijn kap afnam en ons drietal trad het erf op, Brouwer lichtte de klink van de deur omhoog en —

„Daar doe je wel an, heerschap; je heb goed je woord gehouden!"

Het was Jaepikboer zelf, die de kamer uittrad en hartelijk de reizigers verwelkomde.

„We hebben een makker meegenomen, Jaepik."

„Heel goed man, heel goed man; ga maar naar binnen want het eten zal dadelijk opgebracht worden."

De kamer was vol met gasten, meestal jongelui en een verward geroesemoes steeg uit hen op,

„We komen te laat, jongens; de meisjes zijn reeds allen voorzien," fluisterde De Rij en telde met het oog het aantal deerntjes, dat om de tafel zat. Jaepik hoorde deze verzuchting en tikte hem glimlachend op den schouder.

„Je mag van geluk spreken, heerschap, want ik heb juist een viertal nichtjes in huis gekregen, die nog geen kermisvrijer hebben. — Klaar, Marijken, Bet, Trijn! — Waar zit jelui? — Hier zijn een paar ferme borsten, die met jelui uit willen!"

Grinnikend en ginnegappend kwamen een viertal meisjes naderbij, maar werden wel wat verlegen, toen ze de heerschappen zagen.

De schilders kregen schik in 't geval en in een ommezien had ieder zich een deerntje gekozen. Janszen wou zich zelfs met de zorg voor twee belasten.

„En nu aan tafel, vrienden!" noodigde boer Jaepik.

Een ieder zocht zich een goed plaatsje, en spoedig was elk hoekje bezet.

Het zat er recht gezellig.

Wel was de grond van leem, ter eere van het feest met zand bestrooid; wel waren stoelen en tafel van eenvoudig wit hout; de enkele platen, die aan den wand hingen, ruw; borden

en schalen van grof aardewerk, maar wat deed dat er toe? — Er heerschte vroolijkheid, onschuldige vroolijkheid, die niet vroeg naar rijkdom of weelde, maar slechts eischte dat alle haat en nijd, alle wan- en afgunst verre gebannen waren.

Het kermismaal werd opgedragen: rijstebrij met pijpkaneel en suiker; groote, reusachtige schalen vol. De dampende kost, waarin de lepel rechtop bleef staan, noodde tot toetasten en de hongerige magen der gasten waren niet licht bevredigd.

„Eet maar toe, vrienden; er is nog meer. Geerte lang nu het spek eens aan en het brood met het bier. Ja, ja, heerschap we doen het niet minder, dan in de stad: bier op tafel en het spek, zie „vet en dick van rugh", je kan het niet beter verlangen!"

„Je heb eer van je werk, moedertje," antwoordde Janszen, die tusschen zijn beide buurvrouwen nauwelijks gelegenheid had, iets te verstaan, van wat een ander zei. „Jawel, Trijntje, ik lust nog wel een stick, snijd er maar een goede plak af en Betje, je mag er wel dubbel spek opleggen.

„Hoe bevalt je zulk een leventje, Pieter!" riep Adriaan van de overzijde der tafel, waar Marijken voor hem zorgde.

„Man, ik heb een leventje als een prins!"

„Dat had ik ook niet gedacht, toen ik hier aan wal stapte," bracht nu De Rij in 't midden.

„Waarom niet, heerschap?" vroeg de gastheer, die gaarne het naadje van de kous wilde weten.

„Wat zal ik je zeggen, Jaepikboer, ik vind de jeugd hier in 't dorp erg onbeschaamd," en nu verhaalde hij in geuren en kleuren, wat hun was overkomen. De jongelui lachten er om. Jaepik en zijn broer Jasper, die ook te gast, of zooals hij zei, te „wasskip" was, fronsten echter het voorhoofd en de eerste antwoordde:

„Dat zou in onzen tijd niet gebeurd zijn, sinjeur, maar tegenwoordig loopt het de spuigaten uit, zoo slecht als iedereen wordt."

Enkelen der jongeren meesmuilden en een vroeg den

gastheer zelfs, of hij dan vroeger zoo'n heiligboontje was geweest.

„Neen, Freerik, geen heiligboontje, dat lijkt er niet naar! maar zie je, die jongen, die met den duit wegliep, ging stelen; zie je, dat is slecht, drommels slecht!"

„Je heb gelijk, Jaepik," begon nu Jasper, „dat deden we niet."

„Ik had altijd gedacht, dat de boeren zoo stil en vreesachtig waren," viel nu Adriaan in.

„Dan denk je toch niet verder, dan je neus lang is, heerschap," antwoordde Jasper.

„En dat zal niet ver wezen, Jasperboer, want mijn voorgevel is niet al te groot!"

„Neen, dat kon wel erger; maar luister eens naar wat mij is overkomen.

Ik zei straks, het was slecht van de jongens, maar daarmee bedoel ik niet, dat zij niet mogen spelen en joelen en flink en vroolijk wezen, jongens, neen! De meeste stadslui denken, dat ze met een boer net doen en laten kunnen, wat ze willen Maar ter zake. Eens kwam de koning van Bohemen bij ons in de buurt ter jacht. — Je moet weten, ik woon in het Zuid-Hollandsche. — Hij had heel wat mooi aangekleede heeren bij zich. Een haas, die door hen werd vervolgd, kwam in mijn knollenland. De koning hem achterna en de anderen natuurlijk mee. Onbeschaamd vertrapten ze mijn land. Wat zou jij in dat geval gedaan hebben, heerschap?"

Adriaan keek verlegen rond en antwoordde:

„Gedaan? — Gedaan? — Ja, misschien niets."

„Zoo? — Nou ik wel. Een koning is ook een mensch, zie je en mag niet het goed van een ander vernielen. Ik riep Berend, mijn knecht, een kerel als een boom. — Hij kwam. — We grepen ieder een flinke hooivork en zoo gingen we met ons beidjes naar de heeren. Ik was kwaad en zei brommend: „Koning van Bohemen, waarom kom je mijn veld met knollen vernielen, die ik met zooveel moeite gezaaid heb?" —

Als jelui daar komt, vraag je maar den eersten den besten, waar Jaepikboer woont. (Bladz. 99.)

De koning stond stil en antwoordde toen heel vriendelijk: „Neem me niet kwalijk, boertje, maar dat is de schuld van dien dekselschen haas; ik zal onmiddellijk van je land gaan." En toen gingen ze allemaal — Wat zeg je er van?"

Brouwer zei niets, maar keek een beetje schuw naar Jasperboer.

Jaepik maakte een eind aan het gesprek, door te zeggen: „Het eten is op, jongens, nou naar de karremis, anders is de dag om."

Dit klonk als een bevel en een poosje later was het heele gezelschap op weg, ieder deerntje met haar kermisvrijer naast zich.

Hadden onze drie vrienden, ter wille van de feestelijkheid hun beste plunje aangetrokken, de boerenzoons deden in geen geval voor hen onder. Hoe aardig stond hun de kuitbroek met linten toegestrikt en het saaien of lakensche wambuis, van voren opengesneden, zoodat de linnen hemdrok zichtbaar werd, door twee paar zilveren knoopen aan den hals dichtgemaakt. Als kermisteeken droegen ze nog ten overvloede een sluier om het lijf. En de boerinnetjes! Ze zagen er uit, om te stelen. Witte huiven sierden de blonde lokken, het blauwe keurslijf was met roode zij bestikt; om den hals prijkten echte bloedkoralen, in de ooren hingen groote gouden bellen, aan de heup bengelde de zware zilveren beugeltasch, terwijl een fraai voorschoot en een paar nette muiltjes de kleeding voltooiden.

Geerte ging voorop, aan haar zij liep boer Harmen, een flinke jonge borst; ze wezen den weg. Adriaan kwam met Marijken achteraan. Ze wees hem verschillende huizen aan en vertelde, wie er woonden, hij babbelde over alles en nog wat, maar weldra, misschien al te ras naar Brouwers zin, waren ze te midden van het gewoel.

Het kerkplein was geheel bezet met kramen en kraampjes en daar tusschen door bewogen zich honderden nieuwsgierigen en kermisgangers. De invloed der nabijheid eener groote stad was terstond te bemerken, want vele Amsterdamsche venters hadden hier een plaatsje gezocht.

Daar stond Fopjen, de garnalenjongen, en schreeuwde de menschen bijna half doof met zijn: „Heete garnaal! Heete krabben! Alykruycken, heet en krul!" maar ook de oude vrouw Krimpers had hier heur rookend snoepkraampje opgericht en zat te kraaien: „Aerdaeckers al heet! al heet! Olykoekjens met krentjens! Sinckeneutjens! Boekende-koekjens! koop wat vets hier uyt de Pan!"

Het gezelschap slenterde echter kalm door: het had nu nog geen behoefte, om iets te gebruiken; de rijstebrij was nog niet vergeten.

Een paar straatbengels hadden blijkbaar meer zin in de heerlijke gerechten van vrouw Krimpers; enkelen althans gingen onder begeleiding van een rommelpot, voor haar tent het vasten-avond-deuntje galmen:

„Gheeft mij een Panck-koek uyt de pan,
Ho, man, ho!"

maar reeds verdrongen allen zich om „Jan Pottazij."

Dat was een goochelaar, een echte!

Op een hooge stellage had hij zich een plaats gezocht. Met groote passen liep hij heen en weer en schreeuwde toen eensklaps luidkeels:

„Hoeveel is één en één?"

„Twee!" klonk het in koor.

„Mis!" brulde Jan en keek het publiek verontwaardigd aan. „Jelui weet het niet; Eén en één is één, want man en vrouw zijn toch één!"

Een schaterend gelach beantwoordde Jan.

Hij had de omstanders gewonnen, en met een vlugheid, die verbazing wekte, speelde hij vervolgens met kaarten, dobbelsteenen, enz., terwijl zijn vrouw tegelijkertijd met een blikken bakje rondliep.

De boertjes waren nog al gul en menige duit kwam binnen.

De vrouw was tevreden; ze knikte Jan toe, die daarop begon te glimlachen.

Hij richtte zich weder tot de menigte, en schreeuwde, terwijl hij armen en beenen bewoog: „Nou zal je zien, wat je nog nooit gezien heb: het grootste wonder van de eeuw, een vuurspuwende berg, een nieuwe Vesuvius!"

Marijtje stond erg in het gedrang. Ze was zeer nieuwsgierig naar hetgeen er komen zou en Adriaan wist eindelijk ruim baan voor haar te maken, zoodat ze dicht bij de stellage kwam te staan.

„Je moet maar niet schrikken, Marijtje, want nu komt er iets vreeselijks!"

Pas had Brouwer dit gezegd, of Jan Pottazij goot wat olie in den mond, greep toen een brandende lont, stak hiermee het vocht aan, dat dadelijk ging branden en spoot het als een vurige straal voor zich uit.

Iedereen schrok van dit gezicht.

Met het hoofd achterover, wierp Jan steeds de gloeiende massa omhoog.

Eindelijk hield de vulkaan op.

Marijtje trok Adriaan mee.

„Laten we maar wat anders zien; het is hier om er griezelig van te worden!"

Het geheele gezelschap trok daarop verder. Enkele groepjes welke ze tegenkwamen, begonnen te zingen en ook zij werden langzamerhand vroolijker. — Het was een gegiggel van belang.

Midden op het plein stonden twee palen, waartusschen een touw was gespannen en waarop een koorddanser zijn kunsten vertoonde.

De meesten bleven stil staan en vergaapten zich aan de halsbrekende toeren van den kunstenmaker, doch Brouwer en zijn twee vrienden, benevens hun gezellinnen liepen wat verder, want ginds — daar stond een kermistent, aanlokkelijk om te zien.

Wel was zij slechts van oude delen in elkaar gezet, maar daarin, zie je, daarin bevonden zich al de heerlijkheden, welke men zich slechts denken kan: gouden en zilveren voorwerpen, armbanden, oorhangers; te veel om op te noemen.

De eigenaar, een klein, mager ventje, sloeg op een grooten blikken trommel en vermeldde daarop aan alle boeren, poorters en buitenlui, die het slechts hooren wilden, dat hij voor weinig duiten al zijn moois zou weggeven.

Adriaan herkende het mannetje — hij had hem in Amsterdam wel aangetroffen en Marijtje voorttrekkende, tot ze vlak voor de tent stonden, zei hij op vroolijken toon:

„Marijtje, Marijtje, mijn allerliefste schat!
Willen we een lootje wagen,
In de Rijffel-loerderij,
Daer veul Prijsen, op een rij
Sijn te krijgen of te haelen,
Gouwe koppen, sulver-schaelen,
Bekers, spieghels, moy vergult,
Voorts wat oogh en lust vervult."

Marijtjen bloosde, maar toen de koopman met zijn bak vol lootjes bij haar kwam en Adriaan zijn duiten offerde, nam zij er onbeschroomd een papiertje uit en reikte het den eigenaar der tent over. Nieuwsgierig drongen allen om hem heen, om te hooren wat de prijs zou zijn.

„Een armband, een sulveren armband! Je bent gelukkig, deern!" en tegelijkertijd gaf hij het gewonnen voorwerp aan het boerinnetje.

„Laat ik hem je aandoen, Marijtje!" zei nu Brouwer en met veel beweging en drukte bracht hij den armband ter bestemder plaatse.

„Nu naar de wafelkraam, vrienden!"

„Neen, sinjeur, laten we eerst naar het ringsteken gaan," zei Marijtje.

„Uw wensch zij mij een bevel, mijn schoone!" antwoordde Adriaan met een buiging en rechtsomkeert ging het over het veld tot bij de kerk.

Hier waren de meesten der vrienden of voornamelijk der vriendinnen vereenigd. Enkelen der feestgenooten zouden meedoen aan het spel. Vooral de schilders vermaakten zich best,

want dit echte boerenvermaak konden ze in de stad nooit zien.

Over twee palen was een dwarslat gespijkerd en daaraan eenige ringen van een paar duim in doorsnee bevestigd. De spelers moesten hieronder in flinken draf doorrijden en met den stok, welken ze in de hand hielden, een der ringen er afsteken.

De wedstrijd was reeds begonnen, want juist reed boer Harmen op een groot bruin paard voorbij en dreef het met geschreeuw en gestomp tot steeds sneller loopen aan. De speer hield hij onder den rechter arm en met zekerheld rende hij op zijn doel af.

Het geluk diende hem. Behendig veroverde hij een der ringen en een welgemeend gejuich steeg uit den vriendenkring op:

„Hoera! Leve boer Harmen!"

Op hem volgde een ander, boer Hendriksz, die reeds gesnoefd had, dat hem de prijs zou toekomen. Tot groote pret van zijn benijders nam zijn paard, juist toen het bij het doelwit kwam, een zijsprong en wierp zijn berijder in het zand.

Na een half uurtje had Brouwer er toch genoeg van.

„Nu naar de wafelen, Marijtjen, ze mochten eens koud worden."

Marijtjen had hier niet veel op tegen en niet lang daarna zat ons zevental — Janszen had nog immer aan iederen arm een gezellin — zich te goed te doen aan het heerlijk gebak, geel als goud, druipende van de boter, overvloedig met heerlijke suiker bestrooid.

„Je had je schildersrommel wel thuis kunnen laten, Brouwer; er komt nu toch niets van!"

„Neen, Pieter, maar dat is ook geen wonder; aan de zij van zoo'n lief deerntje vergeet je alles om je heen."

Marijtjen kleurde wederom, maar was ze in 't begin erg verlegen geweest, toen ze naast dien stadschen sinjeur voortwandelde, de blooheid was alras verdwenen en vroolijk antwoordde zij:

„Ik zou ook wel op een schilderij willen staan, heerschap!"

„Dat kan geschieden, Marijtjen, dan kom ik morgen terug."

„Morgen? Neen, dat kan niet. Ik ga van avond met vader weer naar huis."

„Maar mijn lieve kind, nu heb ik geen tijd, nu moet ik op je passen en straks moeten we toch een dansje doen!"

„O, dat oppassen beteekent niets, heerschap. Betje en Trijntje zijn wel allebei bij sinjeur Janszen, dus kan ik wel bij Klara blijven."

„Maar kan je me dan zoo verlaten?" schertste Brouwer, „als je wist, welk een verdriet je mij aandoet!"

„Dat geloof ik wel, sinjeur; als je morgen weer in de stad bent, dan denk je niet eens meer aan het boerinnetje uit Ouwerkerk!"

„Hoe ondankbaar is toch de wereld!" declameerde Adriaan, „maar ik zal me dan maar opofferen en hier, zoo goed en kwaad, als het gaat, je portret schilderen, Marijtjen!"

„Hoezee, dat is aardig van je, sinjeur!" en Marijtjen klapte in de handen van blijdschap.

Brouwer stond op en begaf zich naar het schuitje, dat niet ver verwijderd was.

Een kwartier daarna kwam hij reeds weder terug, bepakt en beladen.

De overigen hadden onderwijl braaf gesmuld in het heerlijke gebak.

„Maar waar zijn mijn wafels?" riep Brouwer, toen hij zijn bord ledig zag.

De Rij stond op en antwoordde plechtig:

„Mijn waarde vriend, ze zijn verdwenen!"

„Dat zie ik, dat behoef je mij dus niet te vertellen!"

„Luister, driftige zoon van St. Lucas, ze zijn verdwenen. — Wij allen" en nu wees hij met uitgestrekten arm de overigen aan, die voortdurend zaten te proesten van het lachen, „wij allen begrepen in je eigen belang, zoo te moeten handelen. Neen, word niet boos, want wederom herhaal ik: „luister." Geen rechtgeaard schilder kan een goeden arbeid leveren, wanneer de maag te vol is en nu vooral, nu moet je werk

niet alleen goed, niet best, maar uitstekend zijn, want je zult toch je krachten beproeven, om de parel van Ouwerkerk, onze allerliefste Marijtjen, op doek te brengen. — Spreek, hebben we kwalijk gehandeld?"

Adriaans gelaat klaarde onder deze toespraak weder geheel op en vroolijk riep hij:

„Je bent een waar vriend, De Rij; geen beter bestaat op het geheele wereldrond, ik zal je lof overal rondbazuinen. Maar nog wat. Hier in de wafelkraam is geen gelegenheid tot schilderen. We gaan hierover naar de taveerne. Daar klinkt de vedel, daar danst en springt men en te midden van die onvervalschte kermisdrukte hooren we thuis."

„Zooals je wil, Brouwer. Je heb slechts te bevelen!" klonk het uit aller mond en lachend en hossend ging het vroolijke troepje naar de danszaal. Klara sleepte den ezel, Betje de kruk, Marijtjen droeg een palet, De Rij zwaaide met een penseel.

Het was er eivol. — Op eene kleine verhevenheid zaten de muzikanten; één kraste op een oude viool, een ander blies op een trompet. Schuifelend en duwend, stampend en springend bewoog zich de lustige schaar op de maat dier erbarmelijke muziek.

Met moeite veroverde Adriaan zich een plaatsje in een hoek van het vertrek en terwijl de overigen van het gezelschap zich aan het dansgenot overgaven, begon hij met ijver aan het werk. Met vaste hand ontwierp hij de schets: de rookerige gelagkamer met de half geopende kelderdeur in de schuinte onder de tot buffet dienende plank tegen den ongepleisterden muur; het ruw houten getimmerte, 't welk tot bergplaats diende, zoowel als tot bedstede; de tortelduiven in hun teenen kevie nabij de breede schouwe, de achteloos gekleede kinderen van den waard, ieder met een groote kroes bier in de hand en op den voorgrond de drinkende en dansende gasten, en in het midden De Rij met Marijtjen.

Zonder aarzelen werden de kleuren aangebracht en na

nog geen twee uur van ingespannen arbeid was het stuk vertoonbaar,

Marijtjen kwam eens kijken en — „maar dat ben ik; zie je wel. Klara, Trijn, Bet, kom dan toch, hoe kan iemand zoo iets doen!" — Ze was geheel en al in verrukking.

Brouwer legde de laatste hand aan zijn kunstwerk en met een diepe buiging overhandigde hij het daarna aan Marijtjen.

„Ziehier, mijn kind, een herinnering aan den Amsterdamschen schilder. Je heb wel gezegd, dat ik je morgen vergeten zal zijn, maar ik hoop, dat je, telkens, wanneer je hier een blik op zal werpen, denkt aan den genoeglijken dag, welken we heden hebben beleefd."

„Dank je wel, sinjeur. Wat is het mooi! Wat zal vader wel zeggen!"

„Willen we het nu aan den waard geven, om het te bewaren, het is nog nat en mocht eens beschadigd worden?"

Marijtjen kon er noode afstand van doen, maar ging toch naar den herbergier.

„Je moet er goed op passen, Krelisz."

„Als op mijn beurs, mijn kind!"

„En nu heb ik toch wel een dansje verdiend, Marijtjen," vleide Adriaan.

„Dat heb je, sinjeur!" was het rondborstig antwoord.

En wederom snerpte de viool en werd de trompet gestoken en toen draaide ons tweetal te midden der anderen vroolijk in het rond.

Uren nog hield dit vermaak aan, maar toen werd het tijd, om huiswaarts te keeren.

De zon was reeds ondergegaan, maar een heerlijke sterrenhemel welfde zich over het dorp. Op het marktplein was het echter niet minder levendig. Wel waren de kleine kermisgasten verdwenen en droomden ze reeds op hun legerstede van al de heerlijkheden, die ze dien dag gezien of gekocht hadden, doch de ouderen vervulden waardiglijk hun plaats en hotsten en dansten en joelden en sprongen, dat het een aard had. De

verschillende kraampjes werden nu spookachtig verlicht door een aantal walmende flambouwen, die een rosachtig schijnsel afwierpen.

Buiten den kleinen verlichtingscirkel scheen de duisternis echter te zwarter.

De kooplieden prezen nog luider dan 's morgens hun waren aan. Hier stond een kwakzalver, die een redevoering hield, vol bombast en holle woorden, om te eindigen met te vermelden, dat voor al de duizend en één kwalen, welke hij had opgenoemd: hoofdpijn zoowel als kiespijn, oorpijn zoowel als buikpijn, maagpijn zoowel als zakpijn, slechts één middel bestond en wel het wereldberoemde elixer, dat hij expresselijk, om het geachte gehoor, en de burgers van Ouwerkerk in 't bijzonder, te believen, voor hen had gehaald uit Japan. — Een weinig verder had een marktschreeuwer een zeil opgericht, met helle kleuren beschilderd. Met een stok in de knokige vuist wees hij de verschillende figuren aan en begon op een saaie, droge wijze, door zijn neus te galmen;

„Wie wil horen een nieuw liet?
En dat sal ick u singhen,
Hoe Gheraert van Velsen Graaf Floris verriet,
't Sijn wonderlijke dinghen."

Brouwer en zijn vrienden konden echter niet langer ronddrentelen, hoe graag ze ook wilden. Marijtjen moest naar Jaepikboer, waar haar vader haar wachtte met den wagen. Het schilderij onder den arm en het deerntje aan de hand stapte Adriaan den weg naar de boerderij op. Janszen en De Rij hadden nog wel willen blijven, maar ook voor hun gezellinnen sloeg het klokje van gehoorzaamheid. Eerst nog een rondedansje om den man van het nieuwe lied en toen gezamenlijk naar huis. Jasper bromde al danig, want het was veel later geworden, dan hij gewild had.

Toen allen bij elkaar waren en het paard reeds begon te trappelen van ongeduld, werden de meisjes in den wagen

geheschen en klonk uit den mond der achterblijvenden een luid en welgemeend: tot weerziens! Zoolang het mogelijk was, wuifden de schilders hun meisjes nog toe, maar spoeddig belette de duisternis het verdere uitzicht. Nadat de kar verdwenen was en allen zich in huis wilden begeven, zei De Rij:

„En nu gaan we ook maar weer tot Amstelledam, Brouwer!"

Jaepikboer hoorde het; hij kon zich echter met dat voorstel in 't geheel niet vereenigen en zei:

„Jelui blijft toch vannacht? Ik heb bedden genoeg en anders is de hooiberg dichtbij."

„Neen, Jaepik! Het is aardig aangeboden en we moeten zeggen, we hebben er geen berouw van, dat we je uitnoodiging aangenomen hebben, maar nu gaan we!" antwoordde Janszen.

„Maar het is zoo donker; jelui zult stellig verdrinken!"

„Donker? En de sterren schijnen en een lekker briesje ritselt door het loover? We krijgen den wind net voor 't lapje. Kan men zich nog heerlijker weder denken? — Neen, Jaepik, je brengt ons niet van ons plan af. In het vriendelijk maanlicht overpeinzen we al de genoegens van den dag!"

„Nou, je mot het zelf weten, ik zou zeggen, ik lag ook liever onder den wol!" Jaepikboer was wel een beetje boos, dat zijn uitnoodiging zoo werd afgeslagen, maar toen de drie schilders hem op hartelijke wijze bedankten voor al de pret en het genoegen van hun kermisfeest, was hij weldra weder in zijn humeur en vroeg hun, of ze het niet bij dezen eenen keer zouden laten.

„Jongen, neen, Jaepikboer, je zal nog genoeg last van ons krijgen!"

Door het geheele gezelschap werd het drietal uitgeleide gedaan. Janszen nam weder zijn plaats bij het roer in; het zeiltje ging in top, toen nogmaals een hoezee en spoedig was het jacht uit het gezicht.

Elfde Hoofdstuk.

Een nachtelijk avontuur.

„Dat is een druk dagje geweest, jongens; hè, hè, wat heb ik gedanst!"

Met deze opmerking verbrak De Rij de stilte.

„Je heb je duchtig geweerd, Pieter, en het bier toch niet vergeten."

„Jij net zoo min Brouwer, want al heb je een paar uurtjes geklad, de bierkan bleef niet lang vol!"

„Te droes, neen; zou je dan willen, dat men met een stoffig gehemelte boerenherbergen ging schilderen? Wanneer je daar drinkende gasten teekent, grijp je onwillekeurig ook naar de kroes!"

„Je behoeft er elkaar geen verwijt van te maken, mannen, want we hebben alle drie voor elkaar niet ondergedaan!"

„Dat is flink gesproken, Janszen; waar dient het voor, om elkaar te kleineeren? Wil je wel gelooven, dat het me spijt, dat we niet bij boer Jaepik gebleven zijn; ik word toch zoo slaperig, dat ik bijna niet onderscheiden kan, waar we zijn."

„Wel dicht bij den Omval; we hebben niet te klagen, want we loopen hard. Ik zal echter ook blij wezen, als we

goed en wel aan den wal zijn, want ik heb ook moeite, om mijn oogen open te houden."

„Dan wordt het tijd, dat ik het roer neem, anders varen we nog in zeven slooten gelijk!"

„Jij aan het roer, Brouwer? Dan zou er ook veel van ons terecht komen; voor we tien el verder waren, lagen we bij de kikkers."

„Maal nu niet, Janszen. Rijs eens op, dan zal ik sturen!"

„Zooals je wil, maar als we omtuimelen, haal je mij er uit; ik zwem als een baksteen."

„Aangenomen, doch haast je nu wat, vadertje!"

Janszen had echter niet veel zin om op te staan en zich te vermoeien. Brouwer trok hem daarop wat in de hoogte, maar pas stond hij, of hij liet zich weder vallen. Het roer had hij losgelaten en de schuit koerste naar den wal.

„Straks loopen we in het riet, Janszen!" merkte nu De Rij op, die met een lachend gezicht naar het stoeien der anderen keek.

„Dat komt er al van, als zoo'n grasvink wil sturen."

Die beleediging was Brouwer toch wat al te erg en met meer kracht, dan de eerste maal trok hij den stuurman naar omhoog. Weder plofte deze neer en kwam nu op den rand van het vaartuig terecht, dat toch reeds in een schommelende beweging verkeerde. Dien schok kon het niet weerstaan en eer iemand iets vermoedde, kantelde de schuit en vielen allen te water.

Nu was het een geplas en geploeter van belang. Gelukkig was de Amstel aan den kant niet al te diep en had De Rij weldra den oever bereikt. Hij baggerde door den modder verder en toen hij zich goed en wel in veiligheid bevond, schreeuwde hij uit alle macht, om zijn makkers te waarschuwen, waarheen ze zich moesten begeven.

Janszen en Brouwer snoven als bruinvisschen, maar kwamen met al hun bewegingen weinig verder. Zwemmen konden ze geen van beiden en de drassige bodem trok hen als het ware omlaag.

Het roepen van De Rij gaf echter uitkomst. Ze wisten nu, naar welke zijde zij zich moesten begeven. Eerst kwam Janszen en toen vriend Brouwer aan den oever, waar ze door Pieter uit het water werden getrokken.

„Zie zoo, mannen, daar zijn we weer bij elkaar; het is wonder boven wonder, dat we 't er nog zoo afgebracht hebben!"

„Je bent drommels gauw tevreden, De Rij; ik zie geen enkele reden tot blijdschap. Mijn kleeren zijn zoo zwaar als lood, we zijn misschien wel een uur buiten de stad en hebben nu naar alle gedachten het genoegen, midden in den nacht, op een smallen dijk te staan verkleumen."

„Je had toch best bij de visschen kunnen zitten, Janszen, en vergeet niet, eigen schuld plaagt een mensch het meest."

„Gelijk heb je, maar wat zullen we nu doen?"

„Wel, er zal hier of daar wel een buitenplaats of zoo iets zijn, waar men ons op kan nemen!"

„En de schuit dan?"

„Die komt morgen wel terecht; we kunnen toch moeilijk, zooals we hier zijn, het ding in orde brengen!"

„Dan maar op marsch, want ik bibber van de kou, mannen."

„Dat is maar het beste ook, Brouwer!"

De vrienden hadden nog geen vijftig schreden voortgesukkeld, of ze werden verschrikt door het luid en verwoed geblaf van een grooten hond.

„Wij zijn hier bij een buitenplaats. Welke weet ik niet. Het is onmogelijk de letters, die op het hek staan, te onderscheiden!

„Willen we zien of er menschen thuis zijn?"

„Het is te probeeren. Ga jij maar vooruit, De Rij, je lijkt hier het best bekend."

De Rij begaf zich over het bruggetje en sloeg de hand aan het hek.

Dit vond de hond wat al te erg en hij bromde en blafte, om er bang van te worden.

„Je komt er niet in, vriend!" grijnsde Janszen.

„Maar we moeten. Heb slechts geduld, er zal dadelijk wel iemand komen."

En werkelijk, er kwam beweging in het huis.

Door het aanhoudend luid en woedend blaffen van Hector ontwaakten de bewoners en bevreesd, dat er onraad was, kwamen ze naar buiten.

Een man trad nader, in de eene hand droeg hij een zwaren knuppel, in de andere een klein lantaarntje, dat gedurig helle flikkerlichtjes op het pad wierp.

Reeds uit de verte schreeuwde hij:

„Wat doe je daar landlooper? — Maak, dat je wegkomt, of ik laat den hond los!"

De schipbreukelingen gaven echter geen antwoord, maar wachtten, tot de ander vlak bij was. Slechts het hek scheidde hen van elkaar.

Nu nam De Rij het woord.

„Mijn beste sinjeur, wij komen uw hulp inroepen. Van de kermis te Ouwerkerk laat thuis komend, is ons jacht omgeslagen en staan we hier druipnat op den weg. Gij zoudt ons een grooten dienst bewijzen, wanneer we ons in uw huis mochten drogen en verwarmen."

„Hm, hm, dat is een leelijk geval en bovendien, wie zegt me, dat alles waar is. Jelui kunt best een paar rabauten wezen, die van plan zijn, hier een streek uit te halen."

„Geloof me, sinjeur, vriend De Rij spreekt de zuivere waarheid," merkte nu Brouwer op, „we zijn drie schilders en willen u gaarne alle moeite en overlast ruimschoots betalen."

„O, dat behoeft niet!"

De man achter het hek hield zijn lantaarn wat in de hoogte, zoodat het licht op het gelaat der smeekelingen viel.

Ze maakten een poveren indruk; alleen De Rij droeg nog een hoed, de beide anderen hadden dien in den Amstel achtergelaten; het water droop uit hun kleeren, het haar hing hun verward voor de oogen.

Toch viel het onderzoek bevredigend uit, want na een oogenblik te hebben nagedacht, sloeg de man de hand aan de klink en opende het hek. De hond hield hij bij den ketting.

„Kom dan maar binnen, vrienden; ik kan het niet over mijn hart verkrijgen, jelui weg te sturen; als je een ziekte krijgt, zou het misschien mijn schuld zijn. Moeder de vrouw zal wel wat hebben, om jelui te verkwikken."

Dankbaar aanvaardden alle deze uitnoodiging.

Het kiezelpad volgend, dat naar het huis geleidde, waren ze ras in een ruime woning. Hun gids zette de lantaarn neer, en zei, dat hij zijn vrouw zou roepen. Spoedig kwam hij met een arm vol oude kleedingstukken terug.

„Hier heb ik wat droog goed, sinjeurs, legt die natte spullen maar af en zoekt uit, wat je 't beste lijkt. Mijn vrouw legt in de kamer hier naast een flink vuur aan, en als je je gewarmd heb, kan jelui onder de wol!"

„Is u de eigenaar van deze buitenplaats?"

„Jongen, neen; ik ben maar hier zooveel als tuinman en oppasser; maar ik heb het goed, want sinjeur Spieghel is een best heer, maar nu niet getalmd, sinjeurs!"

„Je bent een flinke vent, tuinman, we danken je duizendmaal!"

„Dat behoeft niet. We zijn in de wereld, om elkaar te helpen, zie je."

De tuinman verliet het vertrek en de vrienden zochten uit de meegebrachte stukken, wat van hun gading was. Voordat ze echter elkaar konden bewonderen in hun vreemde uitmonstering, was de gastheer alweer terug.

„Het vuur brandt al en het bier is warm, dus gaat mee, sinjeurs!"

„Je bent een tuinman uit duizenden, vriend! Heel graag volgen we je!"

De gastvrouw had een vuur aangelegd, zoo groot, dat men er wel een os op kon braden. Met vreugde werd het door de schipbreukelingen begroet, want ze bibberden en rilden als

schoothondjes. Ook het bier bewees uitmuntenden dienst, alleen stegen de dampen hun spoedig naar het hoofd en geen wonder: op oud ijs vriest het licht.

„Nu moeten de heeren de slaapplaats maar voor lief nemen, want ik heb op zoo'n onverwacht bezoek niet gerekend."

„Dat begrijpen we, tuinman, maar we nemen alles dankbaar aan, al gaf je ons een hoekje in den tuin."

„Nu, zoo erg zal het wel niet wezen. Ik heb in de keuken wat stroo gespreid en paardendekens zijn er genoeg, dus kou zullen jelui niet lijden."

„Dan zullen we er maar terstond gebruik van maken, tuinman."

„Dat dacht ik ook, want om de waarheid te zeggen, verlang ik ook wel naar kooi."

Het volgende oogenblik had een ieder zijn legerstede opgezocht en niet lang daarna waren allen in diepe rust.

Toen ze den volgenden ochtend ontwaakten en zich van hun toestand goed bewust waren, schoten ze echter in een lach, daar ze ontdekten, dat Brouwer een broek had, welke hem wel een voet te lang was en zoo wijd, dat hij er best in zwemmen kon en De Rij zich verheugde in het bezit van een wambuis, dat eerder voor een kind, dan voor een volwassen mensch was bestemd. De mouwen kwamen tot de ellebogen en hoe hij zich ook inspande, geen enkele knoop kon vastgemaakt worden.

Doch door zulke kleinigheden verloor men zijn opgewekt humeur niet, integendeel.

De tuinman was ook reeds uit de veeren en trad de keuken binnen.

„Goed geslapen, sinjeurs?"

„Het schikt nog al, waarde gastheer," antwoordde Janszen en wrong zich in een kamizool, dat hem tot de heupen reikte; „hoe vindt je ons wel?"

„Nu, om het je eerlijk te zeggen, sinjeurs, jelui lijkt meer op een troep verloopen kermisgasten, dan op eerzame schilders,

maar ik heb van nacht jelui goed voor het vuur gehangen, dat zal nu nog wel niet in zijn hartje droog zijn, maar toch wel zoo, om weer aan te trekken."

„Mooi, vriend, dan behoeven we met deze kleeding althans niet door Amstels straten."

„Je zou bekijk genoeg hebben, doch je gaat zoo niet weg; eerst voor de maag gezorgd, ik laat mijn gasten niet hongerig vertrekken. En nu nog wat. — Ik ben straks met den knecht naar het verongelukte jacht gaan zoeken; we vonden het een minuut of vijf van hier. We hebben het aan den wal getrokken en zoo goed en kwaad, als het ging, weer omgekeerd en schoongemaakt. Het ligt nu voor de deur."

„Te droes, tuinman, je bent onbetaalbaar!" viel Adriaan uit en drukte den man hartelijk de hand, „heb je ooit zoo'n tweede op de wereld aangetroffen, vrienden?"

„Neen! neen!" antwoordden De Rij en Janszen uit één mond, „zeg op, vriend, hoe kunnen we je onze dankbaarheid toonen?"

De gastheer zette een ernstig gezicht en met niet te miskennen norschheid antwoordde hij:

„Ik verlang geen dank!"

„Zooals je wil, vriend, dan blijven we eeuwig je schuldenaar."

„Vader! zijn de sinjeurs klaar?" klonk nu plotseling een stem uit de kamer er naast.

„Ja, moeder, we komen. — Gaat mee, sinjeurs, de vrouw heeft den boel gereed."

Het was een eenvoudig vertrek; de vloer bestond uit leem met zand bestrooid, de tafel was van wit hout evenals de stoelen, maar zoowel het ammelaken als de spinde waren rein en zindelijk. Alles getuigde van een zorgende hand — en het witte en zwarte brood en de glad geschuurde tinnen kan met schuimend bier noodden tot toetasten.

Nauwelijks was het onthijt gebruikt of de tuinman zei:

„Over een half uurtje komt de knecht met de kar en kan

hij u tot Amsteldam brengen; als gij soms de buitenplaats eens zien wilt, dan zijn straks uw kleeren misschien geheel droog."

„Heel graag, tuinman. — Aan wien behoort de plaats?"

„Aan sinjeur Spieghel, misschien hebt gij zijn naam wel eens gehoord. — Zijn vader was anders bekender dan hij."

„Zouden we niet? Dat is immers die man, die aan poëterij doet?"

„Juist, dat was de vader. Ik heb hem heel goed gekend, ik was toen tuinmansknecht. Die man had toch zooveel met de plaats op, dat het een pleizier was, hem hier te zien. Overal maakte hij versjes op: op de bloemen, op de vruchten, ja, overal op. En toen ik ging trouwen, heeft hij op ons een vers gemaakt, dat klonk als een klok. Is 't niet, wijf?"

„Ja, Freerijk; als de sinjeurs het eens willen zien, ik heb het in het kabinet."

„Op een anderen keer, vrouwtje; nu verlangen we te veel naar den tuin."

„Ja, Meerhuizen was in zijn tijd beroemd; dan kwamen al de rederijkers en poëten uit Amsteldamme hier en dan kon het lustig toegaan. Doch we verbabbelen onzen tijd; laten we gaan, dan zal ik je alles laten kijken."

De tuin verdiende den lof, dien zijn bewaker hem toezwaaide.

Prachtig stonden de olmen en linden en vormden een uitgestrekt gewelf; bevallig waren bloemen en grasperken daartusschen gerangschikt.

„Hier, sinjeurs," en de tuinman wees op een reusachtigen lindeboom, „hier is de Muzen-toren-hof."

„De Muzen-toren-hof? Wat is dat?"

„Wel, zie je die wenteltrap dan niet? — Die voert naar een kasteel."

„Dan toch zeker naar een luchtkasteel."

„Juist, sinjeur en er is ruimte voor wel twintig gasten, maar wacht, dan kan je 't zelf zien," en voorgegaan door Freerijk stegen allen de trap op.

Men had boven in den boom een groote kamer gemaakt met naar alle zijden ramen; tal van stoelen stonden langs de wanden; de tafel was met stof bedekt.

„Zie je, vroeger was het hier druk, dan kwam vriend Coornhert en sinjeur Roemer Visser en nog meer van die mannen; die lazen hier hun gedichten voor, maar mijn heer is dood en de jonge heer doet er niet aan en nu staat alles leeg."

„Ik had gedacht hier een mooi vergezicht te hebben, tuinman, maar dat valt niet mee; je kijkt te veel in het groen," zei Brouwer.

„Dat is zoo, sinjeur, doch als je wat moois wil zien, ga dan maar met me naar beneden."

Allen daalden weer omlaag en nu leidde hun gids de schilders naar een heuveltje, waarop een heerlijk mooi paviljoen was gebouwd en met een trotsch gebaar zei hij:

„Hier is het Tempelken der Muzen."

Met bewondering staarden alleen naar het sierlijk kunstgewrocht. Het telde drie verdiepingen, de onderste vierkant, de middelste achtkant, de bovenste rond. En boven op het paviljoen bevond zich een trans.

„Daar moeten we eens op!" riep De Rij.

„Gaat dan maar alleen, sinjeurs, ik blijf beneden; het trappenklauteren valt me wel wat moeilijk."

„Je bent de eerste dertig ook al lang voorbij, tuinman."

„Met Kerstmis word ik vijfenzestig, sinjeur,"

„Een mooie leeftijd; maar nu naar boven, jongens!"

Het was wel wat donker op de steile trap en ze waren ook wel wat moe, toen ze er waren, maar het vergezicht, dat ze daar genoten, beloonde hen ruimschoots voor hun inspanning.

„Daar in het noorden, over de stad heen, het IJ, waar men van louter schepen geen water zag; in het noordoosten de Zuiderzee en 't hooge Gooierbosch in 't oosten; in 't zuidoosten de bruizende Diemerzee en in 't zuiden de kronkelende Amstelstroom. Eindelijk in 't westen de zwarte Haarlemmermeer

en heel in 't verschiet een helder blinkende streep, welke de duinen aanwees. Daarboven troonde een lieflijk zonnetje en vergulde water en schepen, huizen en wagens."

Geruimen tijd stond ons drietal in verrukking. Hun schildersoog werd getroffen door het prachtig schouwspel. Alles namen ze nauwkeurig op en verwerkten het tot een heerlijk beeld.

De tuinman, die beneden toefde, begreep niet, waar ze bleven en ruw werden de jongelui in hun overpeinzingen gestoord door een luid:

„De kar is voor, sinjeurs!"

„Ja, tuinman, we komen!"

Het speet hun werkelijk, dat ze van het panorama moesten scheiden, maar ze konden niet langer blijven.

Haastig keerden ze naar het huis van hun gastheer terug, waar snel de gedroogde kleedingstukken werden aangeschoten en toen naar de kar.

De tuinman en zijn vrouw deden hen uitgeleide.

Hartelijk was het afscheid en na herhaaldelijk bedankt te hebben voor de genoten gastvrijheid, klommen ze op den wagen.

„Mijn heer Spieghel zou zeggen, dat hij langs den Slangtrek-hobbeldijk zou gaan. De weg is wel bochtig, sinjeurs en ook wel wat drassig, maar als je weer in de buurt komt, vergeet dan Meerhuizen niet."

„Daar kan je op rekenen, tuinman, en wat het drassige van den dijk aangaat, we zingen maar:

„De son beschijnt het aerde-rijck
En Amsteldam is water-rijck."

„Je heb gelijk, sinjeurs; mijn heer Spieghel zei:

„Maar in dit bolle-Hollands water-rijcke kust
Verkeren, ja te wonen, is ons hertsenlust."

„Spieghel wist het tuinman en nu nogmaals gegroet. Het jacht zullen we wel laten halen!"

De knecht lei de zweep over de paarden en voort ging het in een sukkeldrafje. Ze hotsten en klotsten en rammelden en sammelden, maar kwamen toch vooruit. En voor verveling behoefden ze ook niet bang te zijn,want langs den weg waren herbergen in menigte, waar poorters in „diverse natiën van den vreemden luyden" in groote hoeveelheid verkeerden, „omme daer te drincken ende goede chiere te maken."

Het was reeds tegen den middag, eer het gezelschap in de stad was aangekomen.

Bij de poort namen ze van den knecht afscheid, na hem een goed drinkgeld te hebben gegeven en toen trokken ze naar huis.

Voor ze echter van elkaar scheidden, spraken ze af, om hun vriendelijken gastheer, den ouden tuinman, te verrassen met een groot schilderij, waaraan ze met hun drieën zouden werken. Janszen nam de boomen en De Rij de huisjes voor zijn rekening, terwijl Brouwer zou zorgen voor de stoffeering.

En alzoo werd gedaan.

Twaalfde Hoofdstuk.

Die goed doet, goed ontmoet.

Eenige weken later, het was op Donderdag, moest Brouwer uit. Hij ging naar den schouwburg, den eenigsten, niet alleen in onze stad, maar ook in het geheele land.

Vergezeld van een der bentgenooten, begaf hij zich naar de Keizersgracht bij de Beerenstraat en stond toen stil voor een steenen poort, waarin de volgende regelen van Vondel waren gegrift:

„De wereld is een speel-tooneel,
Elck speelt sijn rol en krijght sijn deel."

Thomasz, die eerst kort in de goede Amstelstad was aangeland, bekeek den ingang nauwkeurig, spelde de regelen en zei toen:

„Vader Vondel maakt van ons allemaal tooneelspelers; het zou een mooie boel wezen, als het waar was."

„Ik geloof toch wel, dat hij gelijk heeft, vriend Thomasz."

„Dan moet je me dat eens uitleggen, Brouwer."

„Dat wil ik wel probeeren. — Je zegt, dat we geen

tooneelspelers zijn. We spreken dus altijd, zooals we het meenen; we doen ons nooit anders voor, dan we zijn, nietwaar?"

„Natuurlijk niet!"

„Zoo en wat zou je doen, als ik je een fermen slag in het gezicht gaf?"

„Je er aanstonds een flinken teruggeven!"

„Braaf geantwoord, maar als ik nu eens een der burgemeestren was, wat dan?"

„Ja ,zie je" — Thomasz raakte wel wat verlegen — „dan zou ik misschien niets doen."

„Dat geloof ik ook; wellicht zou je met een zuurzoete tronie vertellen, dat het zoo erg niet was. En dan nog wat. — Heb je wel eens menschen ontmoet, die thuis, tegen vrouw en kinderen, erg ruw zijn en buiten, jegens vrienden, o, zoo lief?"

Thomasz kleurde; hij voelde, wat Brouwer bedoelde. Hij had genoeg zelfkennis, om te weten, dat hij zelf zoo'n iemand was.

„Spelen de menschen dan geen rol, vriend?"

„Je lijkt wel een rhetorijker, zoo kan je redeneeren, maar laten we hier niet langer toeven, anders krijgen we geen plaats; je weet, de voorstelling begint, „ten vier ure presijs."

Beiden gingen de poort door en wendden zich rechts naar 't „comptoir" om een loodje te koopen. Vervolgens een binnenplaats overstekende, kwamen ze bij een tweede poort, waar met groote letteren deze „waerschouwinghe" te lezen stond:

„Geen kind den schouburgh lastig sij,
Tobackspijp, bierkan, snoeperij,
Nocht geenerleij baldadigheyd,
Wie anders doet, wordt uytgeleyd."

Brouwer en Thomasz stoorden zich hieraan bitter weinig, maar begaven zich met een opgeruimd hart naar binnen, waar

twee groote poppen, een lachebek en een huilebalk, onmiddellijk hun aandacht vroegen. In 't midden, „het ruym", was een staanplaats voor hen, die slechts weinig geld voor de voorstelling over hadden, doch ons tweetal wenschte te zitten en had daarom plaats genomen in een der „cierlijke huysjes oft kamertjes", die in twee rijen boven elkander om 't „ruym" heenliepen.

Er zou „Gijsbrecht van Aemstel" worden opgevoerd, het meesterstuk van onzen grootsten poëet en heerlijk weerklonken „de reijen" door de ruimte.

Vondel was geliefd en ook bekend. Een ieder zweefden zijn krachtvolle gedichten op de lippen. En wanneer de kerstzang weerklonk:

„O, Kerstnacht, schooner dan de dagen."

dan was het ademloos stil, dan werden er geen noten gekraakt, geen sinaasappelen geschild, dan luisterde ieder opmerkzaam — en nu?

Er was geen belangstelling. Aller oogen richtten zich slechts op — Brouwer.

Onze vriend was heden ter schouwburg opgegaan, niet zoozeer om te genieten van 't spel eens anderen, als wel, om zelf een rol te spelen.

Hij voelde, dat het menschdom in veel gevallen zich door den schijn laat bedriegen en niet verder ziet dan de oppervlakte en hij meende zich geroepen, om hierop de aandacht van enkelen te vestigen.

Niet zoodra was hij in zijn „huysjen", of uit een pakjen, dat hij onder den arm had gedragen, haalde hij een kleed voor den dag, met de vreemdsoortigste en schitterendste bloemen, beschilderd. Dit trok hij over zijn andere kleeren heen en zette zich toen zoo, dat ieder in den schouwburg hem moest zien. Af en toe draaide hij zich links en rechts, waardoor het licht des te beter op de figuren kon vallen en — niemand keek

meer naar het tooneel, of luisterde naar de weeklachten van Badeloch en de krijgszangen van Gijsbrecht. Er ontstond integendeel een gefluister en gekakel van belang, de geburen staken de hoofden te zamen en vroegen zich af, wie toch die vreemde heer in dat sierlijke gewaad kon zijn.

„Het is zeker een Atchineesche prins, Hein," zei Trijn uit de vischhal, die voor eenige duiten een staanplaats bij het tooneel had gekregen.

„Je weet het niet, mijn goede mensch. Het is de Czar van Rusland; de jongen van den neef van den zwager van mijn zuster heeft het zelf gezeid, en die kan het weten, want hij is loodgieter en elken keer als het dak van den schouwburg stuk is, moet hij het maken."

„Mensch, wat je zegt!" en Trijn sloeg van verbazing de handen in elkaar. „Maar zou zoo'n man heelemaal alleen wezen?"

„Och, je kijkt niet goed, daar achter hem zit nog iemand en ik wed, dat voor 't kamertje wel honderd soldaten zijn. Als hij straks weggaat, vallen ze allemaal met den neus op den grond, want — je mot weten, ze mogen hun keizer nooit zien, anders worden ze onthoofd."

„Och, och! wat is het toch raar in de wereld; straks gaan ze ons ook nog een kopje kleiner maken, omdat wij hem zoo aankijken."

„Loop rond, mensch; hier in Amsteldam heeft die Russische beer niets te zeggen; maar zie je wel, dat kleed is van enkel sulver en goud!"

„Wat zal dat een boel kosten?"

„O, maar hij heeft ze wel: thuis eten ze nooit anders dan van gouden schalen met diamanten aan den rand!"

„Nou, Hein, dan wou ik maar, dat wij er samen een van die dingen hadden."

„Wat zou je er mee doen?"

„Wel verkoopen bij Lammert Lammertszoon en het er eens lekkertjes van nemen."

„Vrouw, je doet me watertanden," en Hein smakte met de lippen.

Evenals door Hein en Trijn werd ook door anderen met de meeste beslistheid vermeld, wie daar wel in dat „huysjen" zat en de onwaarschijnlijkste dingen vonden het meeste opgeld — en Brouwer?

Hij glimlachte en fluisterde met Thomasz, wanneer hij zag, hoe iedereen slechts naar hem staarde. Soms schoot hij in een lach, wanneer de een of ander uit het „ruym" wat al te luid zijn opmerkingen maakte.

Eindelijk was het treurspel geëindigd. Gijsbrecht had wederom zijn trouwe veste moeten verlaten en zijn heil in de vlucht gezocht en terwijl de bezoekers aanstalten maakten om te vertrekken, sprong Adriaan uit zijn „huysjen" in het „ruym" en was met eenige passen op het tooneel.

Onmiddellijk was het weder doodstil. Met de grootste verbazing gaapte een elk naar den man in het blinkend kleed. Brouwer keek eens rond — hij was tevreden: er was niemand, die niet in de grootste spanning verkeerde, over hetgeen er komen zou.

Toen begon hij te spreken:

„Eerzame poorters van onze goede veste Amsteldam!"

„Grut, Hein!" schreeuwde Trijn eensklaps, „hij spreekt Nederduitsch."

„Houd je waffel, vrouw, anders versta ik er geen tittel of jota van!" antwoordde haar echtgenoot.

Brouwer ging verder:

„Gij ziet mij met groote oogen aan, vol verwondering, en vraagt u af, wie toch de man is, die hier voor u staat. Ik hoorde fluisteren van een Chineeschen prins, van een Czar der Russen. Mijn vrienden, het spijt me, voor u en mijzelf, dat ik u uit den droom moet helpen. Ik ben geen groot en machtig vorst, maar slechts een nederig poorter evenals gij."

„Maar dan toch zeker een rijk, een schatrijk!" galmde Hendrik Klaasz van de Korenmarkt.

„Ook hierin vergist gij u. Ziet, mijn vrienden, de wereld let slechts op het uiterlijk en daarvoor valt zij in aanbidding neer. Is iemand rijk, dan heet hij goed, voornaam, volmaakt; heeft iemand het echter arm, dan is hij, o zoo spoedig, slecht, hij is onaanzienlijk, hij heeft allerlei gebreken. — Is het niet zoo? Gelooft ge me niet? — Straks waart ge een en al opgetogenheid over mijn kleed, gij lettet niet op het treurspel, dat werd opgevoerd en morgen, kijkt niemand naar mij om. Deze heerlijke mantel, welken gij u slechts kunt denken als rechtstreeks komende uit het land der droomen, is mijner handen werk. Hij is slechts van grof linnen, beschilderd met wat verf; ziet!" en een spons vattend, welke hij naast zich had gelegd, streek hij daarmee herhaalde malen langs zijn kleed en de kleuren waren uitgewischt.

Uit de menigte steeg een welgemeend: „ach hoe jammer!" op.

Met onverstoorbare kalmte vervolgde Brouwer:

„Het schoone, het schitterende is verdwenen, o, vrienden; gij vergaaptet u aan wat blinkende verf. „Des waerelds schoonheyt is maer scheyn. Uytwendig is 't al goud, inwendig snood veneyn!""

Hier zweeg Adriaan, maakte een buiging en eer het publiek van zijn verbazing was bekomen, had hij het tooneel verlaten en was tusschen het volk verdwenen.

Brouwer had wel reden tot klagen. Hij wist bij ondervinding, dat alles geen goud is, wat er blinkt. Hij zelf verkeerde op 't oogenblik in zorgvolle omstandigheden. Hij had nu een achttal jaren in de groote koopstad doorgebracht, hij was er bekend geworden, hij had vrienden gekregen, maar ook benijders en vijanden, doch bovenal schuldeischers. En nu vervolgden ze hem aan alle kanten.

Vroeg hij zich af, waardoor het kwam, dat hij in zulk een netelige positie was geraakt, dan moest hij rondweg bekennen, dat het zijn eigen schuld was. De waarde van het geld kende

hij niet; hij maakte verteringen, vele, groote verteringen, waarvan hij vooruit wist, dat hij ze niet kon betalen. Het slechte voorbeeld, dat hem in zijn jeugd was gegeven, had maar al te goed gewerkt. En nu moest hij daarvan de wrange vruchten plukken.

Hij was ten einde raad; hij kon bijna niet op straat komen of men hield hem aan en vroeg hem om geld. Wat moest hij doen? — „Betalen," zult ge zeggen, maar hij bezat geen duit; alles was reeds ten gelde gemaakt, uitgenomen een schilderstaschje en enkele benoodigdheden.

„Vluchten!" klonk het hem door het brein, „vluchten, ver van hier en dan een ander leven leiden!" Dit laatste werd er bijgevoegd, maar Brouwer lachte, wanneer hij zoover kwam; hij kende zich zelf te goed, hij voelde, hoe zwak hij was; hij sprak uit, wat hij hoopte, maar wist te gelijk, dat het bij hoop zou blijven.

„Maar dan zijn vrienden! Konden die hem niet helpen?"

Helaas neen. De meesten van hen verkeerden nagenoeg in 't zelfde geval als Adriaan; een enkele uitgezonderd, hielden ze allen van een ferm glas bier, waren vroolijke broeders en verdienden lang niet zooveel als gij, waarde lezer, misschien zult denken. Hoe vaak hoort gij niet, dat schilderijen verkocht worden voor duizenden guldens en veronderstelt dan licht, dat de kunstenaars, die ze eertijds gemaakt hebben, er ook veel voor ontvingen. Doch dan bedriegt gij u jammerlijk. Dikwijls werden hun kunstgewrochten omgezet voor tien, twintig gulden, ja voor wel minder. Alleen de kunstkoopers voeren er meestal wel bij.

Het was dus geen wonder, dat de leden van het St. Lucasgild, al wilden ze het, hun makker niet konden helpen.

Brouwer wilde vluchten. Niemand had hij van zijn plan deelgenoot gemaakt, alleen nauwkeurige inlichtingen ingewonnen omtrent Antwerpen, want daarheen wilde hij zich begeven. Naar Antwerpen, naar het brandpunt van de Vlaamsche kunst, waar Rubens woonde met zijn tal van leerlingen.

Alles was klaar. Brouwer stond op het punt te vertrekken,

toen de klopper op de voordeur een bezoeker aanmeldde. Een paar seconden later trad Frederiksz binnen, de vroegere winkelier uit het Rosijnenvat.

Hij snelde op Adriaan toe en zei verheugd:

„Eindelijk tref ik je dan toch thuis. Brouwer. Herhaalde malen ben ik hier geweest, maar telkens was je afwezig. Ik heb goed nieuws!"

„Wel, dat doet me genoegen, Frederiksz, neem plaats en vertel op!"

„Je moet weten, dat ik in bloembollen heb gehandeld."

„Zoo, zoo, heb je ook aan dien windhandel deelgenomen?"

„Wat zal ik je zeggen; ieder had er den mond vol van, elk dacht in een ommezien rijk te worden en zoo heb ik ook een klein sommetje gewaagd en het geluk is mij gunstig geweest. Ik heb gekocht en verkocht en ben nu rijk. Ik heb in Haarlem in de groote Houtstraat een mooi huis gekocht; voor hoeveel, denk je wel?"

„Een paar duizend gulden!"

„Mis, man, voor één tulp!"

„Voor één tulp, je raaskalt!"

„Neen, neen, het is werkelijk waar, ik zal er een gevelsteen in laten zetten, waarin ik het feit vermelden wil. Een vriend van me heeft reeds een rijmpje gemaakt, hoor maar:

„Doen men dit Huys uit asch herboude
Kocht menig mensch dat hem beroude!

„Dat zegt niet veel, Frederiksz. Schrijf er in:

Voor één tulpje maer,
Kocht ik dit Huys,
't Is heuschelijk waer!"

„Dat kon ik wel doen, Brouwer, maar daarvoor kwam ik nu eigenlijk niet.

Ik wilde me van een schuld kwijten."

Brouwer zette groote oogen op, doch zei niets. Hij schoof

zijn stoel echter wat naderbij en bleef aandachtig luisteren.

De winkelier ging voort:

„Mijn lieve vriend, ik heb het nooit vergeten, dat je mij vroeger, toen ik in nood verkeerde, heb geholpen met den laatsten penning, dien je bezat."

Brouwer stond op en wou wat zeggen, maar Fredriksz schudde 't hoofd en zei:

„Neen, laat me uitspreken, Adriaan. Ik herhaal, je heb ons toen geholpen niet alleen, maar van den dood, van 't verderf gered. Dikwijls heb ik me afgevraagd, wat er van mij en mijn gezin terecht gekomen zou zijn, indien jij niet de hand had uitgestoken en daarom, Brouwer, nu ik weer een vermogend man geworden ben, gevoelde ik mij gedrongen, je dadelijk op te zoeken. Niet om je terug te geven, wat je me vroeger geschonken heb, dat is eenvoudig onmogelijk; het is met geen goud te betalen, wat je voor ons gedaan heb, maar ik wou je zoo graag iets, ter gedachtenis aan je goede daad, schenken en is mijn oog op dit gevallen, ziehier!" en nu haalde Fredriksz een klein kistje van ebbenhout voor den dag.

Hij opende het en daarin lagen allerlei soorten van penseelen en verven.

Brouwers oogen schitterden en aangedaan zei hij:

„Dank je, Fredriksz, dank je, mooier geschenk had je niet kunnen bedenken."

„Ik ben blij, dat het naar je zin is, Brouwer en nu nog wat. — Ik weet niet, of je geld noodig heb, maar wanneer het ooit het geval mocht zijn, dan heb je slechts één woord te zeggen en ik sta gereed, je te helpen."

„Dank je, Fredriksz, maar — maar ik heb het — niet noodig!"

Hortend en stootend kwamen deze woorden er uit. Brouwer streed een zwaren strijd. Als een bliksemstraal schoot het hem door het hoofd: Vraag hem een paar duizend gulden, hij zal je helpen, dan zou je naam gered zijn, dan kan je je weer overal vertoonen en behoef je niet te vluchten, maar

bijna tegelijkertijd vernam hij een andere stem, die hem toeriep: „Neen, dat mag je niet doen, je mag er Frederiksz niet aan wagen en hem een gedeelte van zijn fortuin weer doen verliezen. Zou het niet een druppel op een gloeienden steen zijn. Doe het niet, doe het niet!"

De winkelier keek hem strak aan en wist niet, wat hij van deze aarzeling moest denken. Hij herhaalde dan ook zijn aanbod:

„Ik meen, wat ik zeg, Brouwer, mijn beurs staat te uwer beschikking."

Brouwer had zichzelf overwonnen en met een lachend gezicht antwoordde hij:

„Ik heb geen gebrek, Fredriksz en bovendien, ik ga morgen naar Antwerpen."

„Naar Antwerpen? En voor hoelang?"

„Dat weet ik nog niet. Voor een paar maanden of zoo iets."

„Je komt toch mijn vrouw vaarwel zeggen?"

„Het spijt me, Fredriksz, maar ik moet morgen met de eerste schuit naar Haarlem."

„Dat is jammer, maar heb je wel reisgeld?"

Weer weifelde Adriaan, toen antwoordde hij haastig:

„Ja, zeker, Fredriksz, meer dan genoeg en nu, mijn vriend, het spijt me, dat ik niet langer van je gezelschap kan genieten, doch ik moet nog enkele dingen regelen voor mijn reis."

„Ik zal je niet langer ophouden, Brouwer en zoodra je terug bent, kom je me opzoeken, niet waar? — Groote Houtstraat, Haarlem."

„Daar kan je op rekenen en nogmaals bedankt voor het mooie kistje."

Beide vrienden schudden elkaar hartelijk de hand en de winkelier spoedde zich huiswaarts.

Het was reeds donker, toen er weder geklopt werd. Het was een kleine jongen, die een pakje overhandigde voor Brouwer.

De weduwe, waar onze vriend zijn intrek had genomen, kwam het hem dadelijk brengen.

De schilder maakte het open en wat zag hij? — Tweehonderd rijders en daarneven een briefje, waarin met onduidelijke letter geschreven stond:

„Beste vriend! Hedenmiddag had ik geen geld bij me. Uit je houding begreep ik, dat het met de reispenningen niet al te ruim zal zijn. Ontvang daarom een kleine tegemoetkoming van je vriend Frederiksz."

Adriaan was ontroerd en wist niet, wat hij zeggen zou, maar opeens werd hij opgeschrikt door een krakende stem, die op ruwen toon zei:

„Nou het sinjeur toch wel geld, nou zel hij me toch wel betalen!"

Het was de hospita, die door een kier had gegluurd en nu onbeschaamd binnentrad.

Brouwer had nog een oogenblik in beraad gestaan, de som aan Fredriksz terug te sturen; nu was dit onmogelijk en heel voorkomend zei hij daarom:

„Zeker, vrouw Willemsz, hoe groot was de rekening ook weer?"

„Dat zal ik je precies eens uitleggen, sinjeur Brouwer. Dat was vijf rijders, drie schellingen, vier duiten voor brood; zes rijders, acht schellingen, zeven duiten voor —."

„Houd op met al dat gewawel, noem de heele som maar!"

„Zooals je wil, sinjeur; het is maar, dat je niet later zal denken, dat ik je gesneden heb."

„Vooruit maar, vrouwtje; ik heb weinig tijd!"

Vrouw Willemsz keek een weinig boos — dat noemde haar vrouwtje, in stede van vrouw Willemsz, het was verschrikkelijk — en op nog luider toon dan straks, zei ze:

„Het is alles en alles bij elkaar negen en zestig rijders, drie schellingen, vijf duiten en geen penning minder!"

„Het zal wel in orde zijn, vrouwtje, hier heb je vijf en zeventig rijders, want misschien is er wel wat vergeten."

Het was verrassend te zien, hoe plotseling de trekken der hospita veranderden; ze keek zoo vroolijk als een haan op zijn Zondagsch en buigend mompelde ze:

„Dank je wel, sinjeur, dank je wel!"

Haastig schoof ze het geld in haar zak, als was ze bevreesd, dat het haar weer ontnomen zou worden en wilde zich reeds verwijderen, toen Brouwer haar terugriep:

„Hé, vrouw Willemsz, wil je me een dienst bewijzen?"

„Met genoegen, sinjeur!"

„Luister dan; ik ga morgen vroeg op reis. Er komen misschien wel anderen, die ook geld moeten hebben en daarom zijn hier honderd rijders. Hiervan kan je betalen, zoover je kunt komen."

„Nou, sinjeur, dat wil ik met alle genoegen doen, ik zal je er later de rekening wel van overleggen."

Vrouw Willemsz kneep de oogen dicht en wierp door de kiertjes een blik vol hebzucht op het geld.

„Dat is je toevertrouwd, vrouwtje en nu goeden nacht!"

De weduwe vertrok, maar buiten de deur moest zij zich bedwingen, om niet tien voet in de lucht te springen.

Brouwer slaakte een zucht van verlichting — hij gevoelde zich van een groote zorg bevrijd. En Fredriksz kon hij wel omhelzen; die had getoond een waar vriend te zijn. Hij stond nog in beraad, naar hem toe te snellen, om hem nog eens de hand te drukken —, maar neen, dat toch maar niet.

Hij stak zijn laatste vijf en twintig rijders in den zak, rammelde er eens duchtig mee, floot een lustig wijsje en — ging naar bed, want den volgenden morgen moest hij met het krieken van den dag vertrekken.

Dertiende Hoofdstuk.

Over varkens en struikroovers.

Het zonnetje was nauw boven de kim, of Brouwer bevond zich reeds op het pad.

Een pakje, waarin enkele schildersbenoodigdheden en het bewuste kistje, aan een stok over den schouder, stapte hij de poort uit, den weg op naar Utrecht. Wel was zijn plan eerst geweest, om over Haarlem te gaan, doch bij nader inzien leek het hem beter een andere richting te nemen.

Het heerlijke zomerweder bracht onzen reiziger in een prettige stemming; de zon had nog niet genoeg kracht, om nu al verschroeiend te zijn, de wind was verfrisschend, de vogels kwinkeleerden en welgemoed ging hij over Duivendrecht naar Abcoude. Toch was hij blij, toen hij dit dorp bereikte, want de dorst kwelde hem geducht en hij begon ook naar rust te verlangen. Gelukkig had het dorp, hoewel het er zeer armoedig uitzag, een herberg. Een boerenwagen stond voor de deur, de paarden aten uit een groote ruif, terwijl een jongen aan kwam dragen met een grooten stalemmer vol drinkwater.

Brouwer zette zich op een bank neder. Het „Delftsch" smaakte hem, evenals het brood en de kaas. Onwillekeurig luisterde hij naar het gesprek tusschen den boer, den eigenaar

van den wagen, en den herbergier, dat voor hen beiden zeker heel belangrijk was, want het liep over den prijs der varkens.

„Ik zeg oe, Sijmen, het is te duur, vier thaler voor een varken, — het zal niet meer dan drie of derdehalf zijn!"

„Wat zeg oe, derdehalf, scheelt het oe nou in oes kop? Ik heb də laotste jaormarkt te Nieuwersluis zeven thaler voor twee varkes betaald; geen duit minder!"

„Dan hebben ze oe in 't ootje genomen, Sijmen."

„Oe weet er niks van, oe het viellicht verstand van bier, maor niet van varkes!"

„Hé, waard, nog een kanneke!"

„En waor gaot het heerschop henen?"

„Ik moet naar Utrecht."

„Dan moet oe voortmaoken, als oe daor veur de aovend wil wezen."

„Och, ik heb den tijd."

„Wanneer het heerschop met mij wil meerijden, ik gao tot Nieuwersluis," liet Sijmen nu hooren, nadat hij een glaasje brandemoris naar binnen had geslagen.

„Dat neem ik aan, Sijmen, mijn onderdanen zijn toch al niet te frisch meer; een beetje rust kunnen ze wel gebruiken."

„Stap oe dan maor op!"

Brouwer betaalde zijn vertering en klom in den wagen. Ook Sijmen klauterde naar boven, nam de teugels en op een recht sukkeldrafje ging het voorwaarts.

Het viel moeilijk onder het rijden een gesprek te beginnen, want de kar rammelde zoo geducht en beiden werden zoodanig door elkander geschud, dat Adriaan bijna berouw had, dat hij niet te voet verder was gegaan. Toch kwam men betrekkelijk vlug voort, want het was nu al weken mooi weer geweest en de weg bevond zich in niet al te slechten staat. Wel waren hier en daar kuilen en dreigde de wagen een enkelen keer

om te slaan, maar het bleef bij dreigen. De zon had echter reeds haar middaghoogte bereikt, eer het torentje van Nieuwersluis zichtbaar werd en niet lang daarna reed men het dorp binnen.

Bij Theeuwisbuur werd uitgespannen. Brouwer en Sijmen stapten af.

„Het is wel wat laot, heerschop, veur de markt, maor ik loop op de koopies, ziet oe: als de markt op zijn end loopt, is het vee niet prijzig."

„Dat is niet zoo dom, Sijmen, waar is de markt?"

„Bij de kerk, gaot oe mit?"

„Dat kan ik wel doen."

De markt was nagenoeg geëindigd, nog een tiental varkens waren te koop. Dat nam niet weg, dat het nog erg druk op het plein was. In het midden stond een kwakzalver, die af en toe op een trompet blies, ten einde het publiek te lokken en dan een lange toespraak hield, waarbij alles en alles te pas kwam, om te eindigen met het aanbevelen van pleisters voor likdoorns.

Sijmen bekeek inmiddels de aanwezige dieren, hier trok hij er een aan het oor, daar aan den staart en toen Brouwer hem vroeg, waarvoor hij dat deed, antwoordde hij, dat hij aan het schreeuwen kon bemerken, of het beest gezond was „weet oe!"

Na veel loven en dingen had hij twee varkens gekocht voor vijfdhalven thaler.

„Nou mot ik ze naor de kar brengen en dan drinken we nog een zoopie op de kennismaking, heerschop!"

„Best en dan nog een op den goeden afloop."

„Zooals oe wilt, houd oe ook een beest vast; ziet oe, het is met de drukte; anders laot ik ze moederziel alleenig loopen, maor nou bin ik wel een weinig schrikkerig veur al dat geroesemoes."

Brouwer nam het touw in de hand en sloeg dat voor alle zekerheid tweemaal om den arm — het beest mocht eens

kuren krijgen — en nu ging de optocht naar Theeuwisbuur.

Adriaan wierp bewonderende blikken op de zwarte vlekken, welke de ooren en de huid van zijn beschermeling versierden.

Deze stoorde zich aan de drukte heel weinig, maar liep, met den snoet op den grond, luid knorrend verder.

Zoo was men den kwakzalver genaderd. De man had een oogenblik verpoosd en zag nu weder verlangend naar nieuwe koopers uit. Hij stak daarom nogmaals de trompet, Brouwers varken keek eens op en in de droomerige oogen begon het te flikkeren; het krulstaartje werd onrustig heen en weer gezwaaid en het dier gaf blijken van angst.

Sijmen had zijn varken bij den kop gepakt. Wederom een stoot op den hoorn. Brouwers varken had er genoeg van en terwijl de boer nog schreeuwde: „Heerschop, pak hum bij de ooren!" kreeg het beest het in den zin en begon te loopen.

Adriaan trok uit alle macht, maar te vergeefs. Het dier was dol, het schudde woedend met den kop, trok en trok en trok onzen schilder mee. Het touw sneed hem als een mes in den arm; losmaken kon hij het niet, hij moest dus meehollen, voort, in steeds sneller vaart. De hoed vloog hem van het hoofd, de menschen maakten ruim baan en schreeuwden:

„Het zwijn is dol! Het zwijn is dol!"

Niemand lette op het roepen van Brouwer, geen enkel snelde te zijner hulpe.

Tweemaal renden beiden het plein in 't rond. Eensklaps struikelde Adriaan, het varken stiet een vervaarlijk gebrul uit, maar kon niet verder: het was hem onmogelijk, het zware lichaam van Adriaan voort te sleepen.

Sijmen, wien het gelukt was, zijn eigen dier onder de hoede van een kennis te laten, kwam ademloos aanhollen.

„Het 't varken zijn eigen bezeerd?"

„Het varken? Voor mijn part heeft het alle vier zijn pooten gebroken; vraag je niet naar mij? — Help me liever op!"

„Jao, heerschop, wat zal ik oe zeggen, het is oes eigen schuld, dan had oe hum maor an zijn ooren motten pakken."

„Loop naar de Mookerheide, met je ooren! Pf! is me dat loopen, ik ben geradbraakt, maak dat touw eens los!"

Sijmen voldeed aan dit verzoek en bemoeide zich toen met zijn beest, dat hij op allerlei wijzen tot bedaren zocht te brengen. Hij betastte alle deelen, wreef de pooten en keek niet naar Adriaan om, die dank zij enkelen der omstanders, weer op de been was gekomen.

Deze voelde in alle ledematen pijn en terwijl hij Sijmen bij zijn varkens liet, sloeg hij zelf den weg in naar Theeuwisbuur, waar hij zijn pakje had gelaten.

Steunend en sukkelend kwam hij daar.

„Kan ik hier nachtverblijf krijgen, Theeuwis, want ik kan onmogelijk van daag naar Utrecht."

„Jao, heerschop, maor dan mot oe het nemen zooals het is. Een kaomertje heb ik niet, maor ik zel oe een bed klaor maoken in den stal."

„Zijn er dieren in?"

„Jao, twee paorden, een ezel, een bok en een schaop."

„En moet ik daartusschen, dan ben ik morgen tot moes; ze trappen me dood."

„Jao, als het heerschop niet wil, dan heb ik niets anders dan den hooizolder."

„Dan naar den hooizolder, overal wil ik wezen, maar niet bij dat vee; ik heb genoeg aan de varkens, met dat andere tuig wensch ik geen kennis te maken,"

„Wil oe dadelijk naor bed?"

„Ben je niet wijs, kerel, nu naar bed en de zon schijnt nog. Geef me liever wat te drinken, want ik heb al het stof van de markt nog in mijn keel — en ook wat te eten."

Nu kwam Sijmen er aan, met de twee varkens aan een touw, het zwartbonte gevoelde zich nog niet op zijn gemak, het hijgde erg en knorde onophoudelijk. Sijmen was boos.

„Dat is iens, maor nooit weer, heerschop, dat ik een beest uut mijn handen geef; het had zijn nek wel kunnen breken en wie had het mij dan vergoed?"

Brouwer werd ook korzelig en antwoordde:

„Ik heb het wel meer gehoord, maar nooit geloofd, doch nu heb ik het ondervonden: jelui boeren schatten een dier hooger dan een mensch. Of ik me bezeerd heb, of mijn ribbenkast ook geleden heeft, laat je koud, als dat stomme varken maar heele pooten heeft, niet waar."

„Jao, wis en drie, van die beesten mot ik eten en niet van jou."

„Nu man, tegen die redeneering kan ik niet op, maar ga jij met je varkens naar huis en leef met je varkens en eet van je varkens, en speel met je varkens, zoodat je woning een varkenskot is, maar laat mij verder met rust; ik heb genoeg van je varkensmanieren."

Sijmen draaide zich om, mompelde nog wat binnensmonds spande zijn wagen in en reed een half uur later weg. In 't voorbijgaan wou hij nog wat tegen Brouwer zeggen, maar zijn varkens knorden zoo luid, dat zijn woorden verloren gingen, natuurlijk tot grooten spijt van den schilder, die zich juist aan brood en kaas te goed deed.

Ook Theeuwis kwam naar buiten.

„Heb je morgenochtend een wàgentje om mij naar Utrecht te brengen, want ik voel wel, dat ik dan nog in 't geheel niet in staat zal zijn, om te loopen?"

„Jaowel, heerschop, maor dat kost oe geld, de weg is niet al te best; ik mot twee paarden er veur hebben, die ik anders op 't land had kunnen gebruiken."

„En hoeveel moet je dan hebben?"

„Nou twee rijders en geen duit minder."

„Dat is nog te doen, Theeuwis," antwoordde Brouwer en haalde zijn schat voor den dag. „Ik heb er nog genoeg, man, dus twee kunnen er wel af,"

„Te droes! Dat is niet zoo mis; hoe laat wil oe weg?"

„Niet zoo erg vroeg."

„Zes uur dan?"

„Zes uur? Mensch, dan keer ik me nog eens om; tien uur."

„Tien uur! Tot hoe lang wil oe dan in oes bed liggen?"

„Stellig tot negen."

Theeuwis wendde zich af; hij wilde er geen woorden meer over vuil maken, zoo'n slaapkop had hij nog nooit aangetroffen.

De zon stond reeds hoog aan den hemel, toen des anderen daags Brouwer naar Utrecht werd gereden. Zonder ongevallen kwam hij daar. Op raad van Theeuwis nam hij zijn intrek in „De vergulde Beker," op de Neude. Hij was niet van zins hier lang te blijven, daar zijn hart naar Antwerpen trok en zijn beurs al een leelijk gat vertoonde.

In „De vergulde Beker" trof Adriaan een edelman aan, die op luiden toon zat te snoeven en te zwetsen. Hij vertelde van zijn heldendaden, van zijn paarden, van zijn goederen en toen Brouwer hem vroeg waar zijn bezittingen lagen, kreeg hij ten antwoord:

„In het Kleefsche, mijn waarde vriend. Mijn slot Zwinghausen ligt op een hoogen berg en beheerscht van daar uit den geheelen omtrek. Mijn andere kasteel Bärenburg vindt gij in het Limburgsche, mijn derde, Pappelenheim, weer in het Bentheimsche."

Brouwer was een en al bewondering. Dat was ander gezelschap dan Sijmen, de varkenskoopman. Nu gevoelde hij pas, welk een nieteling hij was. Daar zat voor hem Graaf Wilhelm van Zwinghausen van Bärenburg van Pappelenheim; hoe klein gevoelde hij zich, de Haarlemsche jongen.

Hoe groot Brouwer ook als schilder mocht zijn, op het gebied van menschenkennis was hij nog een nieuweling. Daarbij kwam, dat hij nooit veel geleerd had en men hem licht alles kon wijsmaken. Had Graaf Wilhelm hem verteld, dat zijn bezittingen op de maan lagen, misschien had Adriaan het ook geloofd.

Daar er niet veel gasten in de herberg hun verblijf hielden waren Brouwer en de Graaf den geheelen dag samen. Na eerst over allerlei dingen gesproken te hebben en daarbij de bierkan duchtig te hebben aangesproken, kwam het verkeerbord te voorschijn en begon men een partijtje te spelen.

Bij al de heldendaden, welke de Graaf reeds voor en na bedreven had, voegde hij er heden een nieuwe en wel door

in minder dan een half uur Brouwer zijn geheelen rijkdom te doen verdobbelen.

Men was begonnen met een lagen inzet, slechts eenige duiten, maar al ras werd deze verdubbeld, werd het één rijder, twee, zelfs vijf rijders en mocht Brouwer al een enkelen keer winnen, de slotsom was, dat hij verloor, eerst weinig, toen veel, ten slotte alles.

Adriaan keek bedrukt voor zich. De edelman barstte in een schaterlach uit.

„Heb je niets meer, mijn waarde, welnu ik wil edelmoedig zijn. — Je heb daar nog een ring aan den vinger. Veel waard is hij niet, maar ik neem hem aan als inzet tegen het verlorene!"

„Top Graaf!"

Brouwer kreeg weer moed en hoopvol rammelde hij de steenen en gooide ze neer.

„Vijf, zes!" juichte hij en wierp een zegevierenden blik op zijn tegenstander.

„Braaf zoo, dat is haast niet te verbeteren!" antwoordde de ander, terwijl hij de steenen nam en ze achteloos op het bord liet vallen.

Een flauwe glimlach verscheen op het spottend gelaat van den Graaf en onverschillig vervolgde hij:

„Zes, zes; je ziet, er gaat altijd baas boven baas."

Brouwer was verslagen; verlegen stond hij op en wilde naar zijn kamer gaan; de ander riep hem echter terug:

„Niet zoo haastig, mijn vriend, laat ons nog eerst een potteke gebruiken."

„Maar ik ben geheel platzak."

„Denk je dan, dat ik zoo'n braven borst, als jij bent, in ongelegenheid wil brengen. Je vertering is voor mijn rekening en morgen gaan we samen naar 's Hertogenbosch."

Hierop had Adriaan niet veel te zeggen en ze brachten verder den avond genoeglijk door.

De reis naar Den Bosch geschiedde natuurlijk per voertuig. Graaf Wilhelm en vriend Brouwer namen plaats in een groote overdekte huifkar en nu ging het, eerst naar Culemborg waar een veerman hen over de Lek bracht en vervolgens naar Tiel.

De Waal was nog al onstuimig en Adriaan, die na zijn bad in den Amstel in 't geheel geen held meer op 't water was, sidderde toen de schuit zich een beetje al te veel bewoog. De edelman leunde onverschillig tegen het boord en keek naar het woelige tooneel, want Tiel was in dien tijd een welvarende

en bloeiende Rijnstad en het wemelde op de rivier van schepen van allerlei vorm.

„Moeten we vandaag nog verder, Graaf?"

„Ik weet het niet; hoe ver is Den Bosch nog hier vandaan?"

„Dat is mij onbekend, maar misschien kan de veerman ons wel helpen. — Hé, schipper, kunnen we voor den nacht nog in 's Hertogenbosch wezen?"

„Dat hangt er van af, hoe je gaat, heerschap."

„Dat haalt je de koekoek; natuurlijk met een kar."

„Maar die is alleen bij mij te krijgen en kost je vijf rijders."

„Hebt gij 't gehoord, Graaf, de man vraagt vijf rijders."

„Hij overvraagt schromelijk, maar aan een rijder wil ik me niet laten kennen. Zeg, veerman, zijn we dan van avond nog, waar we wezen willen."

„Jawel, heerschap, het is zomer en om tien uur nog licht."

De schuit had inmiddels den anderen oever bereikt.

De schipper lei het vaartuig vast en kwam toen op de reizigers af.

„Wanneer je in de herberg gaat, zal ik onderwijl inspannen."

De edelman voldeed aan dit verzoek en bestelde een kan bier, maar Brouwer bleef nog een oogenblik in de deur staan.

De veerman trad een weinig nader en begon een praatje met onzen schilder.

„Hoe heet je meester, maat?"

„Mijn meester? Je wawelt — ik heb geen meester."

„Ben je dan niet de knecht van dat heerschap?" De Tielenaar wees over zijn schouder naar den edelman.

„Wel neen, we hebben elkaar toevallig ontmoet."

„Hm, hm! en wie is het?"

„Een groot signeur. Graaf Zwinghausen van Bärenburg van Pappelenheim." Adriaan zette een hooge borst, toen hij dezen langen naam met zekeren trots uitsprak.

Als hij gedacht had, den ander te overbluffen, had hij 't

totaal mis, want deze luisterde heel kalm en zei slechts:

„Zoo, zoo, nooit gehoord. Heeft die graaf geld?"

Brouwer keek hem vragend aan en zei toen onverschillig:

„O, ja, heel veel, maar waarvoor wou je dat weten?"

„O, zoo maar," en de veerman draaide zich om en maakte zijn wagen klaar.

Geen vijf minuten later werd het sein tot instappen gegeven en reed men weg.

Het was een warme dag geweest, wel wat al te drukkend, maar nu, na den middag, kwamen er af en toe kleine wolkjes die het zonlicht onderschepten. De wind stak bij wijlen op en verfrischte mensch en dier. De reizigers waren anders te loom, om veel te zeggen. Graaf Wilhelm had zijn degen afgelegd en speelde met zijn pistolen. Brouwer staarde voor zich uit, de veerman, nu de voerman, floot soms een deuntje of spoorde met een lichten zweepslag de paarden tot sneller voortgaan aan.

Er heerschte stilte in de natuur, doch een stilte die een storm voorafgaat

De wolken pakten zich samen, werden steeds donkerder van kleur en spoedig begonnen groote regendruppelen te vallen.

„Zullen we hier niet schuilen, voerman?" riep op eens de graaf, terwijl hij naar een herberg wees, die aan den weg stond.

„Neen, heerschap, het is hier niet pluis, weet je, maar een kwartiertje verder is een bosch, daar kunnen we onze huid wel bergen," en zonder verder antwoord af te wachten, lei Janus, zoo heette de man, de zweep over de paarden.

De dieren, die ook voor het komende noodweer bevreesd schenen, spitsten de ooren en renden, zoo snel ze slechts vermochten, voort.

„We komen druipnat in Den Bosch, Graaf," zei Brouwer en probeerde de oude lederen kap, die op het voertuig zat, omhoog te trekken.

„We halen van avond de stad niet, vriend, maar wacht, ik zal je helpen," en met vereende krachten trokken onze

lotgenooten het beschermend dak in de hoogte. Eindelijk stond het.

„We raken van den wal in de sloot, want dat ding is vol gaten en de regen gutst er door."

De edelman had gelijk. Het hemelwater viel bij bakken naar beneden, de bliksemstralen schoten door het luchtruim en de heele natuur werd in 't duister gehuld.

„Slapperment, duizend bommen en granaten, wat een weer! Zeg, weergasche koetsier, houd toch op, daar staat ginds een hut, of wat het mocht zijn, daar kunnen we schuilen!"

Janus luisterde echter nergens naar; hij spoorde zijn rossen onophoudelijk aan, en de wagen schokte en slingerde, dat het een aard had.

Eindelijk was men nabij het zwaar geboomte, 't welk de koetsier het bosch had genoemd.

Onze reizigers hadden te veel met zich zelf te doen, anders hadden ze bespeurd, dat tusschen het struikgewas een paar gezichten verschenen en zich toen plotseling terugtrokken.

Weder een bliksemstraal, gevolgd door een zwaren donderslag, die ratelend en knetterend wegdreunde. Van schrik bleven de paarden stilstaan, maar onbarmhartig sloeg de voerman de arme dieren met de zweep. Nogmaals trokken ze aan, maar pas hadden ze het bosch bereikt, of wederom vernam men een slag, dat de grond daverde.

Voordat Brouwer en Graaf Wilhelm van hun ontsteltenis bekomen waren, klonk een stem, die riep:

„Hei, Janus, nou zellen wij het vrachtje wel verder brengen!"

„Dat mag wel, want ik heb in dat hondenweer mijn handen vol gehad."

Janus sprong van den bok en twee mannen grepen de dieren bij de teugels en trokken de kar tusschen de boomen.

Brouwer bespeurde onmiddellijk dat ze den weg verlaten hadden. Angstig lichtte hij het zeil op en toen hij zijn nieuwe leidslieden ontwaarde, schreeuwde hij:

„Hé, hé, wat is er gebeurd?"

De edelman voegde zich bij hem en begreep, wat er aan de hand was.

Hij vatte zijn pistolen en bulderde:

„Laat af kerels, óf ik schiet je een kogel door den kop!"

„Dat zou een slechten dank zijn voor den dienst, welken wij je bewijzen, blaaskaak!" kreeg hij ten antwoord en vóór Wilhelm zijn plan had kunnen volvoeren, was een derde den wagen van achteren genaderd en had den graaf bij den arm gegrepen.

Deze verweerde zich als een wanhopige en Brouwer, die inzag, dat de zaak niet in orde was, vatte de degen van den edelman en trachtte daarmee de aanranders van het lijf te houden.

Te midden van de worsteling klonk een schot, een gil volgde en Janus, die mede in den wagen geklommen was, viel achterover er uit en riep:

„De schoft heeft me getroffen, ik ga dood!" Luid kermend stortte hij ter aarde.

Niemand lette op den ontrouwen voerman; de roovers hadden te veel te doen om de reisgezellen te binden. Na eenige vergeefsche pogingen gelukte hun dit. Met gejuich werden beiden van den wagen gesleurd en verder het bosch ingebracht.

Wederom doorkliefde een helle bliksemschicht het luchtruim, waardoor de geheele omtrek paarsblauw werd gekleurd; nogmaals ratelde een donderslag, hortend en stootend, maar hoe fel de losgelaten elementen ook het arme aardrijk kastijdden, de menschen letten daar niet op; hun persoonlijke belangen wogen bij hen zwaarder en onder het hevigste weder werden Brouwer en zijn lotgenoot naar een hut gesleurd, die zich in het dichtst van het woud bevond.

Hier waren nog meerdere rabauten, die hun makkers met een woest vreugdegejuich verwelkomden.

„Heb je een goede vangst, Dirk?" zei een zwaar gebouwd man, met een wilden oogopslag, tegen den roover, die Brouwer als een stuk vee voortleidde.

„In de kroeg had Janus gezeid, dat hij een vreemden graaf met nog een snoeshaan naar Den Bosch moest brengen. Toen hebben we beenen gemaakt, dat wij voor kwamen, terwijl de veerman heel langzaam gereden heeft en hier zijn ze."

„Mooi zoo, en waar is onze knappe schipper?"

„Die leit in 't bosch; hij heeft een schot door zijn korpus gekregen en zal wel sterven."

„Dat is dan een pottenkijker minder, want ronduit

gezegd, de vent was niet te vertrouwen; maar wie zijn de gevangenen?"

Ons tweetal had van het gesprek, dat in een mengsel van Duitsch, Hollandsch en Fransch was gevoerd, slechts weinig begrepen en daarom hun oogen maar den kost gegeven.

De plaats vertoonde een goed voorzien kamp, door een stevige heining omgeven. De roovers waren allen duchtig gewapend met musket, pistool en sabel. In hun kleeding

bestond echter de grootste verscheidenheid. Hier stond er een tegen een deurpost geleund, gewikkeld in een grooten mantel van fijn laken, terwijl het hoofd gedekt werd door een hoed, welke van meer dan dertig jaren trouwen dienst getuigde; daar stookte een ander het vuur aan, die zijn ledematen had verscholen in een verflenst kamizool, weer verder had een derde een vrouwenrok aangetrokken, met banden aan de knieën saamgebonden.

De hoofdman echter droeg een hoed met breeden rand en bloedroode pluim; in den gordel prijkte, behalve twee pistolen, een groot mes.

Hij trad op de gevangenen toe, keek den graaf onderzoekend aan en vroeg in duidelijk Nederlandsch:

„Hoe heet je?"

„Dat vertel ik niet aan den eersten den besten rabaut!"

Graaf Wilhelm richtte zich fier omhoog en wierp een uitdagenden blik op zijn ondervrager, maar plotseling sprong een der mannen op hem af, sloeg hem den hoed van het hoofd en riep:

„Schoft! Spreek je zoo tegen den aanvoerder? Dan zullen we je moris leeren!"

Hij wilde hem nog verder toetakelen, doch de hoofdman wenkte hem, terug te gaan.

„Laat af, Martijn, ik kan me zelf wel helpen," — en zich toen tot den edelman wendend, ging hij voort:

„Ik herhaal, man, hoe is je naam?"

Een woeste blik werd op den gevangene geworpen. Deze vond het geraden een weinig voorzichtiger te zijn en maar te antwoorden. Trots luidde het:

„Graaf Wilhelm van Zwinghausen van Bärenburg van Pappelenheim!"

Een ironisch lachje gleed om de smalle lippen van den aanvoerder en spottend weerklonk het:

„Dan hebben we reeds eerder het genoegen gehad, elkaar te spreken, Wilhelm van Zwinghausen, van — te droes,

het is lastig voor een zondig mensch, om zooveel dingen te onthouden."

De graaf keek verrast op, maar zei niets. De ander vervolgde:

„Ja, ja, nu ken ik je goed. In '29 lagen we voor Den Bosch, jij als hopman over een vendel Duitschers en ik als je luitenant. Je bent altijd nog dezelfde blaaskaak en zeker ook wel dezelfde arme duivel."

Graaf Wilhelm verbleekte, zijn trots was eensklaps verdwenen en stamelend antwoordde hij:

„Herman van Leuven?"

„Juist, man, bijgenaamd de Onverzoenlijke. Je memorie is niet al te best. Ken je me zoo beter?" — en nu nam de hoofdman zijn grooten hoed af en vertoonden zich onder een hoog voorhoofd een paar kleine, grijze oogen, die glansden van genoegen, nu Van Leuven zijn ouden makker in zoo'n droef périjkel zag. Plotseling werd zijn toon sarkastisch en scherp als een vlijm drongen zijn woorden den graaf in de ziel.

„We hebben nog altijd een appeltje te schillen, hopman. Misschien herinner je je nog wel, dat je dikwerf slecht bij kas was, hè, en dan maar leende, voornamelijk van Herman, niet waar? Kwam hij je er later om manen, dan heette je altijd alles liegen en kon ik naar mijn geld fluiten. Herinner je het nog, oude?"

De edelman was zoo bleek als een doek, zijn knieën knikten, zijn tanden klapperden, maar toch — hij zweeg.

Van Leuven vervolgde:

„Je weet er zeker niets meer van, is 't wel zoo, graaf? Ook niet, dat Herman van Leuven beschuldigd werd van diefstal en dat de dader niemand anders was dan jij, Graaf Wilhelm van Zwinghausen, van Pappelenheim, of hoe je heeten moogt. Dat ben je natuurlijk vergeten, aan zulke kleinigheden denkt zoo'n groote mijnheer niet; je weet zeker ook niet meer, dat die arme luitenant als een eerlooze schelm

uit den troep werd weggejaagd; ja, ja, je heb een slechte memorie. Maar weet, graaf," en nu werd de stem van den hoofdman dreigend, „dat jij het op je geweten heb, dat je van een eerlijk man een struikroover heb gemaakt!

Doch ik heet niet voor niemendal de Onverzoenlijke. Nu is de beurt aan mij. Ik zal korte metten met je maken en je doodstrijd niet lang laten duren. Grijpt hem, mannen, doorzoekt zijn zakken en hangt hem aan gindschen boom op!"

Brouwer sidderde, toen hij dit wreed bevel vernam en poogde vruchteloos zich los te rukken en voor zijn metgezel in de bres te springen. En deze?

De hoogmoedige graaf zonk ter aarde en hief smeekend de handen omhoog.

„Genade," kermde hij, „genade; ik wil alles geven, maar schenk me het leven."

Met de armen over de borst gekruist, sloeg Herman zijn vijand gade. Over zijn doodsbleek gelaat gleed een glimlach, doch het was er een van helsche vreugde. Zijn mannen stonden besluiteloos; enkelen lachten den ongelukkige uit, anderen wendden zich om, als konden zij de smeekbeden niet aanhooren, allen wachtten een nader bevel, maar ijskoud klonk het:

„Welnu, heb jelui me niet verstaan?"

Onmiddellijk grepen een paar den graaf aan en doorzochten diens kleeding; in dien tijd haalde een derde een touw voor den dag, beproefde daarvan de sterkte en slingerde het eene eind om een knoestigen boomtak en wierp toen de lus om den hals van den edelman.

Hartverscheurend was diens gekerm; hij bad, hij smeekte hij beloofde alles, wat hij bezat, als losprijs te geven, doch geen enkel woord kwam over de lippen zijns rechters.

Nu maakten eenigen zich gereed het vonnis te volbrengen; zij grepen het touw en wilden gaan hijschen. De smeekingen van den graaf werden, als het kon, nog dringender. Ook Brouwer knielde neder en voegde zijn bede aan die van zijn lotgenoot, maar een der rabauten trok hem op en snauwde hem toe:

„Laat dat gejank en wacht, tot je zelf aan de beurt bent."

Vijf mannen grepen nu het koord en de graaf was reeds een voet van den grond, toen de hoofdman eensklaps riep:

„Houdt op, mannen, het is genoeg!"

Terstond lieten allen los en zonk graaf Wilhelm onmachtig op den grond.

Er heerschte een wijle stilte, slechts afgebroken door het

gekletter van de regendruppels op de bladeren en het gerommel van den donder, dat uit de verte weerklonk.

Herman van Leuven wendde zich tot den rampzalige, die zich slechts na groote inspanning een weinig op kon heffen:

„Nu hebt ge, edele graaf, een oogenblik doorleefd, zooals ge er mij vele hebt doen lijden. Evenals gij, heb ook ik geworsteld met het leven. Ik wilde een braaf mensch zijn, gelijk mijn moeder me steeds had voorgehouden en gij hebt het mij onmogelijk gemaakt. Gij hebt me uit de maatschappij

doen stooten en me in de armen geworpen van hen, die geen begrip van eerlijkheid, van deugd hebben.

Ik heb mij nu gewroken, maar mijn wraak zou niet volmaakt zijn, wanneer hij nu eindigde; neen, uw geheele leven zult ge aan dit uur denken, gij zijt verdeemoedigd, als nooit te voren, gij hebt in 't stof gekropen voor een struikroover, voor een rabaut; gij, edele graaf. Ik wil uw bloed echter niet op mijn hoofd hebben, daarom, mannen, scheurt zijn kleederen, voert hem weg, in het meest woeste gedeelte van het bosch en laat hem daar aan zijn lot over."

Zonder zich verder om den ongelukkige te bekommeren, die verstomd van ontzetting, als een lam werd voortgeleid, keerde de hoofdman zich daarop tot Brouwer, met de woorden:

„En nu jij."

Veertiende Hoofdstuk.

Van den regen in den drop.

Terwijl de graaf in duizend angsten verkeerde en zijn leven aan een zijden draad hing, had Brouwer na de onzachte terechtwijzing, welke hij van den roover had ontvangen, geen oog van het vreeselijke schouwspel afgewend. Geen woord, geen blik ontging hem, hij leefde met zijn reisgenoot mee en hoewel hij uit het gesprek zeer goed begreep, dat deze veel op zijn kerfstok had, ontsnapte een zucht van verlichting aan zijn beklemde borst, toen de doodstraf ten slotte veranderd werd in een straf, die hoewel niet minder vreeselijk, toch nog de kans op redding open hield.

Zóó was hij onder den indruk, dat hij opschrikte, toen de hoofdman zich eindelijk tot hem wendde en diens woorden: „En nu jij!" sneden hem door de ziel. Wat zou er nu met hem geschieden; wat hing hem boven het hoofd?

Hij had echter geen tijd, hierover lang na te denken, want Herman van Leuven vervolgde:

„In welke betrekking sta je tot den schurk, dien ze daar weg brengen?"

„In geen ander, dan dat ik hem op mijn reis heb ontmoet."

„Hm, wat ben je dan voor een snoeshaan?"

„Ik ben een schilder, geboortig uit Haarlem, geloof ik, en ga van Amsterdam naar Antwerpen."

„Dat kan onderzocht worden. Heb je veel geld bij je?"

„Geen duit!"

„Geen duit? — Te droes, maat, houd ons niet voor den gek, want met ons valt niet te mallen!"

Brouwer voelde, dat zijn tanden klapperden van angst, maar hij kon niet anders doen, dan te herhalen, dat hij niets bezat.

„Maar welk uilskuiken gaat nu, zonder een duit op zak te hebben, op reis?"

„Ik heb ook niet gezegd, hoofdman, dat ik dat gedaan heb, maar op het oogenblik ben ik platzak. In Utrecht kwam ik in kennis met den edelman; we raakten aan het spelen op het verkeerbord, en —"

„De rest begrijp ik, man —; de edele graaf won, niet waar?"

„Je heb het gezegd; alles raakte ik kwijt, tot zelfs een ring, welken ik als herinnering van een vriend had bekomen."

Herman knikte en keerde zich tot zijn lieden.

„Hé, Martijn, breng eens hier, wat je den graaf heb ontnomen!"

Terstond kwam een der roovers met een kist, waarin zich allerlei kostbaarheden bevonden: ringen, diamanten, zilveren gespen, een honderdtal rijders, en paar pistolen en een degen.

„Is dit alles, Martijn, zijn er geen dobbelsteenen bij?"

„Misschien wel, hoofdman, dan liggen ze er tusschen," en na een minuut gegrabbeld te hebben, werden werkelijk de gevraagde dingen gevonden.

„Ziehier, hoofdman."

Herman beschouwde de steenen van alle zijden, knikte toen goedkeurend en zei tot Adriaan:

„Je bent ook al een der velen, die Zijn Edelheid bedrogen heeft; hiermee gooi je altijd: zes, zes, kijk maar." En werkelijk, elken keer als de aanvoerder de dobbelsteenen op den grond wierp, wezen ze de genoemde getallen aan.

„Ja, ja, je ziet, de vent heeft zijn straf eerlijk verdiend, al was het alleen aan jou."

Brouwer stond verslagen. Hij had nog al gedacht, dat hij in 't gezelschap van een voornaam, edel mensch had verkeerd en nu ontpopte die zich als een bedrieger.

Een oogenblik kreeg hij een aangenaam gevoel, van bevredigde wraak, doch het volgende stond hem weder de vreeselijke straf voor den geest, waartoe de schuldige was veroordeeld en op verlegen toon zei hij:

„Het is toch verschrikkelijk; waarom hem niet wat minder wreed behandeld?"

De hoofdman werd toornig en woest antwoordde hij:

„Daar heb jij je niet mee te bemoeien, man, denk liever om je zelf, want wie zegt je, dat je niet denzelfden weg uitgaat!"

Brouwer begon langzamerhand wat moediger te worden; hij begreep, dat het 't verstandigste was, den omstandigheden flink het hoofd te bieden en kalm luidde het:

„Dat zou erg dom van je wezen, hoofdman."

Van Leuven sprong op en maakte een beweging, als wilde hij Brouwer met één slag het hoofd voor de voeten leggen. Het was ook meer dan erg, in zijn eigen kamp, door een gevangene voor dom gehouden te worden. Toen hij echter het rustige gelaat van den schilder ontwaarde, begon zijn toorn te verminderen en dacht hij slechts aan het komische van het geval. Ironisch lachend vroeg hij daarom:

„Dom? — Je maakt heel veel praatjes en dat is geen bewijs van jou verstand; doch vertel op, waarom meen je, dat het dom is?"

„Wel, als de graaf uit het bosch geraakt, stuurt hij natuurlijk de geheele gewapende macht uit den omtrek op je af. Ik zou hem liever bij me gehouden hebben, of wanneer ik hem kwijt wou zijn, op het een of ander schip gebracht."

Van Leuvens gelaat stond erg strak, hij verbleekte zelfs een weinig: de juistheid van Brouwers opmerking viel ook

niet te ontkennen. Toch gaf hij onverschillig ten antwoord:

„Je spreekt niet slecht, maat; mijn eerste plan was ook stellig het beste, want doode menschen zwijgen, maar als men zijn gevoel laat spreken en luistert naar het gejank van zoo'n vent, dan loopt het mis," en een der mannen wenkend, vervolgde hij: „Heinrich, zoek jij de anderen op en zeg hun, dat ze den graaf voorloopig vasthouden, dan kunnen we hem misschien wel laten werven voor Indië en kan hij gaan naar het land, waar de peper groeit en krijgen wij het handgeld."

Heinrich schoot in een lach en zei:

„Uitstekend, hoofdman, zoo snijdt het mes aan twee kanten."

Zoodra hij vertrokken was, ging Van Leuven voort:

„Kan je mooi schilderen?"

„De menschen zeggen van wel."

„Dan moet je ons allemaal uitteekenen, begin maar dadelijk."

Adriaan moest onwillekeurig glimlachen, hoe weinig benijdenswaardig zijn positie anders ook was en hij antwoordde:

„Dat gaat zoo maar niet, hoofdman. Ik heb geen doek of plank, geen ezel en geen licht, want bij het schijnsel van dat vuurtje kan ik het niet doen; morgen wil ik het graag probeeren."

„Dan blijf je vannacht hier. — Kees en John, jelui zorgt, dat de schelm niet ontkomt."

Twee ruwe kerels kwamen nader en plaatsten zich aan weerszijden van Brouwer. Kees nam het woord: „Wat moet er met hem gebeuren, hoofdman?"

„Niets anders, dan dat je van nacht goed op hem past, opdat hij geen kuur in het hoofd krijgt en loopen gaat!"

„Laat hij dat niet in zijn kop krijgen, hoofdman, want dan was hij spoedig zonder."

Terwijl John dit zei, keek hij Brouwer zoo zachtzinnig aan, dat deze begon te rillen.

Toen werd hem bij het vuur een plaatsje ingeruimd en

een bos stroo toegeworpen. Het duurde echter geruimen tijd, eer hij den slaap kon vatten. Herhaaldelijk schrok hij op, nu door het schreeuwen van enkele spitsboeven, die twist kregen bij hun dobbelspel, dan door het gerinkel der wapenen en toen het eindelijk rustig in het kamp werd, stond hem weder zijn reisgezel voor den geest en hoorde hij weder diens smeekbeden en jammerklachten.

Hij dankte den Hemel, dat de morgen aanbrak.

Een zacht rose tint schemerde door het geboomte, de vogeltjes verlieten hun nesten en zongen een loflied ter eere van de schoone natuur; het onweder was geweken, de geheele schepping had een nieuw, frisch en geurig gewaad aangetrokken; het beloofde een schoone dag te worden. De roovers sliepen lang en toen ze ontwaakten, verliep er nog een geruime poos, eer Herman van Leuven te spreken was.

Onder allerlei rommel had Brouwer een mooie eikenhouten plank gevonden, die naar zijn aanwijzing door een der bende vervormd werd.

Eindelijk verscheen de aanvoerder. Hij knikte goedkeurend toen hij Adriaan zoo druk bezig zag en zei genadig:

„Zoo, ventje, maak je je spullen al in orde? Dat is goed. Hoe wil je ons hebben?"

„Het aardigst was, dat de gansche troep rustig zijn gang ging, en wanneer u dan in 't midden op een stoel ging zitten, dan zullen we het zaakje wel in orde maken; doch wat zal er dan met mij geschieden?"

„Met jou? — Wel, jij blijft hier en wordt hofschilder!"

Van Leuven keek Adriaan spotziek aan.

Brouwer boog echter beleefd en zei onderdanig:

„Voorwaar een groote eer, sinjeur, wel wat te veel voor zoo'n nietig menschje, als ik ben. Wanneer het werk naar genoegen uitvalt, geef mij dan mijn vrijheid."

De aanvoerder zweeg een geruimen tijd; toen antwoordde hij:

„We zullen zien, maat; ik ben anders niet gewoon, dat mijn gevangenen voorwaarden stellen en nu aan den gang!"

Brouwer zette zich aan den arbeid. Hij werkte goed en vlug, hoewel nog veel te langzaam naar den zin van den beweeglijken Herman, en na verloop van een halven dag mocht hij het genoegen smaken, dat de geheele bende om hem heen stond geschaard. Allen rekten de halzen uit en gaven hun opmerkingen ten beste.

„Te droes, maat, je heb er verstand van," liet de aanvoerder zich eindelijk hooren, terwijl hij bewonderende blikken op het paneel wierp, waarop hij zich zelven, tusschen het groen verscholen, herkende. Hier en daar waren zijn mannen bezig met geweren schoon te maken, te dobbelen of te drinken.

„Het verheugt me, dat het naar uw zin is, heer hoofdman; zoudt u nu niet aan mijn wensch gehoor kunnen geven en mij loslaten?"

Brouwer verkeerde in hevige spanning, toen hij dit zei. Gelukkig was van Leuven in een goede bui, dank zij het schoone schilderij en het woord tot zijn mannen richtend, vroeg hij:

„Wat dunkt je, jongens, zullen we den vent loslaten?"

„Laat hem vrij, hopman, wat doen we met zoo'n stumper hij kan alleen met verf kladden, maar een geweer afschieten gaat boven zijn begrip," schreeuwde Heinrich.

Het goedkeurend gebrom, dat uit de anderen opsteeg, bewees, dat de spreker de tolk der vergadering was geweest.

„Jelui zult je zin hebben, hij mag oprukken, maar dan ook dadelijk: we hebben nog andere plannen te volvoeren. Heinrich, breng jij hem over de Maas en wijs hem den weg naar Breda."

Brouwer herleefde, toen hij deze woorden vernam en durfde nu nog meer te vragen:

„Mag ik mijn schilderkistje meenemen, hopman?"

„Dat kistje? Bijlo, neen! Dat ding is meer waard, dan jij en al je vrienden te zamen. Je vertrekt alleen!"

Adriaan zette een oogenblik een lang gezicht, maar zweeg toch. Heinrich stond met Van Leuven te fluisteren.

Eindelijk wenkte deze hem te volgen.

Het was een verre tocht. — Aan de Maas gekomen, gebruikte men niet het gewone veer, maar vond Heinrich spoedig een schuitje, dat in het riet verborgen lag. Aan de andere zijde werd het weder goed verstoken en toen stapten beiden weer verder.

Aan een kruispunt van den weg gekomen, hield de roover stand. Onder het loopen had hij weinig gesproken, nu reikte hij Brouwer een halven rijder en een stuk brood en zei:

„Hier heb je wat, om niet van honger om te komen." Toen wees hij hem een voetpad en ging verder: „Dat voert naar Breda. Wanneer je het volgt, ben je daar binnen de twee uur, adjuus!" en zich omkeerend, verdween hij tusschen de struiken.

Brouwer loosde een zucht. Van dat gevaar was hij bevrijd, nu zou de rest ook wel terecht komen. Alleen speet het hem erg, dat hij zijn schilderbenoodigdheden miste, die zouden hem voor gebrek behoed hebben. Hij zette zich op een steen neer en overpeinsde zijn toestand. De avond begon reeds te vallen, hij was dus niet in staat om dien dag veel verder te komen.

Hij stapte daarom spoedig op en bereikte na een uurtje een kleine herberg, met een reusachtig ijzeren uithangbord, waarop in schreeuwende kleuren het volgende kreupelrijm geschilderd was:

„Die brandewijn behoeft
Uit roemers, glas of kan,
Die kom vrij onbedroefd
In de Reysende Man."

De waard stond in de deur en keek belangstellend naar onzen reiziger. Brouwer sprak hem aan:

„Ben ik nog ver van Breda verwijderd?"

„Van Breda, maat? Als je zoo loopt, kom je er nooit. Zoo ga je naar Nijmegen."

„Naar Nijmegen? Is dat ver van Breda?"

„Je weet ook niet veel, en het is ook geen slimmerd, die je den weg gewezen heeft."

Brouwer antwoordde niet; hij begreep nu wel, dat de roovers hem met opzet verkeerd geleid hadden, om 't hem onmogelijk te maken, hun schuilplaats te verraden. Eindelijk vroeg hij:

„Kan ik hier overnachten?"

„Dat zal wel gaan, maat."

Adriaan was weldra in diepen rust, want den vorigen nacht had hij zoo goed als niets geslapen en toen ving den volgenden morgen een rechte zwerftocht voor hem aan.

Door den waard de goede richting gewezen, ging hij met een paar duiten in de beurs op reis. Toen de honger hem kwelde, liep hij de boerenerven op en vroeg om een stuk brood. Op twee plaatsen werd hij weggejaagd en liet men den hond op hem los, ten slotte kreeg hij het gevraagde. Zoo ging het den eenen dag na den anderen. Soms kon hij met een boer een stuk meerijden, een heel enkelen keer werd hem een plaatsje gewezen in den hooiberg. Hij begon er uit te zien als een echte landlooper: haar en baard hingen hem ongekamd om het hoofd, hij zag bleek en vermoeid, meermalen stond hij op het punt brood te stelen.

Aan den Steenbergschen Vliet gelukte het hem voor eenige dagen werk te krijgen, daar de veerman zijn knecht verloren had en Brouwer nu in diens plaats kon treden. Wel ging het hem zeer onhandig af en kreeg hij herhaaldelijk vermaningen, wanneer hij den reizigers met zijn boom een tik gaf of zoo hard in 't water plaste, dat het naar alle kanten hoog opsprong, maar de veerman gaf hem dan ook een daalder minder dan zijn vorigen helper. Toen Adriaan zijn weekloon had ontvangen, pakte hij zijn biezen en trok naar Bergen-op-Zoom en nu was het slechts een kleine strekke om in de wijdvermaarde stad Antwerpen te komen.

Hij sloeg het stof wat van zijn kleeding, zette zijn hoed terecht en trok nu vol moed verder. De torens verhieven zich

trots boven de huizenzee, de Schelde dreef rusteloos haar golven westwaarts, doch geen handelsdrukte was te bespeuren, want de Nederlanders hielden nog immer de rivier afgesloten en beletten elk schip den toegang.

Doch daarvan wist Brouwer niets. Hij en zijn makkers hadden steeds geleefd voor hun kunst en om een prettig leventje te leiden; om staatkunde, oorlog, vijandelijk land en dergelijke snorrepijperijen bekommerden ze zich al heel weinig.

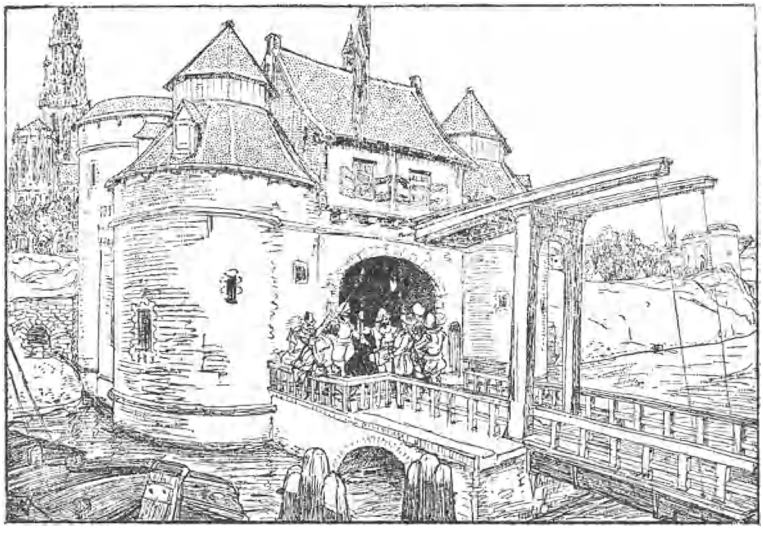

Eindelijk had onze schilder de stad bereikt, het beloofde land lag aan zijn voeten en verheugd stapte hij de Roode poort binnen. In zijn verbeelding zag hij zich reeds, geëerd en geprezen, met zakken vol goudstukken, zooveel als hij slechts hebben wou.

Doch hij had buiten den waard, of in dit geval buiten de Spaansche soldaten gerekend.

Hij was de poort nog niet door, of plotseling schoot een officier op hem af, de bevelhebber van de wacht, en zei:

„Hei, maat, niet zoo haastig, wat kom jij hier doen?"

Brouwer draaide zich om, keek zijn ondervrager eens van het hoofd tot de voeten aan en antwoordde toen op een luchtigen toon:

„Wel man, mijn kost verdienen, als het kan, met teekenen of schilderen."

„En waar kom je vandaan?"

„Uit Amsteldam, heer officier en dat wel heelemaal op mijn voetjes."

De bevelhebber haalde zijne schouders eens op, als wilde hij zeggen, dat hem dit vrij onverschillig was. Toen vroeg hij verder:

„Je heb toch zeker wel een paspoort bij je?"

Het was kluchtig de verbazing van Brouwer te zien. Hij staarde met groote oogen den officier aan, schudde toen zijn krullebol en zei:

„Een paspoort? Wel neen, man, ik zou niet weten, wat ik er mee moest doen! — In andere plaatsen heb ik dat ding ook niet noodig gehad."

„Maar je bent nu in vijandelijk land."

Als het mogelijk was steeg de verbazing van Brouwer nog hooger en hij schreeuwde bijna:

„Vijandelijk land? Ligt Antwerpen dan niet in Holland?"

„Dat zouden jelui wel willen. Doch kort en goed, heb je een paspoort of niet?"

„Neen, man, dat heb ik je toch al gezegd!"

Het begon den officier te vervelen en korzelig antwoordde hij:

„Dan ben je zeker een spion; — hier, mannen!" en nu wenkte hij een paar soldaten, „leidt hem naar het kasteel!"

Verschrikt sprong Adriaan een paar passen achteruit en riep:

„Hé, hé, mijn waarde sinjeur, dat gaat zoo maar niet, ik ben een eerzaam schilder en geen spion!"

„Ja, je praatjes zijn goed genoeg, maar daar storen we ons niet aan!"

„Maar, heer hopman, geloof me, ik ben die eer niet waardig."

„Daarover zullen wij beslissen; mannen, pakt hem aan."

Toch gaf Brouwer het niet op, hij sprong van kastje naar den muur en zei onder luid gelach der omstanders:

„Heer, officier, gebruik dan toch je redelijke verstand, geloof me, ik eet veel liever een gebraden kapoen met een bedelaar, dan een halve duif met drie officieren!"

De hopman werd boos en rood van toorn beval hij:

„Wawel niet langer, vent — en nu, soldeniers, voort met hem!"

Een paar soldaten voldeden aan dezen last en grepen Brouwer beet. Deze keerde zich nog eens om en schreeuwde:

„Het zal je er nog eens na gaan, heer officier, om een onschuldig man in 't kot te brengen!"

Deze begaf zich in het wachtlokaal en zei luchtigjes:

„Ik zal me weten te verantwoorden, als het noodig is."

Brouwer wou nog wat zeggen, maar reeds werd hij voortgesleurd naar het beruchte kasteel, waar hem terstond een cel werd aangewezen.

Vijftiende Hoofdstuk.

In de citadel van Antwerpen.

Brouwer was vernietigd.

Als een donderslag uit een onbewolkten hemel had hem het bevel tot zijn inhechtenisneming in de ooren geklonken. Zoo nabij de haven en dan stranden! In zoo'n netelige positie had hij nog nimmer verkeerd; dit laatste geval scheen hem nog het ergste toe, van al, wat hem reeds overkomen was. — Het was dan ook geen kleinigheid: men beschouwde hem als een spion — hem, die evenveel van oorlogvoeren af wist, als een kat van schaatsenrijden.

Hoe zou hij bewijzen, dat de menschen zich bedrogen, dat hij een eerzaam lid van het St. Lucasgilde was — hoe?

Hij kreeg ruimschoots gelegenheid, hierover na te denken, want zonder veel complimenten werd de deur achter hem dicht geworpen en was hij in een kleine ruimte van nog geen drie meters in het vierkant. Dit zou voortaan zijn verblijf wezen. Voor hoe lang?

Wezenloos zette hij zich neer, met de hand onder het hoofd en staarde voor zich uit, maar spoedig sprong hij op. Woedend op zichzelf, op het noodlot, op zijn vijanden, liep hij met groote passen het vertrek op en neer en rammelde aan

de zwaar gegrendelde poort, dat het daverde — vergeefs. Hij snelde naar de kleine bank, plaatste die voor den muur, trok zich op aan de stevige tralies, welke voor het kleine venster stonden en schudde ze uit alle macht — vergeefs.

Langzamerhand kwam de afmatting. Hij zocht zijn vorige zitplaats weder op. In woeste, wilde warreling kwamen al de gebeurtenissen der laatste weken weder voor zijn geest. Hij herinnerde zich weder zijn geval te Nieuwersluis, het avontuur met graaf Wilhelm, zijn dienst als veermansknecht en — hij kreeg berouw; berouw, dat hij niet beter orde op zijn zaken had gesteld, dat hij zooveel schulden had gemaakt, dat hij vriend Frederiksz zijn toestand niet had bloot gelegd, ja zelfs, dat hij geen hofschilder bij den rooverhoofdman Herman van Leuven was geworden; nu had hij spijt, doch al zijn zuchten hielp hem niets. Hij zat in het hok en moest trachten er uit te komen.

Zoo bracht hij eenige uren van de grootste spanning door; toen werd de deur geopend en een oud man, met een groote bos sleutels aan den gordel, trad binnen. De oude droeg een stuk zwart brood en een waterkruik. Hij zette alles op de tafel neer en wilde zich reeds verwijderen, als Brouwer oprees en riep:

„Zeg, provoost, hoe lang moet ik hier zitten?"

De gevangenbewaarder keek Adriaan eens spottend aan, schudde toen het hoofd en mompelde daarna eenige woorden in een taal, welke Brouwer niet verstond.

De oude verliet daarop de cel en ontmoedigd zette de schilder zich neer. Zijn toekomst werd hem hoe langer, hoe duisterder. Wanneer hij nu nog bewaakt werd door menschen, met wie hij geen syllabe kon spreken, hoe kon hij dan ooit iets vernemen, van wat men van plan was?

Het koude angstzweet brak hem uit. Had hij zijn moeder vroeger niet hooren vertellen, dat de Spanjaarden Haarlem zoo geplunderd hadden en dat ze iedereen maar vermoordden, dien ze tegenkwamen. Hu, in welk een moordenaarshol was hij aangeland!

In den hoek van het vertrek lag een stroozak, vochtig en duf. Daarop wierp hij zich, doch indien hij het deed, om rust te verkrijgen, dan sloeg hij de plank geheel en al mis.

Allerlei plannen, het een nog onzinniger, dan het andere, kwamen hem in den geest: allerlei vermoedens doorkruisten zijn brein; onrustig wentelde hij zich op zijn legerstede rond. Ten slotte sprong hij weer op, greep de waterkruik, dronk met lange teugen, en stortte de rest over het hoofd uit. Toen werd hij wat kalmer, maar de dag was reeds aangebroken, eer hij een weinig verkwikking vond.

Nauwelijks had hem echter de slaap bevangen, of hij schrok op door het geknars van sloten. De oude man was er weer, die de leege kruik meenam en daarvoor een ander in de plaats zette. Naar den gevangene keek hij niet om.

Meer dan een week bracht Brouwer op die wijze door en nog wist hij niet, welk lot hem beschoren was. Langzamerhand was hij echter kalmer in zijn uitingen geworden en zon hij op middelen, die hem de verveling konden doen verdrijven. Wat zou hij nu veel gegeven hebben, om penseelen en kleuren machtig te kunnen worden, of slechts een enkel potlood, of een armzalig stuk houtskool! Hoe zuinig zou hij het bewaard hebben, als een kostbaar kleinood! Elken dag had hij dan een oogenblik kunnen teekenen, — niet voortdurend, anders zou het te snel verbruikt zijn.

Doch hij bezat niets van dat alles en hoeveel malen hij ook beproefd had, den oude zijn wenschen duidelijk te maken, al zijn pogingen waren vruchteloos. Het eenigste, dat hem nog afleiding bezorgde, was het zien door het venster.

Hij had zijn tafel tegen den wand geschoven en daarop de bank geplaatst. Zoo stond hij hoog genoeg, om zonder inspanning het uren vol te houden.

Het raam gaf uitzicht op een binnenplaats, welke aan alle zijden omringd was door sombere gebouwen, waarin kleine vensters, die als zoovele oogen, omlaag blikten.

Daarachter bevonden zich menschen: gevangenen, als hij. Af en toe kon hij een enkel gezicht ontwaren.

Op de plaats zelf was het den meesten tijd stil, een enkelen keer zag hij daar Spaansche soldaten, die met elkander praatten, twistten of speelden. Alles boezemde echter zijn belangstelling in: de klinkers op het plein, de grassprietjes tusschen de steenen, de zonnestralen op de ruiten. Hij wist zeer nauwkeurig hoeveel raampjes in elk huis, hoeveel ruiten in elk venster, hoeveel tralies in elk kozijn waren. Hij kende de soldaten al op een prik: deze was de lange, die daar de magere, verder op de brutale, ginds de zwarte en zoo vervolgens. Allen had hij in gedachten namen gegeven naar de eigenschappen, welke hij bij hen had opgemerkt.

Wederom beklom Brouwer de bank en hoewel hij vooruit wist, wat hij zou zien, hunkerde hij toch elken dag naar het oogenblik, dat de gevangenbewaarder er geweest was en hij zijn stellage weer in orde maken kon.

Heden werd echter zijn nieuwsgierigheid ten zeerste opgewekt. Hij bespeurde n.l. iemand, dien hij daar nog nooit had aangetroffen. Blijkbaar was het een zeer voornaam heer; hij droeg den korten, blauw fluweelen mantel met edelen zwier; de hoed met groote veeren overschaduwde een gelaat, dat naar de laatste mode was gekapt; de degen, die over de steenen rinkelde, had een zwaar verguld gevest. Achter hem liepen twee soldaten.

„Dat is zeker de bevelhebber van het kasteel," meende Brouwer.

Hoe vreemd zou hij gekeken hebben, wanneer iemand hem verteld had, dat die edelman ook een gevangene was. Het was de hertog van Aremberg, die zich de ongenade van de Spaansche regeering op den hals had gehaald en wien voor zekeren tijd het kasteel te Antwerpen als verblijf was aangewezen. Hij werd echter minder onvriendelijk behandeld dan onze held; hij kreeg verlof om op de binnenplaats te wandelen, wanneer hij het verkoos; mocht bezoeken ontvangen en had

een kamer, die hij naar zijn eigen smaak mocht inrichten.

De hertog miste dus alleen de vrijheid.

Brouwer sloeg geen oog van hem af. Zijn hart popelde bij de gedachte, dat die heer macht kon hebben, om hem te bevrijden. Kwam die sinjeur maar wat dichter bij, tot onder zijn venster, dan zou hij hem toeroepen, dat hij onschuldig was!

Geruimen tijd bleef Adriaan in onzekerheid, maar ten slotte werd zijn wensch vervuld en begaf de hertog zich ook naar de zijde van het plein, waar Brouwer zijn verblijf had. Nauwelijks was Aremberg in zijn nabijheid, of Adriaan stak zijn hoofd zoo ver mogelijk tusschen de tralies en zei op een zachten, smeekenden toon:

„Ach, edele heer, laat me toch vrij! Ik ben geen spion, maar een arm schilder."

Aremberg keek verrast omhoog en ontwaarde daar het angstige gezicht van Brouwer.

„Wat wil je, man?" antwoordde de hertog, die moest glimlachen bij de gedachte, dat hij voor den bevelhebber gehouden werd.

„Edele heer, door een misverstand ben ik hier al verscheidene dagen gevangen. Men dacht aan de poort, dat ik een spion was, maar het is niet waar, edele heer, ik ben slechts een schilder."

Aremberg had schik in het geval en besloot daarvan het zijne te hebben. Op een toon van gezag antwoordde hij daarop:

„Zoo, een schilder, en geen spion? Nu man, we zullen het zaakje eens onderzoeken; je hoort er later wel van."

Toen verwijderde hij zich met afgemeten passen en liet Brouwer in vreeselijke spanning achter. Diens zaak zou onderzocht worden. Vandaag? — Of morgen? — Of de volgende week? — En wat zou dan de uitslag zijn? Zou hij losgelaten of gevonnist worden?

Zoo werd Adriaan geslingerd tusschen hoop en vrees en onderwijl had de hertog zijn kamer bereikt. Onmiddellijk zette

Aremberg zich aan zijn schrijftafel en schreef met flinke, duidelijke letters een brief aan den edelen en erentfesten Pieter Paulus Rubens. Na hem dichtgelakt en met zijn ring verzegeld te hebben, schelde hij een soldaat en beval dezen het epistel aan den beroemden schilder te brengen.

Rubens was thuis, hij zat te midden zijner leerlingen, legde hier iets uit en gaf daar een wenk. Een page overhandigde hem den brief. Zonder overhaasting opende hij dezen, maar keek niet weinig verwonderd, toen hij van den inhoud kennis nam. De hertog van Aremberg verzocht hem daarin, om als het mogelijk was, allerlei schildersbenoodigdheden naar de citadel te laten brengen, wijl zich daar iemand bevond, die zich voor schilder uitgaf en hij, Aremberg, daarvan gaarne de proef wilde nemen.

De ridder las den brief zeker wel driemaal, voor hij recht begreep, wat hem verzocht werd. Toen riep hij zijn knecht, pakte palet, penseelen, doek en verven in en liet dit alles, benevens een schildersezel naar den hertog brengen.

Deze keek reeds verlangend uit, of hem niets gestuurd zou worden. Zoodra had hij het pak van Rubens niet ontvangen of hij verzocht den bevelhebber van het kasteel, om het aan Brouwer te mogen sturen. Deze had hier in 't begin weinig ooren naar; hij zag niet gaarne, dat de eene gevangene zich om het lot van den anderen bekommerde, maar toen de hertog er op wees, dat de bevelhebber zich met het toestaan van dit verzoek tot niets verbond en het best kon zijn, dat er werkelijk een misverstand had plaats gevonden, kreeg Aremberg de vergunning,

Aan den avond van dienzelfden dag kwam de oude gevangenbewaarder, gevolg door een soldaat, beiden gebukt onder den last van ezel en verdere benoodigdheden, bij Brouwer binnen. Met groote oogen staarde Adriaan het schouwspel aan en toen hij uit den mond van den krijgsman vernam, dat men hem opdroeg een schilderij te maken, kende zijn blijdschap geen grenzen en omhelsde hij van louter vreugde den ouden

man; maar toen hij zelfs tot een rondedansje wilde overgaan werd hij door zijn Cerberus ruw op zijde geduwd en vlood een stroom van verwenschingen van diens lippen. Gelukkig geschiedde het in het Spaansch en vernam Brouwer dus al heel weinig van al de lieflijkheden, die hem naar het hoofd werden geslingerd.

De mannen verwijderden zich en namen het licht mee.

Op den tast bevoelde Brouwer zijn schatten, maar kon ze ternauwernood herkennen.

Nog nooit had hij zoo naar den volgenden morgen verlangd als dien nacht en pas was de eerste schemer in zijn cel doorgebroken, of zij vond Adriaan zittende voor zijn ezel.

Gedurende de nachtelijke uren had hij in gedachten zijn schets gemaakt en nu bracht hij zijn plan tot uitvoering. Met welk een heerlijke opgewondenheid zette hij zich weder aan het werk, hoe straalden hem de oogen, hoe klopte hem de borst van genot!

Hij had nu reeds zooveel malen het binnenplein bekeken, dat hij het wel kon droomen. Dit bracht hij op doek en was hem soms iets niet recht duidelijk, dan sprong hij op en wierp een blik naar buiten. Het plein stoffeerde hij met de soldaten der bezetting. De lange en de korte werden aan het spelen gezet, — een omgekeerde trommel diende hun tot tafel — terwijl de zwarte, de vervelende en nog een paar anderen in de meest schilderachtige houdingen er naar stonden te kijken. De brutale kreeg een stoel, wierp het eene been over het andere, zette den hoed met breeden rand schuin op het hoofd en overstelpte de spelers met op- en aanmerkingen. Overal stonden bierkroezen, want een soldaat zonder een potteke gerstenat, is niet denkbaar. Het zonnetje gelukte het, langs de daken der gevangenisgebouwen heen, eenige stralen op de plaats te werpen en deed de borstkurassen en helmen der krijgers als zilver blinken. Het geheel kreeg zooveel beweging en levendigheid, als slechts de meesters der oude school vermochten op hun doeken aan te brengen.

Brouwer werkte met lust. Hij had nu weken achtereen het genot moeten missen, een penseel in de hand te hebben en hoewel de omstandigheden verre van gunstig waren, vorderde zijn werk goed. De verlichting liet veel te wenschen over, de gelegenheid, om een schets te maken, was alles behalve prettig en menig meester uit den tegenwoordigen tijd zou rondweg verklaren: zoo kan ik niet werken, maar Adriaan stelde zulke hooge eischen niet.

Bovendien was er nog iets anders, dat hem aanspoorde, zijn uiterste best te doen. Hij verkeerde nog immer in den waan, dat hij den bevelhebber zelf had gesproken en dat nu van het te maken schilderij zijn invrijheidstelling zou afhangen.

Lang kon hij dien dag niet werken; het licht liet hem te spoedig in den steek, maar na verloop van een week was zijn arbeid gereed en vol opgetogenheid bracht hij dit door teekens zijn ouden gevangenbewaarder aan het verstand.

Weder verscheen een soldaat en nadat Brouwer hem herhaaldelijk de meeste zorg voor zijn werk op het hart gedrukt had, nam de soldenier het mee.

Toen werd de deur gesloten en Adriaan voelde zich plotseling eenzaam, verlaten. Hij staarde op den ledigen ezel en barstte bijna in snikken uit — maar neen, dat zou kinderachtig zijn. — Het schilderij was hem lief geworden en nu had men het hem ontnomen. Hij staarde lang voor zich uit, maar plotseling klonk een stem, die hem toeriep:

„Houd moed, dat stuk zal je tot geluk wezen en je uit dezen somberen kerker weer in het licht, in de heerlijke natuur brengen!"

Onwillekeurig keek Brouwer om, maar zag niemand. Wat een zinsbegoocheling! Hoe kon hij zoo dwaas zijn. Het was immers slechts de stem der hoop, die het hem toefluisterde.

Aremberg zat in een grooten leunstoel. Hij verveelde zich. Ook hem drukte het gemis van vrijheid loodzwaar op de schouders. Hij had gewandeld, gelezen, gepraat, muziek gemaakt en toch, wat zou hij veel gegeven hebben, wanneer hij, al ware

het slechts een uurtje, zonder geleide door de straten der stad had mogen loopen.

Hij werd in zijn mijmeringen gestoord door zijn bediende, die hem meldde, dat de schilder met zijn werk gereed was. Verheugd sprong de hertog op; hij had afleiding.

„Dat is flink, laat het stuk dan dadelijk hierheen brengen en ga vervolgens naar sinjeur Rubens, om hem beleefd te verzoeken, zich naar de citadel te spoeden, ten einde zijn oordeel over het schilderij te zeggen!"

De bediende vertrok en een kwartiertje daarna werd het paneel gebracht en op Arembergs verlangen in een hoek op een stoel gezet; zoo, dat het licht er goed op kon vallen.

Met bedrijvigen ijver liep de hertog de kamer heen en weer, om dit te verschikken en dat te veranderen. Toen alles in orde was, plaatste hij zich voor het doek. Hij stelde zich links, hij stelde zich rechts en bekeek het van elk punt.

Nog was hij vol aandacht, toen Rubens werd aangediend.

Aremberg ging zijn bezoeker tegemoet en vroolijk zei hij:

„Sinjeur Rubens, het doet me genoegen, dat gij zoo spoedig tijd gevonden hebt, aan mijn verlangen te voldoen. Gij hebt me daarmee een grooten dienst bewezen."

„Integendeel, hertog, de eer is aan mijn zijde en buitendien ben ik, om u de waarheid te zeggen, wel wat nieuwsgierig, naar hetgeen de vreemde schilder heeft gewrocht."

„Daar staat zijn werk, sinjeur Rubens," en de hertog wees met uitgestrekte hand naar den stoel in den hoek.

Rubens trad een weinig nader, maar nauwelijks had hij het werk kunnen gadeslaan, of hij riep in de grootste verbazing uit:

„Is het dat?"

„Ja, natuurlijk, mijn waarde, wat zou het anders zijn?"

Rubens tuurde op het stuk, hij kon er geen oog van afhouden. Eindelijk riep hij uit:

„Maar dan is het Brouwer, die hier gevangen zit! Niemand, in geheel Holland, kan zoo schilderen, zelfs Ostade niet, hoewel

die hem zeer nabij komt. Ik bied u dadelijk driehonderd rijksdaalders voor het ding, mijn waarde hertog."

Aremberg glimlachte en antwoordde:

„Het spijt me, sinjeur Rubens, dat ik uw bod niet kan aannemen. Als ik u wel begrijp, is het schilderij een kunststuk en ik zal het daarom naar mijn kasteel zenden, als een herinnering aan mijn verblijf te Antwerpen.

„Of 't een kunststuk is? Een van den eersten rang, hertog, het zal steeds een sieraad wezen voor iedere verzameling!"

Rubens zei hier niets te veel. Honderd jaar later werd het nog door iederen kunstkenner, die het geluk had, het paleis der Prinsen van Aremberg te betreden, ten zeerste bewonderd.

„Het zou toch zonde en schande wezen, wanneer een man als Brouwer hier nog langer achter de tralies moest zitten kniezen; kunnen we niets doen, om hem te bevrijden, hertog?"

„Niets anders, dan den Gouverneur der vesting verzoeken, hem los te laten."

„Willen we dat samen doen, hertog?"

„Met genoegen, sinjeur Rubens; ik ben het wel aan den man verplicht, om een goed woordje voor hem te doen. — Jean!"

De bediende verscheen.

„Vraag den Gouverneur eens, of hij mij en sinjeur Rubens een kort onderhoud wil toestaan!"

„Jawel, Uw Edelheid."

Terwijl de bediende den hem opgedragen last volvoerde, plaatste Rubens zich wederom voor het schilderij en bekeek het vol welgevallen. Spoedig keerde Jean echter terug en deelde mee, dat de Gouverneur met de meeste bereidwilligheid in 't verzoek had toegestemd.

Zoodra de heeren in de ontvangkamer kwamen en door den bevelhebber zeer voorkomend waren ontvangen, deelden ze de reden van hun verzoek mee.

„Dus ge wilt, dat ik dien schilder de vrijheid geef? Maar mijn heeren, de man is beschuldigd een spion te zijn."

„Heer graaf, dan dwaalt men; schilders kunnen geen spion zijn, daarvoor hebben ze geen aanleg; wanneer ze slechts verf en doek hebben, zijn ze tevreden."

„Gij vergeet u zelven, sinjeur Rubens; mij dunkt, dat gij als afgezant het vaderland reeds onschatbare diensten hebt bewezen."

Rubens werd een weinig verlegen, — het gewone verschijnsel, als men iemand in 't gezicht vleit. — Hij boog en antwoordde beleefd:

„Zeer verplicht, heer Gouverneur, maar toch geloof ik niet, dat ik me vergis, wanneer ik meen, dat Brouwer geen spion is."

„Ik hoop het voor hem en zal hem, ter wille van u, terstond in 't verhoor nemen. Als gij wilt, kunt ge in de naaste kamer op den uitslag van het onderzoek wachten."

„We danken u voor uw vriendelijkheid, heer graaf."

Beiden begaven zich naar het aangrenzende vertrek dat slechts door een gordijn van de eerste zaal was gescheiden.

Brouwer had na het weghalen van zijn schilderij reeds eenige uren in groote spanning doorgebracht, toen hij in de gang gerucht vernam. Het was toch nog niet de tijd voor het gewone avondbezoek van zijn bewaarder? Zou het —? Hij durfde bijna niet uit te spreken, wat hij hoopte.

Daar werd de sleutel in het slot gestoken en het volgende oogenblik knarste de deur op haar grendels.

Een onderofficier der wacht verscheen en zei barsch:

„Volg me naar den Gouverneur!"

Eindelijk! — Dit klonk als een lange juichtoon van Brouwers lippen.

Vol opgewektheid ging hij met den soldaat mee, doorliep verschillende gangen, stak de binnenplaats over en bereikte eindelijk de gehoorzaal.

De bevelhebber zetelde in al zijn waardigheid op een soort van troon, een secretaris zat aan een tafeltje daarneven.

Het verhoor nam een aanvang. Eerst kwamen de gewone vragen, omtrent naam, geboorte- en woonplaats, ouderdom en

beroep, die alle werden opgeteekend; toen volgde het punt van beschuldiging.

„Wat kwam je in Antwerpen doen?"

„Niets anders, dan met schilderen den kost verdienen, heer. Reeds in Amsteldam had ik gehoord, dat hier in Antwerpen zooveel bekende schilders zijn en worden de namen van Rubens en Van Dijk met eere genoemd."

„Je ziet er niet naar uit, het erg breed te hebben; je kleeding is in waarheid schamel; schildersbenoodigdheden had je toch ook niet, men vond geen duit bij je op zak; je ziet er eerder uit als een landlooper, dan als een schilder."

„U hebt gelijk, heer, mijn uiterlijk heb ik tegen me, en het is een lange geschiedenis, mijn zwerftocht. Laat ik slechts volstaan met te vertellen, dat ik door roovers geheel ben uitgeschud en ik bedelend verder moest."

„Maar waarom had je geen paspoort bij je, zoo'n ding had je toch wel kunnen krijgen?"

„Het is misschien zeer lichtzinnig, heer bevelhebber, maar geloof me, wij schilders, weten al heel weinig van de wereldsche dingen, we leven steeds in hooger sferen."

De gouverneur glimlachte en zei spottend:

„Dan toch ook vaak in lager, man, want hier zijn er veel van het gild, die den nacht in de goot doorbrengen, in stede van als fatsoenlijke poorters thuis te zijn."

Ook Brouwer schoot in een lach en dacht aan de vele malen, waarin hij in hetzelfde geval had verkeerd.

„U hebt volkomen recht, heer bevelhebber, maar dat is een bewijs te meer voor mijn zeggen, dat wij, mannen van St. Lucas, ons met paspoorten en wetten niet ophouden."

„Gij zijt rad van tong, Brouwer. Ik geloof werkelijk, dat we ons vergist hebben, maar had je niet zoo'n machtigen voorspraak in den hertog van Aremberg, wien ik gaarne, als het in mijn vermogen is, een genoegen wil doen, ik liet je hier op het kasteel vertoeven, zoolang, tot me je gezicht verveelde. Nu kan je vertrekken — Secretaris, roep den hertog eens!"

Aremberg en Rubens waren in de gelegenheid geweest achter het gordijn het geheele gesprek te verstaan. Toen Brouwer zijn naam noemde, stiet Rubens den hertog aan en fluisterde:

„Nu, wat heb ik gezegd?"

Toen de secretaris hen riep, vond hij ze rustig aan een tafel gezeten. Ze volgden hem terstond. De Gouverneur nam het woord en zei:

„Gij kunt den gevangene meenemen, sinjeur Rubens, doch gij staat voor hem in, dat hij niets aan den vijand verraadt."

„Daarvoor behoeft de heer bevelhebber niet bezorgd te wezen," viel nu Brouwer in, „ik zal van het mooie kasteel aan niemand iets verklikken!"

„Er wordt je niets gevraagd, man; je moogt wel leeren beter op je mondje te passen; dat kan je anders nog in ongelegenheid brengen."

Een trek van misnoegen kwam den bevelhebber op het gelaat, toen hij dit zei. Hij was boos.

Brouwer boog, maar Rubens antwoordde:

„Ontvang onzen oprechten dank, heer graaf, dat gij ons zoo ter wille zijt geweest. Gaarne wil ik voor Brouwer instaan, hoewel ik geloof, dat het niet noodig is."

„Ik hoop het voor u, sinjeur. — Secretaris, laat den ridder uit."

Rubens groette den hertog hartelijk, nam Brouwer bij den arm, die voor de verschillende heeren diepe buigingen maakte, en verliet met zijn beschermeling het kasteel.

Zestiende Hoofdstuk.

Bij Petrus Paulus Rubens.

Blij als een vogeltje, dat uit zijn kooitje is ontvlucht, stapte Brouwer aan de zijde van den grooten schilder voort. Rubens vertelde hem, op welke wijze hij met zijn verblijf in de gevangenis bekend was geraakt en toen hij dus aan de nieuwsgierigheid van onzen held had voldaan, vroeg hij eenige inlichtingen omtrent diens leven en werk.

„Houd het mij ten goede, sinjeur Rubens, dat ik je niet dadelijk antwoord, maar hier is een taveerne, laten we eerst een potteke bier gebruiken, want daar verlang ik naar, als een visch op het droge naar de zee."

Rubens zette groote oogen op en antwoordde toen langzaam, bijna koel:

„Neen, sinjeur Brouwer, daar is mijn plaats niet. Wil je bier, heb een wijle geduld, dan kan je te mijnent zooveel gebruiken, als je maar lust."

Adriaan keek zijn metgezel van terzijde eens aan, een glimlach gleed om zijn lippen en hij stond op het punt een spottend antwoord te geven, toen hij zich bezon bij de gedachte, dat hij Rubens zulks niet mocht aandoen.

Ze schreden eenige straten verder, tot ze voor een groot gebouw stand hielden.

Deze deftige huizinge was de woning van Petrus Paulus Rubens.

Rubens was een man, die in alle opzichten boven zijn kunstbroeders uitstak. Niet alleen dat hij met buitengewoon talent het penseel kon hanteeren en zich daardoor een eereplaats, zoo niet de eerste plaats, heeft verworven onder de meesters der Vlaamsche school, maar ook in zijn levensomstandigheden maakte hij op de meeste schilders een gunstige uitzondering.

Reeds vroeg was hij in aanraking gekomen met vorstelijke personen, die behalve zijn schildersdeugden, voornamelijk zijn staatsmanstalenten waardeerden. Voor de regeering van zijn vaderland was hij reeds eenige keeren als afgezant naar Engeland vertrokken, waar hij door Karel I tot ridder werd benoemd.

In overeenstemming met de zeden der hoogere kringen had hij een afkeer van het vaak ruwe leven zijner bentgenooten.

In alle opzichten kon men hem dus een vorst onder de schilders noemen. Verkeerden de meesten van hen bijna altijd in de omstandigheid, dat hun schatkist den bodem vertoonde; ja, hadden velen zoo'n kist nog nooit bezeten, hij kon zijn zilverstukken bij duizenden tellen, daar hij zich voor zijn portretten goed liet betalen en een groot vijand van verkwisting was.

Zijn woning geleek een paleis, waar het van bedienden wemelde. Zijn atelier was zoo heerlijk gemeubeld en zoo smaakvol versierd, dat het wel dienen kon als boudoir eener adellijke dame.

In dit huis werd Brouwer als gast gevoerd.

Hij keek zijn oogen uit van verbazing, maar wierp tegelijkertijd een blik op zich zelf; hoe armelijk stak hij daar bij af, met zijn havelooze plunje en ongeschoren gelaat.

Rubens voerde hem naar een aardig klein vertrekje.

„Toef hier een wijle, sinjeur Brouwer, ik zal u gelegenheid

geven, u wat op te knappen; uw tegenwoordige kleeding heeft op uw tocht veel geleden; zoo kan ik u niet aan mijn vrouw voorstellen."

Nog geen kwartier was Adriaan alleen gelaten en nauwelijks had hij den tijd gehad een tweetal schilderijen, welke de wanden versierden, te bewonderen of er werd geklopt en op zijn geroep van: „Binnen!" trad beleefd buigend een man de kamer in, die zich bekend maakte als de barbier.

„Ik heb de opdracht gekregen u te kappen, sinjeur."

„Dat kan gevoegelijk geschieden, vertoon je kunst maar dadelijk."

Brouwer nam plaats. De Figaro zette met edelen zwier het scheermes aan en terwijl hij Adriaan ontlastte van het al te overtollige haar en het overblijvende in bevallige lokken wist te doen krullen, stond zijn mond niet stil en vertelde hij in eenen door alle nieuwtjes, welke hij dien dag vernomen had. Toen zijn voorraad was uitgeput, begon hij pogingen te doen, zijn schat met één te vermeerderen en belangstellend vroeg hij:

„Sinjeur is zeker in de permentatie van sinjeur Rubens?"

„Je raadt het vriend."

„Een voornaam man, die sinjeur Rubens."

„Dat is hij; bijna zoo voornaam als ik."

Beiden glimlachten; Brouwer bij de gedachte aan zijn eigen afkomst en de barbier, daar hij hoopte, dat zijn nieuwsgierigheid bevredigd zou worden. Aanmoedigend ging hij dan ook verder:

„Wat u zegt! Is u ook edelman?"

„Ik heb het genoegen, ridder van het groene palet te zijn."

Brouwer zette onwillekeurig een hooge borst, maar de ander trok een vreemd gezicht en antwoordde aarzelend:

„Dat is zeker zeer voornaam?"

„Voornaam, man? — Voornaam? Er is geen titel, die voornamer is op de gansche aarde. Hij wordt geschonken door den vorst van Kleinpenseel, welk vorstendom grenst aan dat van Grootpenseel en 't welk bespoeld wordt door de reusachtige

rivier Standolie, die ontspringt op den breeden rug van den Olijfberg!"

Brouwer raakte in vuur; die barbier moest nu niet denken, dat hij zoo min was; neen, dat zou hij hem eens anders bewijzen en vervolgde daarom:

„Dat land is een soort van Luilekkerland, waar de fonteinen van louter wijn en bier uit den grond opspringen, waar weldoende feeën rondzweven en heerlijke liederen zingen, waar —!"

De barbier raakte onder den indruk en vol verbazing riep hij uit:

„Maar, edele heer, vergeef me mijn vrijmoedigheid, dat ik u in de rede val — hoe is 't dan mooglijk, dat u zulk een land verlaten heeft!"

„Ik begrijp je verwondering, mijn brave man." Brouwer zette een heel deftig en ernstig gezicht, toen hij dit zei en onderwijl zijn snor opkrulde, „maar laat ik je zeggen, in dat land leefde een reus, die Frederik Schuldeischer heette. Hij was zeer gebeten op mij, wijl ik hem eens op de teenen had getrapt. Toen hij me daarom weer ontmoette, greep hij mij bij den kraag en wierp me uit het land. Ik rolde al verder en verder, over bergen en door dalen en kwam eindelijk in een mij onbekend bosch. Terwijl ik daar bewusteloos lag, kwamen aardmannetjes, die me naar hun huisje voerden en mij van alles voorzagen. Ze vroegen me, of ik geen familie had. „Ja," antwoordde ik, „ik moet een neef hebben, die Rubens heet." „O, dien kennen we best," zei een der kereltjes, en ze namen me op, zetten me in een aardig wagentje, getrokken door zeven allerliefste paartjes en brachten me hier."

De ander had onder het geheele verhaal de grootste verbazing getoond en hield soms op met knippen of scheren, om den verteller eens van ter zijde aan te kijken. Alles was hem niet recht duidelijk, doch hij besloot het eens aan zijn vrouw te vertellen; die had nog al veel verstand van allerlei dingen; die zou hem ook hierin wel raden.

Eindelijk was hij gereed. Hij boog als een knipmes, verliet

daarop het vertrek en nog geen twee dagen later sprak bijna geheel Antwerpen van den wonderlijken neef van sinjeur Rubens.

Brouwer wierp een blik in den spiegel en lachte van tevredenheid. Maar wederom werd er geklopt en nu verscheen een bediende met een groot pak kleeren, 't welk hij op een stoel lei.

„Sinjeur Rubens heeft me opgedragen, dit hier te brengen, sinjeur; hij laat u tevens verzoeken, of u hier een keus uit wil doen."

Adriaan raakte steeds in vroolijker stemming. Het scheen of hij nu in werkelijkheid in Luilekkerland vertoefde. Hij greep stuk voor stuk, paste en keerde en een half uur daarna was Brouwer herschapen in een sierlijk gekleed edelman.

Prachtige zijden kousen gingen schuil in fijn lederen schoenen. Een korte broek van dezelfde kostbare stof reikte tot aan de knieën. Zelfs de fluweelen mantel ontbrak niet, evenmin de hoed met veeren.

Onze held draaide zich om en om en kon de oogen van zijn beeld niet afhouden. Toen greep hij naar een lederen geldbuidel. Helaas! deze was ledig. „Hierin een duizendtal rijders en ik zou een leventje leiden als een prins!"

Nauwelijks was hij gereed of voor de derde maal werd aan de deur getikt en nu gevraagd, of hij bezoek kon ontvangen. Op zijn toestemmend antwoord trad Rubens binnen, die hem met een goedkeurenden blik aanzag en zei:

„Gij zijt niet weinig in uw voordeel veranderd, sinjeur Brouwer; ik hoop, dat deze verandering niet slechts van buiten, doch ook van binnen zal zijn."

Met een hartelijk woord bedankte Brouwer zijn weldoener. Over het laatste gezegde haalde hij echter de schouders op en dacht bij zichzelf, dat van die inwendige schoonmaak wel niet veel zou komen.

„Nu moet ik je naar mijn vrouw voeren; ik heb haar onze ontmoeting verteld en zij is verlangend, je te kunnen begroeten."

Door een reeks van zalen, waarvan de eene nog schitterender was gemeubeld dan de andere, kwamen ze in een klein vertrek, dat er uitzag als een juweeltje. De wanden waren behangen met prachtige tapijten, waarop door de kunstvaardige hand van de meesteres des huizes eenige tafereelen uit de bijbelsche geschiedenis waren gestikt. Links in den hoek stond een ebbenhouten kastje; daarneven vier vouwstoelen van sakredaanhout, met rood laken bekleed. Het meest belangrijke van alles was echter wel de spiegel, die boven den schoorsteenmantel hing, een waar kunstgewrocht, welks keurige wit-houtgesneden lijst een hooge dunk gaf van de hoogte, waarop de beeldhouwkunst zich bevond. Op het eikenhouten tafeltje en ook op den schoorsteen wemelde het van allerlei snuisterijen. De met blauw laken bekleede koffer, welke in den anderen hoek een plaatsje had gevonden, diende voor lijnwaad en het zwarte tafeltje daartegenover voor boeken.

Vrouwe Rubens was een statige dame, die de onhandige nijging van Brouwer zeer hoffelijk beantwoordde. Op een minzamen toon heette zij haar gast welkom.

„Het zal ons genoegen doen, sinjeur Brouwer, wanneer u een geruime poos onder ons dak wilt toeven. Mijn man heeft me reeds veel van u verteld en ik verheug me, dat ik in u zoo'n bekend kunstenaar mag ontmoeten. Ik vertrouw, dat u aan onze levensopvatting weldra gewoon zult raken en hoop tevens, dat u in zult zien, dat die nog zoo kwaad niet is."

Brouwer zei hierop niet veel. Het speet hem alleen, dat deze eerwaardige lieden, want Rubens was al een man op leeftijd, zich zooveel moeite wilden geven, om van hem een ander mensch te maken. Hij voelde toch, dat het hun weinig zou baten: hij was te krachteloos, om den boozen geest met vrucht te bestrijden.

Zoo bleef Brouwer eenige weken de gast van zijn beroemden beschermer. Ruimschoots had hij gelegenheid de majestueuse kathedraal te bewonderen, waar talrijke kunstgewrochten van Rubens waren opgehangen; overvloedig had hij den tijd, om

door de stad te dwalen, zooveel hij verkoos. Slechts in één opzicht was Rubens niet te bewegen, toe te geven. Hij schonk Brouwer geen enkelen rijder. Hij had maar al te ras de zwakke plek van zijn beschermeling ontdekt en bespeurd, dat deze veel van uitgeven en uitgaan hield en uit zijn woorden wel bemerkt, dat hij van geldzaken geen verstand had.

Hierover was Adriaan niet best te spreken, doch wat hij ook aanvoerde, Rubens was er niet toe over te halen, zijn gast hierin ter wille te zijn.

Waar het kon, wilde hij hem echter wel een genot verschaffen.

Op zekeren keer kwam hij het vertrek binnen, dat hij Brouwer als werkplaats had aangeboden en zei:

„Er is in de buurt kermis, heb je lust er met me heen te gaan, sinjeur Brouwer!"

Verheugd sprong Adriaan op. Terstond kwam hem de kermis te Ouderkerk voor den geest; zoo'n pretje wou hij nog wel eens beleven.

Zoo trokken ze er beiden op af en waren weldra, waar ze wezen wilden.

Hun aandacht werd al terstond getrokken door een grooten leeuw, die door zijn temmer werd rondgeleid.

Terwijl beide schilders nog naar het dier stonden te kijken, begon de koning der dieren ongemanierd te geeuwen. Hij spalkte de kaken wijd vaneen en liet een rij reusachtige tanden zien. Rubens greep reeds zijn schetsboek, om het dier in dien stand te teekenen, doch eer hij eenige lijnen had kunnen trekken, had de leeuw zijn vorige onverschillige houding hernomen.

„Kunt gij hem niet nog eens laten geeuwen, maat?"

„Ik zal zien, of het lukt, sinjeur," en de man begon het dier achter het oor te kittelen. Werkelijk werd de muil weer geopend en Rubens zette haastig een paar krabbels meer.

„Nog eens, man, ik ben terstond klaar."

„Ik durf niet, sinjeur; het dier bromt, het is heden niet al te best te spreken."

„Kom, kom, heb geen vrees, ik zal je goed beloonen!"

De man waagde het opnieuw; hij stak de hand uit, de leeuw begon zacht te brullen.

De temmer verloor hem geen oogenblik uit het oog en juist wilde hij het dier wederom kittelen, toen het plotseling zich omwendde en zich op zijn meester wierp.

Oogenblikkelijk heerschte er op het kermisplein een groote paniek.

Vrouwen en kinderen liepen, wat ze loopen konden en holden in hun vrees menig kraampje onderste boven. De handelaars vloekten en tierden en beijverden zich, hun waren, die overal heenvlogen, haastig bijeen te grabbelen. Enkele dreumessen raakten onder den voet en gilden en schreeuwden al hun best, slechts eenige mannen, waaronder onze schilders, bleven staan, of weken slechts een paar passen achteruit.

De ongelukkige dierentemmer, die reeds de klauw van het ondier op den schouder voelde, verloor echter geen seconde zijn tegenwoordigheid van geest en riep den omstanders toe:

„Haal haastiglijk een stuk vleesch en gooi hem dat voor!"

Terstond werd dit bevel opgevolgd en in een omzien was het verlangde daar. Een der moedigste wierp het den koning des wouds toe, doch slechts een minachtenden blik had deze er voor over. Roerloos bleef hij staan, den kop fier in de hoogte, den rechterpoot op den rug van den weerlooze.

Hijgend kwam vriend Brouwer nu aanhollen. Op den noodkreet van den ongelukkige was ook hij heengesneld, om een brok vleesch machtig te worden. Ginds van een uitstalling had hij een levenden haas weggenomen en hield het dier bij de lange ooren.

Hij was reeds bang, dat hij te laat zou komen, maar neen, nog even onbeweeglijk stond de leeuw daar. Snel wierp hij hem langoor voor de voeten. Doch even onverschillig als het vleesch werd dit door het monster opgenomen, alleen stak hij den kop nog meer in de hoogte en hief een vervaarlijk gebrul aan.

„Er moet een eind aan komen, mannen!" zei nu Rubens

„Heeft niemand een geweer, om dat ongure beest dood te schieten?"

Ja, dat was er wel; zie, daar kwam reeds een schoutendienaar aansnellen met een musket in de hand. Voorzichtig plaatste hij zich terzijde van het dier, legde toen aan, schoot, en had het geluk het achter het oor te treffen.

Een woest gehuil weerklonk over het marktplein en terwijl de leeuw viel, trokken Brouwer en anderen den dierentemmer onder hem vandaan.

„Dat was op 't kantje, maat, of je was er om koud geweest," zei Brouwer.

„Ja, sinjeur, het ergste is, dat ik mijn broodwinning kwijt ben."

„Ziehier, man, een kleine vergoeding," en Rubens stortte zijn beurs in de muts van den bedroefde leeg. Het schitterde al van goud en zilver.

Met een oogopslag zag de man, dat hij ruimschoots betaald was.

„Ik dank u duizendmaal, sinjeur."

„Ja, ja, het is goed!"

Rubens wenkte Brouwer en haastig gingen ze naar Antwerpen terug; doch de eerste nam zich voor, nooit meer met leeuwen te spelen.

Zeventiende Hoofdstuk.

Brouwers dood.

Brouwer had een schilderij gemaakt en wenschte het te verkoopen. Hiertoe nam hij Rubens in den arm en deze bracht hem in kennis met een kunstkooper. Toen het op betalen aankwam, zei Rubens:

„Luister, Brouwer. Ik geloof, dat het niet goed is, dat je zooveel geld te gelijk in handen krijgt; ik zal het daarom onder mijn berusting houden en je elke week er wat van geven."

„Brouwer kleurde en antwoordde bits:

„Sinjeur Rubens, uw bedoeling is misschien goed, maar weet eens voor al, dat ik niet als een kind wensch behandeld te worden. — Krijg ik mijn geld of niet?"

„Neen!" klonk het kort uit Rubens' mond.

Brouwer zei niets; hij keerde zich om, zette den hoed op en vertrok.

Zonder een duit in den tasch, slenterde hij de stad rond, totdat dorst en honger hem begonnen te kwellen. Hij kwam voorbij een uitdrager, waar tal van oude kleedingstukken te koop hingen. Plotseling kreeg hij een idee.

Hij trad den leegen winkel binnen. Een duffe lucht van

oude, vuile kleeren kwam hem tegen. De koopman, een leelijk, verschrompeld mannetje, dat volkomen bij zijn waar paste, trad hem onderdanig tegemoet. Hij nam de muts af en vroeg op een vleienden toon:

„Wat is er van Uw Edelheids believen?"

Een oogenblik aarzelde Brouwer, maar toen greep hij weder naar zijn tasch en zijn besluit was genomen. Onverschillig wees hij naar broek en mantel en antwoordde toen:

„Wat bied je voor mijn plunje, koopman?"

De oude loerde eens door zijn half samengenepen oogen en grijnsde. Hij begreep oogenblikkelijk, hoe het met Adriaan stond en wist, dat hij een voordeeltje kon behalen.

Met een gebaar van een kenner, nam hij den mantel tusschen duim en vinger, voelde en keek aandachtig en zei toen langzaam, terwijl Brouwer als op heete kolen stond:

„Hm! Niet veel zaaks!"

De schilder sprong op van verontwaardiging en schreeuwde:

„Niet veel zaaks? En het is nog geen drie weken geleden nieuw geweest! — Maar vertel op, vent, wat bied je er voor?"

De ander bleef bewonderenswaardig kalm en even eentonig als den eersten keer luidde het antwoord:

„Ach ja, sinjeur, ik ben er niet om verlegen, zie je, maar omdat uwes het is, wil ik wel een bod doen, zelfs een groot bod. Ik bied drie rijders."

Adriaan werd rood van woede.

„Drie rijders? Ben je gek, kerel; dertig en geen duit minder!"

„Het spijt me verschrikkelijk, sinjeur, maar dan moet je naar een ander gaan. Ik heb geen dertig rijders met mijn geheele familie."

Brouwer haalde de schouders op en keek onderwijl door den winkel. De kalme houding van het mannetje deed ook hem zijn bedaardheid terugwinnen. Zijn oog viel op een kalen mantel en dito broek en hoed. Hij trad er op toe en zei:

„Wat moet je voor dat zootje hebben, koopman?"

Deze haalde alles naar beneden en gaf het den schilder over.

Zijn grijze oogjes schitterden, terwijl hij zei:

„Het is wat fijns, sinjeur, het is, omdat uwes het is, maar anders kon ik het niet doen."

„Wawel toch niet, vent; wat moet je er voor hebben?"

„Dan zal ik het maar zeggen: vijf rijders!"

Wederom loerde het mannetje naar den kooper, als wilde hij nagaan, welken indruk zijn woorden maakten. Hij had er voldoening van, want Brouwer raakte geheel buiten zich zelf:

„Ben je nu stapelgek, afzetter! Voor mijn mooie plunje wil je drie rijders geven, terwijl ik voor dat afgedankte rommeltje vijf zou moeten betalen!"

De koopman grijnslachte.

„Ja, ziet u, dit is ook heel wat moois!"

„Hoor eens, oude," zei nu Brouwer, die naar het eind verlangde, „we zullen wisselen. Jij krijgt mijn pakje en ik trek dat andere aan en dan geef je mij tien rijders bovendien."

De koopman sloeg de handen in elkaar en vol verrukking riep hij uit:

„Uw Edelheid is voor koopman in de wieg gelegd; dat noem ik je zaken doen; maar luister eens, Uw Edelheid is niet iedereen en daarom wil ik twee rijders toegeven."

„Neen, man, dat gebeurt niet. Tien en niet minder!"

Brouwer draaide zich om, als wilde hij vertrekken.

De koopman deed een paar stappen nader, zoodat hij tusschen den schilder en de deur geraakte.

„Hoor eens, sinjeur, ik geef drie rijders, maar, waaratje, ik kan niet meer doen."

„Dan doe je het niet, man; er zijn nog anderen in Antwerpen, die hun belang beter begrijpen."

Brouwer duwde den oude op zij, doch deze hield hem aan een slip van zijn mantel vast.

„Versta toch rede, mijn lieve sinjeur; ik ben een arme drommel en doe graag zaken: vier rijders zal ik geven; meer kan ik niet; het is me onmogelijk!"

Brouwer had er echter de lucht van, dat hij beetgenomen zou worden en bleef halsstarrig op zijn stuk. Na lang loven en bieden kwam de zaak eindelijk in orde. Adriaan verliet den winkel in geheel andere kleeding en met acht rijders op zak.

Verheugd rammelde hij met het geld en zocht een taveerne op. Hij wou zich eens duchtig te goed doen, trad de gelagkamer binnen en dronk potteke na potteke.

Het was avond, eer hij de woning van sinjeur Rubens weer opzocht.

In de gang ontmoette hij den gastheer. Deze verbleekte. Met een oogopslag begreep hij den geheelen toestand. Al zijn moeite, al zijn zorgen waren vruchteloos geweest. Verwijtend klonk zijn stem, toen hij sprak:

„Maar, sinjeur Brouwer, hoe heb je nu zulks kunnen doen?"

Brouwer, die een beetje boven zijn bier was, keek Rubens glimlachend aan.

„Sinjeur Rubens, je heb me behandeld als een kind: geld wou je me niet geven, ik heb het mij daarom zelf verschaft."

„Maar waarom heb je zooveel gedronken?"

Brouwer zwaaide met den arm en zingend antwoordde hij:

„Drink ik, zoo bederf ik:
Drink ik niet, zoo sterf ik;
Beter gedronken en bedorven
Dan niet gedronken en gestorven!"

Rubens werd zoo mogelijk nog bleeker en trillend van woede zei hij:

„Je begrijpt, Brouwer, dat ik nu niets meer aan je doen

kan. Ik trek mijn handen van je af, je moet je zelf maar redden!"

Adriaan keerde zich om. Gelukkig, hij was vrij! De band, waaraan hij de laatste dagen had geloopen, was verbroken.

Hij ging wederom de stad in en vond een onderdak bij een bakker.

Nu begon eerst recht een leventje van plezier, een herhaling van dat in Amsterdam, alleen in grooter afmeting. Weldra kon hij het ook in Antwerpen niet uithouden en trok daarom met een kennis naar Parijs.

Doch was het hem niet gelukt in Amsterdam en Antwerpen een geregeld leven te leiden, in Parijs, waar niemand woonde, die zich zijner aantrok, gelukte het hem nog minder.

Steeds leed hij aan dezelfde kwaal: geldgebrek. Ook zijn kunst leed er door. Dikwerf waren zijn stukken reeds verkocht, eer ze geschilderd waren en dan meestal voor een appel en een ei. Eens stond hij op 't punt wegens schulden uit zijn logement te worden gezet. De waard had hem reeds herhaaldelijk gemaand, doch hij bezat niets. De gelagkamer was vol met gasten. In den hoek had Brouwer zijn ezel gezet. Daarop stond een stukje, dat bijna gereed was.

„Wat ben ik je schuldig, waard?" vroeg Adriaan, terwijl hij zich aan 't werk zette.

„Vijftien pistolen, sinjeur."

„Zoo; wie biedt hiervoor vijftien pistolen?" en tegelijkertijd hief hij het paneeltje in de hoogte.

Niemand antwoordde. Eindelijk liet een stem zich hooren.

„Ik geef er vijf voor, meester!"

„Vijf! dat is te weinig!" en het doek nemend sneed hij het in stukken.

Toen greep hij een nieuw doek en schilderde weer. Binnen een uur was hij klaar en schreeuwde:

„Wie biedt er hier vijftien voor, sinjeurs?"

Een uit het gezelschap riep:

„Tien is het mij waard, meester!"

„Niemand, meer?"

„Neen!"

„Daar gaat het dan!" en nogmaals werd het verscheurd.

Voor de derde maal toog hij aan den arbeid en toen ook dit stuk gereed was, vroeg hij, wie het voor den vastgestelden prijs wou koopen. Gelukkig! er was er een!

„Ziedaar dan, sinjeur. Neem mee het ding. Betaal de vijftien pistolen maar aan den waard. En nu nog één potteke toe!"

De herbergier voldeed aan zijn verlangen.

Brouwer besloot naar Antwerpen terug te keeren. Onderweg leed hij herhaaldelijk gebrek en zijn lichaam, dat, voornamelijk door het ruwe leven der laatste tijden, daar tegen niet bestand was, begon er onder te kwijnen. Hij sleepte zich voort, tot in een dorp bij Antwerpen. Toen was hij zoo ziek, dat hij niet verder kon. Hij werd in het gasthuis opgenomen, maar stierf reeds eenige dagen later en werd, daar hij geen geld had achtergelaten, van de armen begraven. Een der leerlingen van Rubens kwam in dien tijd toevallig in het plaatsje en vernam van een der dorpsgenooten het droevig uiteinde van Brouwer. Thuis gekomen vertelde hij het aan zijn leermeester.

Rubens ontroerde, toen hij het treurig nieuws vernam. Onwillekeurig kwam hem de schoone jongeling voor den geest, zooals hij voor hem stond in het sierlijke gewaad van den edelman. De tranen kwamen hem in de oogen en hij schaamde zich die niet.

Toch herstelde hij zich spoedig, wendde zich tot zijn leerlingen en zei op een treurigen toon:

„Ziet, mijn vrienden, wat nu het gevolg is van ongebondenheid. Een heerlijk leven, een schoone aanleg, zijn verwoest. Brouwer heeft reeds veel schoons geleverd, maar hij zou nog veel, nog oneindig veel meer hebben gewrocht, wanneer niet de drankduivel hem in 't verderf had gestort. In de kracht

zijns levens, nog pas dertig jaar is hij ons voorgegaan. Ik wensch vurig," en nu begon Rubens bijna te smeeken, „dat zijn heengaan voor ons een reden te meer mag zijn, om braaf en deugdzaam te leven!"

Allen waren onder den indruk dezer weinige woorden, maar de meester liet het er niet bij. Hoewel Brouwer hem niet behandeld had, zooals het diens plicht was geweest, wilde Rubens dit nu geheel vergeten.

Hij bezat in de kathedraal een afzonderlijke kapel, welke bestemd was als graf voor hem en zijne familie. Prachtig beeldhouwwerk en een schoon schilderstuk dekten de wanden. Dit was een allegorische voorstelling, waarop Maria met het kindeke Jezus op den schoot zich in het midden vertoonde. Daarneven ontwaarde men de welgelijkende portretten van de twee vrouwen, die de schilder gehad had. Hij zelf stond op den voorgrond, met een vlag in de vuist.

Hier, in deze kapel werd ook Brouwer een rustplaats bereid.

Slechts kort, nadat Rubens dezen vriendendienst bewezen had, werd hij zelf ongesteld en slechts twee maanden na Brouwer overleed ook Petrus Paulus Rubens, de grootmeester der Vlaamsche schildersschool en rustte hij voortaan naast Adriaan Brouwer, den eenvoudigen Haarlemschen jongen.

INHOUD.

Hoofdstuk.		Bladz.
1	Op de Stoepbank	3
2	Bij Frans Hals	13
3	Een guitenstuk	25
4	De Vlucht	36
5	Een 17e eeuwsche markt	48
6	Hoe Brouwer in Amsterdam kwam	60
7	Adriaan ontmoet een oude kennis	72
8	In het „Groote Rijnsche Wijnvat"	84
9	Met Jaepikboer in het doolhof	95
10	Een boerenkermis	106
11	Een nachtelijk avontuur	123
12	Die goed doet, goed ontmoet	134
13	Over varkens en struikroovers	146
14	Van den regen in den drop	165
15	In de citadel van Antwerpen	176
16	Bij Petrus Paulus Rubens	189
17	Brouwers dood	198

HEIN STAVAST

DOOR

CHR. VAN ABKOUDE.

Met 75 teekeningen van Jan Rinke.

Prijs in prachtband *f* 1.90.

Dit is nu wat men noemt 'n *leuk* jongensboek. Zie Hein Stavast zelf maar eens aan zooals hij op het titelblad prijkt, door Jan Rinke naar den levenden lijve geschetst! De figuren van den auteur zijn echter niet minder welgeslaagd dan die van den teekenaar! Wij hebben hier niet met oud-Hollandsche helden en zeelieden te doen, maar met een echten Hollandschen jongen van onzen tijd, vol kattekwaad, maar met een goed hart, jongens, zooals we in den tegenwoordigen tijd maar al te zeer behoeven. Daarom moeten alle ouders hun jongens dit boek laten lezen, laten verslinden, opdat hun zoontjes even goed „als een kat op haar pooten" terecht komen als deze guitige, flinke Hollandsche Hein Stavast.

(Bredasche Courant.)

Hollandsche Jongens

door

Chr. v. Abkoude.

Geïllustreerd door **A. Rünckel.**

Prijs in prachtband *f* 1.90.

In den held van dit boek wordt den jongens een Hollandsche jongen voorgesteld, waaraan ze in alle opzichten een voorbeeld kunnen nemen. Niet alleen is hij op school een ijverige leerling, in de ontspanningsuren de aanvoerder bij het spel, terwijl hij voor zijn ouders een liefhebbend zoon is, maar hij rust ook niet, voor een zijner klasgenooten die hem vijandig gezind is, door zijn toedoen van het slechte pad terugkeert, om lid te worden van den vriendenbond, waarvan de flinke, Hollandsche jongen de voorzitter is.

(De Telegraaf.)

De Laatsten :- -: der Arkels

door P. Visser.

Met 8 platen van J. H ISINGS Jr.

Prijs in prachtband *f* 1.90.

In dit werk stelt de schrijver zich ten doel den tragischen ondergang van het machtige Arkelsche huis te schetsen en tevens eens beeld te geven van het schier niets ontziende streven der landheers om zich van het eenhoofdig gezag meester te maken. Zonder overdrijving of ongezonde spanning is de schrijftrant levendig en boeiend. Hij laat u mee-trekken, mee-strijden, mee-vluchten, mee-feesten naar het voorkomt.

Gravin Aleida door P. Visser.

Met 8 platen van J. H. ISINGS Jr. :-: **Prijs in prachtband *f* 1.90.**

Een historisch verhaal! Welke jongen vindt daarin niet zijn hoogste genot? Ridderverhalen, de echte gezonde romantiek van ridders en edelvrouwen, van tournooien en banketten, welk jongenshart dat er niet sneller van begint te kloppen. Dát is, wat de volksmond noemt, „spekje voor 'n jongensbekje"; dat voedt hen op, dat geeft aan hun bevoorrechte straatjongens-manieren een zekere hoofschheid, aan hun baldadigheid een zeker ridderlijk medelijden. En vooral: het maakt levendig in onze jongens de liefde voor het verleden. De schrijver, de heer P. Visser, is geen nieuweling; wij herinneren ons van het vorige jaar nog zijn prachtboek „De Laatsten der Arkels"; maar ook dit werk „Gravin Aleida" doet niet voor vorige werken onder; het is vlot geschreven en boeiend: hier en daar karakteristiek-schilderachtig en poëtisch.

Mooie platen verlevendigen de tekst.

'n Boek dat zijn weg wel zal vinden.

(Bredasche Courant.)